T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM EKONOMİSİ VE PLANLAMASI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKUL ÖNCESİ, İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM OKUL TÜRLERİNE GÖRE ÖĞRENCİ MALİYETLERİ (1973-2009 DÖNEMİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Akkuş İnal

ANKARA
Haziran 2012

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM EKONOMİSİ VE PLANLAMASI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKUL ÖNCESİ, İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM OKUL TÜRLERİNE GÖRE ÖĞRENCİ MALİYETLERİ (1973-2009 DÖNEMİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Akkuş İnal

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kasım Karakütük

ANKARA
Haziran 2012

Önsöz

Başka bir şehirden tez yürütebilmenin zorluğunu yaşatmadan beni yönlendiren ve tüm desteğini sağlayan danışmanım Sayın Prof Dr. Kasım Karakütük'e ilk teşekkürümü sunmak isterim.

Her telefonunda tezini bitirdin mi demekten sıkılmadığı ve beni sürekli teşvik ettiği için sevgili babama ve sabrını ve yardımını esirgemediği için sevgili eşime teşekkür ederim.

Ve son olarak bana bu tezi yazabilmem için gerekli bilgi birikimini sağladıkları için tüm Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesindeki hocalarıma teşekkür ediyorum.

ÖZET

Akkuş İnal, Elif

İlköğretim Ve Ortaöğretim Okul Türlerine Göre Öğrenci Birim Maliyetleri (1973-2009).
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Kasım Karakütük, Ankara, 2012,132 Sayfa

Tarama modelinde olan bu araştırma, Türkiye'de 1973-2009 yılları arasında İlköğretim, Genel Ortaöğretim, Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Ticaret Ve Turizm Öğretimi, Din Öğretimi, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrencilerinin birim cari harcamalarını ve öğrenci birim maliyetlerini bulmayı amaçlamıştır.

Türkiye'de Planlı Dönemin 1960-2009 yılları arasında, belirtilen genel müdürlüklere yapılan harcamalar Maliye Bakanlığı Kesin Hesap Cetvellerinden alınmıştır. 1973 yılında Planlama Programlama Bütçeleme Sistemine geçilmesiyle, genel müdürlüklere yapılan harcamalar cetvellerde ayrı ayrı belirtildiğinden ilköğretim, genel ortaöğretim, mesleki ve teknik ortaöğretimde yıllık öğrenci birim maliyetleri hesaplanmıştır. Yapılan harcamalar enflasyondan arındırılarak 2010 sabit fiyatlarına dönüştürülmüş, $Y= ab^x$ şeklindeki trend denklemleri yazılmış ve doğrusal kalıpları (Yarı-Logaritmik Kalıp) çizilmiştir.

Araştırmanın kuramsal boyutu ile ilgili veriler Türkiye'de ve seçilmiş bazı ülkelerdeki alanyazın taranarak incelenmiş ve elde edilen veriler düzenlenerek sunulmuştur. Harcamalar ile ilgili hesaplamalarda Excel Programı kullanılmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1973-2009 yılları arasında öğretim tür ve düzeylerine göre bulunan birim maliyetlerde düzenli ve öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemektedir. Türkiye'de öğrenci birim maliyeti OECD ortalamasının altındadır.

2009-2010 öğretim yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim cari harcama 1.542 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim cari harcama 1.829 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.429 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.296 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.967 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 2.534 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 3.611 TL'dir.

2009-2010 öğretim yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim maliyeti 12.336 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim maliyeti 7.316 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 9.716 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 9.184 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim maliyeti 7.868 TL, din öğretiminde öğrenci birim maliyeti 10.136 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim maliyeti 14.144 TL'dir.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Genel Ortaöğretim, Mesleki Ve Teknik Öğretim, Finansman, Harcama, Maliyet, Öğrenci Maliyeti.

ABSTRACT

AKKUŞ, Elif

Student Unit Costs Based on Elementary and Secondary School Types (1973-2009).
M.Sc. Thesis
Advisor: Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK, Ankara, 2012,135 Pages

This browsing model type research aimed at determining the total and unit costs of the students at Elementary, General Secondary, Boys Technical Education, Girls Technical Education, Trade and Tourism Education, Theology Education, and Teachers Training and Education Schools in Turkey between 1973-2009.

The budgets of the particular general administrations allocated between the planned period of 1960-2009 were obtained from the financial records (charts of accounts) of the Ministry of Economy. After the initiation of the Planning-Programming-Budgeting system in 1973, the budget allocations for all general administrations were separately recorded by the Ministry of Environment, and thus, the annual student unit costs were calculated for elementary, common secondary, vocational and technical secondary schools. The expenses were clarified from the inflation and converted to 2010 fixed rates, equations were formed in the trend of $Y= ab^x$ and linear matrices (semi logaritmic) were formed.

The data about the hypothetical extent obtained from the literature of the some selected countries were evaluated and presented. The Excel software was used for calculating the expenses. The following conclusions were obtained in this research:

According to the unit costs based on education type and levels found for the years between 1973-2009, there is no steady increase in the unit costs in parallel to the number of students. The unit student cost in Turkey is below OECD average.

In the fiscal year 2009-2010, the unit student expenditure for preschoolers and basic education students was a total of 1,542 TL whereas it was 1,829 TL for general education, 2,429 TL for boys technical school, 2,296 TL for girls technical school, 1,967 TL for trade and tourism schools, 2,534 TL for theology schools, 3,611 TL for teachers training and education schools.

In the fiscal year 2009-2010, the unit cost for preschoolers and basic education students was a total of 12,336 TL whereas it was 7,316 TL for general education, 9,716 TL for boys technical school, 9,184 TL for girls technical school, 7,868 TL for trade and tourism schools, 10,136 TL for religious schools, 14,144 TL for teachers training and education schools.

Key Words: Preschool Education, Elementary School, General Secondary School, Vocational and Technical Education, Financing, Expenditure, Cost, Student Cost.

İÇİNDEKİLER **Sayfa**

Önsöz I

Özet II

Abstract IV

İçindekiler VI

Çizelgeler Listesi IX

Şekiller Listesi X

BÖLÜM I

GİRİŞ 1

Problem 1

Amaç 10

Önem 11

Sınırlılıklar 13

Tanımlar 16

Kısaltmalar 18

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE 19

Eğitimin Amaç Ve İşlevleri 19

Eğitimin Amacı 19

Eğitimin İşlevleri 21

Yarı Kamusal Mal Ve Hizmet Olarak Eğitim 22

Eğitim Hakkı 25

Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Eğitim 25

Anayasa Ve Yasalarda Eğitim Hakkı 26

Eğitimde Maliyet 27

Ekonomide Maliyet Kavramı 28

Eğitimde Maliyet Kavramı 29

Fırsat Maliyeti 31

Toplam, Ortalama Ve Marjinal Maliyet 33

Sabit Ve Değişken Maliyet 33

Ortak Maliyetler 35

Birim Maliyet 35

Harcamayı Yapanlara Göre Maliyet 36
Maliyet Fayda Analizi 37
Ekonomik Maliyet, Parasal Maliyet Ve Gerçek Maliyetler 38
Eğitimde Harcama 38
Eğitim Harcamaları 39
Cari Harcamalar 39
Yatırım Harcamaları 40
Transfer Harcamaları 40
Bireysel, Kamusal Ve Toplumsal Harcamalar 42
Eğitim Tür Ve Kademelerine Göre Eğitim Harcamaları 44
Türkiye'de Eğitim Finansmanı 45
Eğitim Finansmanı 45
Okul Öncesi Eğitimin Finansmanı 61
İlköğretimin Finansmanı 62
Genel Ortaöğretimin Finansmanı İle Meslek Ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanı 64
Yükseköğretimin Finansmanı 66

BÖLÜM III

YÖNTEM 69
Araştırma Modeli 69
Evren Ve Örneklem 69
Verilerin Derlenmesi 70
Verilerin Çözümlenmesi Ve Değerlendirilmesi 71

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR 73
Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Genel Ortaöğretim Ve Mesleki Teknik Öğretim Öğrenci Sayılarına İlişkin Bulgular 73
Türkiye'de Planlı Dönemde İlköğretim, Genel Ortaöğretim, Mesleki Ve Teknik Ortaöğretim Harcamalarının Genel Müdürlüklere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular 80
Türkiye'de 1973 Yılından 2009 Yılına Kadar Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Cari Harcama İle İlgili Bulgular 82

1973-2006 Yılları Arası Mesleki Ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Cari Maliyeti İle İlgili Bulgular 85
Türkiye'de 1973 Yılından 2009 Yılına Kadar Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Maliyetiyle İlgili Bulgular 87
OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarına Yönelik Bulgular 97

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER 100
Sonuçlar 100
Öneriler 106

KAYNAKÇA 108
EKLER 113

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1. Eğitimin Kamusal Niteliğinin Belirlenmesi 22

Çizelge 2. 2002 Yılı Eğitim Kademelerine Göre Harcamalar ve Öğrenci Başına Harcama 45

Çizelge 3. GSYH ile Konsolide Bütçenin, MEB Bütçe Tasarısına Oranları 47

Çizelge 4. MEB Bütçesi ve Eğitim Yatırımına Ayrılan Pay 48

Çizelge 5. 2010 Yılında Tahsisi Öngörülen Yatırım Ödenekleri 49

Çizelge 6. Eğitim Finansmanında Kaynak Dağılımı Kararları 50

Çizelge 7. Eğitimde Yatırım Öncelikleri ve Finans Kaynakları 54

Çizelge 8. Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre 2010 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2009 Yılı Bütçe Kanunu Ödeneğine ve Bütçeye Oranı 56

Çizelge 9. Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2010 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2009 Yılı Bütçe Kanunu Ödeneğine Oranı 57

Çizelge 10. Türkiye'de Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynaklarına Göre Dağılımı 60

Çizelge 11. Eğitim Kademelerine Göre 1960-2010 Yılları Arası Resmi Okul Öğrenci Sayıları Gelişimi 73

Çizelge 12. Mesleki Teknik Öğretimde Öğrenci Sayısının Gelişimi 75

Çizelge 13. Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Cari Harcamaların Dağılımı 80

Çizelge 14. Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Cari Harcamaları 82

Çizelge 15. Türkiye'de 1973-2006 Yılları Arası Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Cari Maliyeti 85

Çizelge 16. Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Maliyetleri 87

Çizelge 17. OECD Ülkelerinde Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Birim Maliyeti 97

Çizelge 18. OECD Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Maliyeti 98

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Eğitimin Kamusal Niteliğinin Belirlenmesi

Şekil 2. Öğretim Tür ve Düzeylerine Göre Öğrenci Sayısı Gelişimi 77

Şekil 3. Mesleki Teknik Eğitim Türlerine Göre Öğrenci Sayısı Gelişimi 78

Şekil 4. Okulöncesi ve Temel Eğitimde Öğrenci Birim Maliyeti 90

Şekil 5. Genel Ortaöğretimde Öğrenci Birim Maliyeti 91

Şekil 6. Erkek Teknik Öğretimde Öğrenci Birim Maliyeti 92

Şekil 7. Kız Teknik Öğretimde Öğrenci Birimi Maliyeti 93

Şekil 8. Ticaret ve Turizm Öğretiminde Öğrenci Birim Maliyeti 94

Şekil 9. Din Öğretiminde Öğrenci Birim Maliyeti 95

Şekil 10. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Öğrenci Birim Maliyeti 96

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu başlık altında araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ile bazı ilgili terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

Eğitim ekonomisi, eğitim ile ekonomi arasındaki ilişkileri inceleyen (ekonomide geçen bulguları ve kuralları eğitime uygulayan) bilim dalıdır. Eğitim ekonomisi bu amaçla bireyin eğitim maliyetinin belirlenmesini araştırma konusu edinir. Eğitim yatırımlarından hem birey hem de toplum etkilenir. Eğitimin ekonomik değerlerinin ölçülmesi için eğitimin maliyetlerini ve yararlarını hesaplamak ve karşılaştırmak gerekir.

Eğitimin ekonomik yönü ilk kez Smith, Malthus ve Ricardo gibi düşünürlerce nitelikli insangücü ile üretim arasındaki ilişkinin vurgulanmasıyla ortaya çıkmıştır. Ancak tam anlamı ile eğitimin ekonomik etkilerinin incelenmesi, beşeri sermayenin öneminin vurgulanması ve eğitim ekonomisinin gelişimi 1960'lı yılların başında Schultz, Becker, Denison ve Blaug'un çalışmaları ile olmuştur. Bu yıllarda yapılan çalışmalarda eğitimin kişisel gelir artışına, işgücünün verimliliğine, ekonomik kalkınma ve büyüme sürecine etkisi incelenerek, eğitimin beşeri sermayenin niteliğini arttıran en önemli faktörlerin başında geldiği vurgulanmıştır. Eğitim ekonomisindeki bu gelişmeler özellikle ekonomik kalkınma çabası içerisinde olan azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitime olan ilgilerini daha da arttırmıştır.

Eğitim, toplumsal bir etkinlik olarak genellikle devlet finansmanı aracılığıyla yürütülür. Eğitim, dolaylı ve dolaysız olmak üzere iki tür yarar sağlar. Kişinin bilgi birikimini artırması, kültür düzeyini yükseltmesi, iyi bir meslek ve kariyer sahibi olması ve daha yüksek gelir sağlaması, eğitimin dolaysız yararlarıdır. Bu yararların yanında toplum açısından verimliliği artırma, teknolojik ilerlemeyi hızlandırma, ulusal geliri yükseltme gibi etkileri eğitimin dolaylı yararları olarak nitelendirilir.

Hangi toplumsal kesimlere ne düzeyde eğitim verileceği konusu, ülkenin toplumsal ve eğitimsel amaçlarına, ülkenin gelir düzeyine, eğitimin maliyetine büyük ölçüde bağlıdır. Böylece sonul karar, bir toplumun sınırlı kaynakları karşısında, maliyetleri önceden değerlendirilen eğitimsel önceliklere bağlıdır (Tural, 2002, 20).

Eğitim ekonomisinin çalışma alanlarından biri olan eğitim finansmanı ve eğitim maliyesi, eğitim sisteminde para yönetimi, çeşitli öğretim tür ve düzeylerinin sunumu için gereken gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynakların elde edilmesi sürecini araştırır.

Eğitim finansmanı, eğitime ilişkin bir takım kararların alınmasıyla başlamaktadır. Bir kararın parasal görünümü, eğitimsel amaçların gerektirdiği gerçek kaynakların parasal değerlerle ifadesi ile ortaya çıkmaktadır. Eğitimde farklı karar alanlarının, parasal kaynakların yönetimi bağlamında değerlendirilmesiyle eğitim planlaması çalışmalarına ışık tutmak mümkün olmaktadır (Tural, 2002, 19).

Bir toplumda eğitimi finanse etmek için kullanılan finansman modelinin değerlendirilmesinde üç ölçüt kullanılmaktadır (Benson, 1987, 423).

1- Eğitim olanaklarının ne ölçüde sunulabildiği (ülkede sunulan eğitim olanakları miktarı ölçüt olarak alınmaktadır).
2- Eğitim için ayrılan kaynakların etkin olarak dağıtılıp dağıtılmadığı.
3- Eğitim için ayrılan kaynakların eşitlikçi ve sosyal adalete uygun olarak dağıtılıp dağıtılmadığı.

Bir finansman modelinin başarısı bu ölçütlerin olumluluk durumuyla ilgilidir.

Eğitim olanaklarının sağlanma miktarı, yeterince kaynak yaratılıp yaratılmaması ile ilgilidir. Bunu eğitim için yaratılan kaynakların GSMH içindeki payı, bütçeden eğitim için ayrılan pay gibi göstergelerle veya alınan sonuç açısından çeşitli eğitim düzeylerinde okullaşma oranları, okullaşan çağ nüfusunun cinsiyete göre dağılımı veya kız ve erkekler için ayrı ayrı okullaşma oranları gibi göstergelerle belirlemek olanaklıdır (Ünal, 1996, 308).

Eğitim hizmetini sunmak amacıyla kullanılan tüm girdilerin ekonomik değeri eğitim maliyetini oluşturmaktadır. Eğitim maliyeti; bireyin eğitimi için dolaylı ve dolaysız, bireysel ve toplumsal harcamalar, vazgeçme maliyeti, gelir kaybının toplamı ile bu öğrenimden dolayı bireyin sağlayacağı fazla ücret ve emekli aylığında alacağı fazlalıklar gibi ileriki toplam kazançları ve üretime yapılacak fazla katkıları karşılaştırarak verimliliği kestirmek için uygulanan yerleşik (klasik) bir ekonomik çözümlemedir.

Eğitimde maliyet, harcama yapanlara, harcamanın niteliğine ve ödeneklerin harcandıkları programlara göre ayrılmaktadır. Devlet, yalnız devlet okullarının giderlerini değil, özel okullara, transfer harcamaları ile bütün halk kesimine harcama yapmanın yanında harcamanın niteliğine göre okulların yatırım ve işletme giderlerine ve ödeneklerin harcandıkları programa göre, yapım ve donatım ile yönetim ve personel giderlerine harcama yapmaktadır (Âdem, 1993, 87-139).

Eğitimsel üretimin maliyeti ile ilgili bilgi, eğitim çalışmalarında, eğitime ayrılan kaynakların daha rasyonel kullanılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Eğitim planlamasında maliyet analizi çeşitli amaçlara hizmet etmektedir. (Woodhall, 1987, 398). Bu amaçlar aşağıdaki gibidir;

1. Planların, önerilerin veya amaçların kapsamının ekonomik yapılabilirliğini sınama.
2. Gelecekteki eğitim maliyetini tahmin etme.
3. Alternatif politikaların ve eğitim reformları ya da yeniliklerin maliyetini tahmin etme.
4. Aynı amaca ulaşmanın alternatif yollarını, en etkin veya ekonomik olanını seçmek üzere karşılaştırma.
5. Alternatif yatırım projelerinin karlılığını karşılaştırma.
6. Kaynak kullanımının etkinliğini geliştirme.

Eğitim kesimine ayrılan tüm parasal kaynaklar eğitim harcamalarıdır. Devlet harcamaları cari, yatırım ve transfer harcamaları olarak ele alınmaktadır. Cari harcama, eğitimde hizmet üretimine yönelik olarak, çalışanların ücretleri ve eğitim kurumlarının küçük onarımları, enerji, iletişim, kitap ve kırtasiye, ders araçlarının

giderleri ile öğrencilere verilen burs, yemek, ulaşım giderleri ve sosyo-kültürel etkinliklere yönelik harcamaları kapsar. Yatırım harcamaları eğitimde uzun dönem kullanılacak dayanıklı malları satın almak için yapılan harcamalardır. Transfer harcamalar, cari ve yatırım harcamalar kapsamına girmeyen parasal kaynakların bir bölümünün belli kurum ve kişilere aktarımını belirtir.

Toplam eğitim harcamaları içinde çeşitli tür ve düzey eğitime yapılan harcamaların payları, toplumun çeşitli tür ve düzey eğitime olan gereksinmesi konusundaki yargılar ve kanılar açısından değerlendirilebilmektedir. Öğrenci başına düşen eğitim harcamaları (daha çok cari harcamalar), marjinal maliyet fonksiyonunun kullanıldığı biçimde, yeni okul açma veya öğrenci sayısını artırma konusundaki kararlarda, toplam maliyete eklenecek miktarı tahmin etmek üzere çeşitli ölçütlerden biri olarak kullanılabilir. Eğitim harcamaları içinde yatırım harcamaları ve cari harcamaların oranları ve bu oranlarda zaman içinde gözlenen göreli değişmeler, eğitime ayrılan kaynakların, ne ölçüde yeni eğitim olanakları yaratma yönünde kullanıldığını, bu konudaki eğilimlerin ne yönde değiştiğini gösterir (Ünal, 1996, 238-239).

Her bir öğretim tür ve düzeyine kaydolacak öğrenci sayısını belirlemek ve uygun eğitim ortamlarının hazırlanmasını planlamak için çok sayıda analitik araç geliştirilmiştir. Bunların başında toplumsal istem yaklaşımı, insangücü gereksinmeleri yaklaşımı ve getiri oranı yaklaşımı gelmektedir (Âdem, 1997, Akt. Tural, 2002, 21).

Toplumsal istem yaklaşımında eğitime duyulan gereksinmenin göstergesi olarak, eğitim tür ve düzeylerine olan fiili talebi alır. Bunun anlamı çeşitli tür ve düzey eğitime toplam olarak ne düzeyde talep varsa, toplumun eğitime duyduğu gereksinme de bu kadardır (Ünal, 1996, 267). İnsangücü gereksinmeleri yaklaşımında, eğitim ekonominin ayrılmaz bir parçasıdır ve ekonomiyi hızlandıran önemli bir etkendir. Bu yaklaşıma göre eğitim planlamasının temel amacı, işgücü piyasasında gereksinme duyulan insan gücü niteliklerine olan istem ile sunumu dengeleyerek ekonominin iyi işlenmesini sağlamaktır. Bunun için ekonominin hedefleri ile eğitimin hedefleri bir bütünlük içinde ele alınmalıdır (Âdem, 1981, 152). Getiri oranı yaklaşımında, eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması bir yatırım olarak değerlendirilmektedir. Buna göre eğitime yapılan toplumsal yatırımın getirileri ile sağlık hizmeti ya da sanayi

yatırımlarının getirileri karşılaştırılabilir. Eğitim yatırımının getirisi, alternatif seçeneklerin getirilerini aşarsa eğitim yatırımı gerçekleşir (Tural, 2002, 22).

Âdem'in aktardığına göre (1993, 95) "Ekonomi alanında kullanıldığı gibi eğitim sisteminde de birim maliyet, bir birim mal ya da hizmetin maliyeti ile birimlerin sayı olarak adlandırılan miktarıdır. Öğrenci başına birim maliyetin bulunması için cari harcama maliyetleri ile toplam öğrenci sayısı arasındaki ilişki incelenir. Eğitim sisteminin her düzeyi ve türü için dar anlamda birim maliyetten söz edilmektedir. Burada harcama sözcüğünden, bir ticaret firmasının 'üretim fiyatı' ya da 'maliyet fiyatı' kavramlarına çok benzeyen bir muhasebe kavramı anlaşılmalıdır. Bu yoldan toplam öğrenci başına birim maliyetten çok, birim harcama bulunmuş olur. Hatta bütçe ödenekleri söz konusu olduğu zaman, öğrenci başına ayrılmış birim ödenek; bütçe kesin hesapları söz konusu olduğu zaman, öğrenci başına birim harcamalar demek daha doğru olur. Bu birim harcamalar, gelecek yıllarda öğrenim göreceği kestirilen öğrenci sayısı temel alınarak, eğitim harcamalarının kestirilmesinde kullanılır, bir başka anlatımla eğitim planlaması çalışmalarında kullanılır".

Eğitim planlaması genel ekonomik ve toplumsal kalkınmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Eğitim planlaması, açıkça tanımlanmış amaçlara uygun olarak bireyin var olan yeteneklerini geliştirmek ve ülkenin toplumsal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına yardım edecek eğitim olanağını tüm nüfusa sağlamak için kamuoyunun katılması ve desteği ile kamu kesimi olduğu denli özel kesim için de geçerli, toplumsal araştırma yöntem ve ilkelerinin, eğitbilimsel tekniklerin eşgüdümlü uygulanmasını içeren sürekli, yönetsel, ekonomik ve parasal bir süreçtir (Âdem, 1997, 34).

Eğitim planlaması yapabilmek için öğrenci sayısı, okul sayısı ve derslik sayısı, çağ nüfusu, insan gücü istemi ve öğretmen gereksinimi, bütçe ve harcamaların miktarı gibi gerekli öğelerin bilinmesi gerekmektedir. Harcamaların çözümlenmesinde, bu temel öğelere ilişkin harcamaların parasal olarak belirlenmesi ve gelecekte yapılacak harcamaların kestirilmesi söz konusudur. Eğitim planlamasının hazırlanması üç evrelidir (Âdem, 1993, 98):

- Her eğitim düzey ve türüne göre öğrenci sayısını kestirmek.
- Bu hammaddeleri nitelikli ürüne dönüştürmek için gerçek fiziksel kaynakları kestirmek.
- Bu kaynakların girdilerinin parasal maliyetini kestirmek.

Bir ülkede toplumsal kaynakların kullanımı devletin eğitime bakış açısı ve ondan beklentileri sonucunda devlet tarafından planlanarak finanse edilir. Eğitime ayrılan kaynakların az veya çok olması eğitim yatırımlarının çeşitli tür ve düzeyleri arasındaki dağılımını etkilemektedir.

Eğitim hizmetinin üretilmesi devlet ve özel fonlarla gerçekleştirilmektedir. Devletin eğitimi finanse etmesinin nedeni, onun dışsallıklarıdır. Devlet, üretim hedeflerini gerçekleştirmeyi sağlayacak ölçüde insan gücü yetiştirmek üzere eğitime yatırım yapar. Ancak devlet, eğitim hizmeti üretimini yalnızca bu amaca yöneltmez ve her tür ve düzey eğitime, ulusal gelir artışları dışında yararlar sağladığı için veya bu tür yararların gerçekleşmesi beklendiği için, eğitim üretim maliyetinin önemli bir bölümünü karşılar. Bu nedenle, dışsallık kavramı, devletin yaptığı yatırımın parasal getirisi dışında kalan toplumsal yararlar için düşünülür (Ünal, 1996, 213).

Devletin bir mal veya hizmetin dışsallıklarını ne derecede büyük ve önemli bulduğu, devletin bu mal ve hizmetin karşısında alacağı tavrı belirler. Bir mal ya da hizmeti tamamen özel tüketimin konusu olarak algılıyorsa onun üretim ve tüketimini piyasa koşullarına bırakır. Fakat devlet bir mal ya da hizmetin dışsallıklarını önemli boyutlarda görüyorsa, bu durumda onu ya tümüyle kendisi üretir veya özel kesimin üretim ve tüketimine çeşitli yollarla müdahalede bulunur (Uluatam, 1988, 18).

Türkiye İstatistik Kurumunun yaptığı bir araştırmaya göre, 2002 yılında eğitim harcamasının % 64,8'i merkezi bütçe harcaması olarak gerçekleşirken, % 0,7'si yerel idareler, % 1,5'i özel tüzel kişi ve kuruluşlar, % 32,9'u hane halkı ve % 0,9'u da uluslararası kaynaklardan sağlanan harcamalar biçiminde gerçekleşmiştir (TÜİK, 2006). Bu verilere göre, Türkiye'deki eğitim harcamalarının üçte ikisinin kamu tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır.

Devletin eğitim hizmeti sağlamak için kullandığı kamu kaynakları toplumsal talebi karşılayamıyorsa eğitim finansmanı önemli bir sorun olarak ortaya çıkabilmektedir. Kaynak sorunu ekonomideki güçlü kesimlerin hizmete yönelik tercihleri ile toplumsal talepler arasındaki uyumsuzluktur. Planlama bir kaynak dağıtım mekanizmasıdır. Eğitimi yatırım olarak değerlendiren ülkelerde planlama devletin tercihleri yönünde yapılır ve eğitim için gerekli olan kaynaklarında çok altında olan eğitime ayrılan kaynaklar sermaye odaklı bir paradigma ile dağıtılır. Gelişmekte olan Türkiye de dış borçların fazla olması ekonomisinin uluslararası sermayelerce belirlenmesi ve politik tercihi sonucunda eğitime ayırdığı kaynak kısıtlıdır. Bunun sonucunda eşitsizlikler ve piyasacı çözümler artar. Eğitime yatırım olarak bakıldığında eğitim iktisadi açıdan değerlendirilir.

Eğitim nasıl tanımlanırsa tanımlansın, özünde insan olan, insan tarafından, insana göre ve insanca yürütülen veya yürütülmesi gereken bir etkinliktir. Bu nedenle eğitim, eğitilen ya da eğitim görenler açısından bakıldığında doğuştan sahip olunan bir haktır. Eğitimin, insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli temel davranışları öğrenmesi ve insanca yaşamanın gereklerini yerine getirmelerinde, doğuştan sahip oldukları bir hak olarak ele alınması 1789 Fransız Devrimi'nden sonra olmuştur (Başaran, 1982, 11; Çotuksöken, 2002, 228). Eğitimin siyasal bir hak olarak kullanılması Sovyet Devriminden (1917) sonra olmuştur.

Eğitim temel bir insan hakkıdır. 1982 Anayasasında yer alan 10. 27. ve 42. maddeleri devlete eğitim ve öğretim hakkını sağlamaya yönelik önlemleri alma görevini yüklemiştir. Eğitimin bir sosyal hak olarak tanımlanması onun bir kamu hizmeti olarak sunulmasını gerektirir. Bir başka ifadeyle "bireye yasalarla hak ehliyeti vermiş olan devlet, bu hakların uygun biçimde kullanılmasını da gerçekleştirmek zorundadır (Akyüz, 2000, 2)". Eğitim insana sahip olabileceği bir şeyleri sunmanın ötesinde insanın kendini tanıma, gerçekleştirme, aşma olanağı tanır. Eğitime temel bir insan hakkı olarak bakan ülkelerde, eğitim ortamında eğitilen birey eğitimin aracı değil amacıdır.

Ayrıca eğitim hakkı insanların bedel ödemeden kazanabilecekleri bir haktır. Bu tür devletlerde eğitim ana kucağından okula kadar okuldan sonra da nitelikli bir şeklide devlet tarafından sağlanır. Eğitimi bir hak olarak gören devletler, öncelikle eğitim ihtiyaçlarını belirleyip daha sonra bu ihtiyaçlara göre kaynak ayırır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergesi olan eğitimi ekonomik açıdan incelemek için eğitim kesimine ayrılan parasal kaynakların, genel ekonomi içersindeki yerini belirlemek gerekmektedir. Bu alanda çalışmalar yapılırken de bireysel maliyet çözümlemelerine gereksinim duyulmaktadır. Öğretimin niteliğiyle ilişkili olarak öğrenci başına harcama ve birim maliyetin çözümlenmesi Türkiye' de eğitime ayrılan parasal kaynakların etkili biçimde kullanılabilmesi açısından önem taşır.

Türkiye'de eğitimin ekonomik sorunlarıyla ilgili bilimsel araştırma sayısı yeterli düzeyde değildir. Âdem'in 1977 yılında yaptığı "Eğitimde Maliyet ve Harcamalar" konulu doçentlik tezinde, 1948-1973 yıllarında Türkiye'de eğitim harcamaları ile öğretim tür ve düzeylerinde öğrenci maliyetlerini çözümlemiştir. Araştırmada eğitim harcamalarının planlanmasında bağımsız değişken olarak incelenen GSYH (Gayri safi yurtiçi harcama), genel kamu harcamaları ve öğretmen, öğrenci sayılarının her birinin ne ölçüde geçerli bir ölçüt olabileceği gösterilmiştir. Araştırmadan Milli Eğitim Bakanlığının çeşitli genel müdürlüklere ödenek ayırmasında belirlenmiş hiçbir ölçüt olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Martı 1997 yılında yaptığı "Planlı Dönemde Ulusal Eğitimimizin Temel Hedefleri Ve Finansman Kaynakları (1963-1992)" adlı doktora tezinde, kalkınma planlarında yer alan eğitim hedeflerine ulaşmak için eğitimin çeşitli tür ve düzeyine yapılan harcamaları belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrenci başına birim cari harcamalarda en pahalı öğretimim Kız Teknik ve Erkek Teknik ortaöğretim olduğu ve İlköğretim için kalkınma planlarında öngörülen yatırım miktarları 222 sayılı Yasada öngörüldüğü orana ulaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tural'ın 1996 yılında yaptığı "Öğrencilerin Ortaöğretimden Bekledikleri Yararlar ve Bireysel Öğrenim Maliyeti" konulu araştırmasında, ortaöğrenim öğrencilerinin sosyo ekonomik özelliklerini genel olarak betimlemek ve orta öğrenim görmenin yararlarını ilişkin olarak öğrencilerin görüşleri ile öğrenimin öğrenciye ve ailesine olan yaklaşık

maliyetini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya göre kamu öğretim kurumlarının parasız olduğu ileri sürülse bile, öğrenciler ya da aileleri bir maliyete katlanmaktadırlar. Bunlar öğrenim harcamaları ve öğrenimden dolayı kaybolan gelir olarak gruplanabilir. Toplam bireysel öğrenim harcamaları okul türlerine, sınıflara ve ailelerin aylık gelir düzeylerine göre önemli ölçüde farklılaşmıştır.

Yolcu 2006 yılında yaptığı "Türkiye'de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi" adlı doktora tezinde ilköğretimin finansmanının çözümlenmesini amaçlamış MEB harcamalarının 1960-2006 yılları arasında GSMH, konsolide bütçe ve kamu bütçesi içerisindeki oransal payında düşme olduğu sonucuna ulaşmıştır. İncelenen dönemde ilköğretim cari harcamalarında gözlenen artışın aksine, yatırım harcamalarında sürekli bir düşüş gözlenmiştir Yine araştırmanın sonuçlarına göre Türkiye'de eğitime GSMH'den ayrılan pay OECD ülkelerinin oldukça gerisindedir.

Özcan'ın 2009 yılında yaptığı "Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Finansman, Harcamalar ve Maliyet" adlı doktora tezinde okullara göre öğrenci birim maliyetleri çözümlenmiş ve Türkiye'de 1973-2006 yılları arasında Mesleki ve Teknik ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilere, öğrenci başına cari olarak ortalama 2007 sabit fiyatlarına göre 1,744 YTL harcandığı sonucuna ulaşılmış ve bu durum OECD ülkeleriyle kıyaslandığında Türkiye'nin 2003-2004 yıllarında öğrenci başına en az harcama yapan ülke olduğu saptanmıştır.

Ülkelerin kıt parasal kaynaklarının harcanmasında etkililiği sağlamak çok önemli olmakla birlikte, harcamaların nasıl gerçekleştiği, harcamaların yeterli olup olmadığı, savurganlık edilip edilmediği konularında araştırmalara dayalı değerlendirmelerin yapılması gereklidir. Ülkemizde planlı dönemde ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenci başına maliyetleri inceleyen araştırmaların sayısı yeterli değildir.

Ayrıca MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı'nca da araştırma yapılmasına gereksinim duyulan konulardan birisi olarak öğrenci birim maliyetlerinin hesaplanması konusunu, yapılması durumunda destekleyeceği araştırmalar listesinde belirtmiştir. Bu nedenle bu araştırmanın problemini, planlı dönemde (1973-2009) ilköğretim ve ortaöğretim okullarında öğrenci başına maliyetlerinin okul türlerine göre belirlenmemiş ve değerlendirilmemiş olması oluşturmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, planlı kalkınma döneminde (1973-2009) Türkiye'de resmi ilköğretim ve ortaöğretimde finansmanın kimlerce karşılandığını, harcamaların düzeyini ve öğrenci birim maliyetlerinin miktarını ortaya koyarak değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmıştır.

1. Resmi ilköğretim ve ortaöğretime planlı dönemde (1973-2009) yapılan harcamaların Milli Eğitim Bakanlığı genel müdürlüklerine (İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü) göre dağılımı ile harcamaların eğilimi nasıldır?

2. Resmi ilköğretim (İlköğretim Okulu) ve ortaöğretimde okul türlerine (Genel Liseler, Öğretmen Liseleri, Teknik Liseler, Kız Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Ticaret Meslek Liseleri, İmam Hatip Liseleri) göre planlı dönemde (1973-2009) ortalama öğrenci birim cari harcaması nedir?

3. Resmi ilköğretim (İlköğretim Okulu) ve ortaöğretimde okul türlerine (Genel Liseler, Öğretmen Liseleri, Teknik Liseler, Kız Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Ticaret Meslek Liseleri, İmam Hatip Liseleri) göre planlı dönemde (1973-2009) ortalama öğrenci birim maliyeti nedir?

4. Türkiye'de resmi ilköğretim ve ortaöğretimde gerçekleşen ortalama öğrenci birim maliyetinin, OECD ülkelerine göre durumu nedir?

Önem

Eğitim finansmanı ve eğitim maliyesi, eğitimsel amaç ve hedeflere ulaşmak için gerekli parasal kaynakları sağlama ve parasal kaynakları dağıtma sürecini açıklayan bir planlama aracıdır. Milli eğitim şuraları, kalkınma planları, ilgili yasa ve yönetmelikler eğitimde finansman politikalarının temel dayanaklarıdır. Türkiye'de eğitim finansmanı kaynakları şunlardır;

- Merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay,
- İl özel idareleri bütçesinden ayrılan kaynaklar,
- Çıraklık Meslekî ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonundan ayrılan kaynaklar (3308 sayılı Yasa gereğince).
- Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizmetleri Vergisi (3418 sayılı Yasa gereğince).
- Döner Sermaye İşletmelerinden sağlanan gelirler.
- Yurt dışı ülke ve kuruluşlardan sağlanan dış krediler, burslar, bağışlar ve bilimsel araştırma kredileri.
- Halkın kişi ve kuruluşlar olarak eğitime katkıları, bağışlar.
- Dernek gelirleri (okul yaptırma, onarım ve öğrenci koruma dernekleri vb.)
- Okul aile birliği gelirleri

(MEB, 2009, 241).

Ülkeler açısından oluşturulan eğitimsel amaçlar hem öğrenen hem de toplum açısından parasal kaynağın nasıl dağıtılacağını belirler. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasında Türk Milli Eğitiminin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümler yer alır. Yasaya göre öğretim tür ve düzeylerine göre genel amaçlar şöyledir:

Okul öncesi eğitimin amacı, çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratılmasını, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır.

İlköğretim (6-14 yaş grubu) amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak, her Türk çocuğuna iyi insan, iyi vatandaş olması için gerekli temel bilgi, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek; ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda hayata ve bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır.

Ortaöğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak, bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak, öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Mesleki ve teknik orta öğretim programlarının amaç ve görevleri; örgün mesleki ve teknik orta öğretim programlarında öğrencilere orta öğretim düzeyinde ortak bir genel kültür kazandırmak, öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak, Anadolu mesleki ve teknik orta öğretim programları ile ayrıca öğrencilerin bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde bir yabancı dili öğrenmelerini sağlamaktır.

Eğitim sisteminin etkili bir şekilde çalışması için gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynakların öğretim tür ve düzeylerine göre nasıl dağıtılacağı eğitim maliyesi ve eğitim yönetimi alanlarının üzerinde durduğu ve sonuçlarından etkilendiği bir konudur.

1973-2009 yılları arasında Okulöncesi ve Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Erkek ve Kız Teknik Öğretim, Ticaret ve Turizm Öğretimi, Din Öğretimi ve Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrencilerinin birim maliyetlerinin belirlenmesiyle, harcamaların kendi içindeki değişiminin görülmesi ve genel müdürlüklere göre karşılaştırılması, ayrıca bu konuda uluslararası karşılaştırma yapma olanağı sağlanacaktır.

Ülke kalkınmasını sağlayan önemli öğelerinden birisi insangücünün yetiştirilmesidir. Eğitimin bir amacı da ekonominin gerektirdiği insangücünü yetiştirmektir. Toplumsal ve ekonomik kalkınmanın zorunlu kıldığı nitelikli insan gücü gereksiniminin karşılanması için öğrenci sayılarının gelişimi ile öğrenci başına birim harcamaların bulunup buna karşılık gelen parasal kaynaklar hesaplanmalıdır. Bu araştırmanın, planlı dönemde (1973-2009) okul türlerine göre öğrenci maliyetlerinin belirlenerek bu verilerle geleceğe yönelik eğitim planlaması çalışmalarına ışık tutması beklenmektedir. Araştırma planlı dönemde ilköğretim ve ortaöğretimde öğrenci birim maliyetlerinin durumunu ortaya koyacak olan bu araştırma, konuyla ilgili yeni araştırmaların yapılmasına esin kaynağı olması umulmaktadır.

Türkiye'de Kalkınma Planlarının başlangıcından günümüze kadar ilköğretim, genel ortaöğretim ve mesleki teknik ortaöğretim öğrenci birim maliyetlerinin belirlenmesiyle eğitime yapılan kamu harcamalarının niteliği ve niceliği konusunda bir düşünceye sahip olunması beklenmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1- Bu araştırmada elde edilecek bulgular Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okulları, genel liseler, öğretmen liseleri, imam hatip liseleri, teknik liseler, kız meslek liseleri, endüstri meslek liseleri, ticaret meslek liseleri, imam hatip liselerinin 1973-2009 yılları arası harcamalarının ve öğrenci başına maliyetlerin eğiliminin belirlenmesi ile sınırlıdır.

2- MEB kesin hesapları, 1920-1963 döneminde "Klasik/Geleneksel Bütçe Sistemi" ve 1964-1972 yılları arasındaki bütçeleri beş yıllık kalkınma planlarının yapılmaya başlamasıyla birlikte "Hizmet Bütçeleri" esasına göre hazırlandığından (www.bumko.gov.tr, 2007,1) Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim, Ortaöğretim ve Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüklerinin bütçeleri ve ayrıntıları (cari, yatırım ve transfer harcamaları) kesin hesaplarda belirtilemediği için 1960-1972 yıllarına ilişkin hesaplamalar yapılamamıştır. 1973 yılında Program Bütçe Sistemi'ne (PBS) geçilmesiyle birlikte Milli Eğitim Bakanlığı Kesin Hesaplarında İlköğretim, Genel

Ortaöğretim, Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Ticaret Turizm Öğretimi, Din Öğretimi ve Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüklerinin bütçeleri ayrıntıları ile belirtilmiştir. Dolayısıyla Genel Müdürlüklerin harcamalarına ilişkin hesaplamalarda 1973-2009 yılı Milli Eğitim Bakanlığı Kesin Hesapları esas alınmıştır.

3- Öğretmen yetiştirme ile ilgili olarak 1985, 1986, 1987, 1988, 1989 yıllarının kesin hesap bütçelerinde harcamalarına ulaşılamadığı için bu yıllara ilişkin öğrenci birim maliyetler hesaplanamadığı gibi oluşturulan grafiklerde bu yıllar alınmamıştır.

4- Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrenci sayılarına 1973 yılından 1984 yılına kadar altı ve üç sınıflı İlköğretmen liseleri öğrenci sayıları toplamından, 1984 yılından 1988 yılına kadar Öğretmen Lisesi ve bünyesindeki ortaokul öğrenci sayıları toplamından, 1988 yılından 1997 yılına kadar Öğretmen Lisesi, Öğretmen Lisesi bünyesindeki ortaokul ve Anadolu Öğretmen Lisesi öğrenci sayıları toplamından, 1997'den sonra Öğretmen Yetiştirme öğrenci sayıları genel toplamından bulunmuştur.

5- Din Öğretimi öğrenci sayılarına 1973 yılından 1997 yılına kadar İmam Hatip Lisesi öğrenci sayıları ve İmam Hatip orta kısım öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. 1997'den sonra Din Öğretimi öğrenci sayıları genel toplamından bulunmuştur.

6- Ticaret ve Turizm Öğretimi öğrenci sayılarına 1973 yılından 1984 yılına kadar Ticaret Meslek Lisesi ve Akşam Ticaret Meslek Lisesi öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı dışında diğer bakanlıklara bağlı olan okulların (Spor Meslek Liseleri, Meteoroloji Meslek Liseleri, Polis Kolejleri, Konservatuar, Sağlık Okulları, Hayvan Sağlığı Meslek Liseleri, Ev Ekonomisi Meslek Liseleri, Tapu ve Kadastro Meslek Liseleri, Sekreterlik Meslek Liseleri, Maliye Meslek Liseleri, Ziraat Meslek Liseleri) öğrenci sayıları toplam öğrenci sayılarına dahil edilmemiştir. 1984 yılından 1997 yılına kadar Ticaret Lisesi, Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Anadolu Ticaret Lisesi, Akşam Ticaret Lisesi, Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. 1997'den sonra Ticaret ve Turizm Öğretimi öğrenci sayıları genel toplamından bulunmuştur. Özel Ticaret Meslek Liseleri öğrenci sayıları çalışma verilerine dâhil edilmemiştir

7- Kız Teknik Öğretim öğrenci sayılarına 1973 yılından 1984 yılına kadar Kız Meslek Liseleri, Kız Sanat Orta Okulları, Kız Teknik Lise öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır.1985 yılından 1997 yılına kadar Kız Meslek Liseleri orta kısım ve Kız Teknik Lise öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. 1997'den sonra Kız Teknik Öğretimi öğrenci sayıları genel toplamından bulunmuştur. Özel Kız Lisesi öğrenci sayıları çalışma verilerine dâhil edilmemiştir.

8- Erkek Teknik Öğretim öğrenci sayılarına 1973 yılından 1984 yılına kadar Endüstri Meslek Liseleri (Yapı Meslek Lisesi, Motor Meslek Lisesi, Kimya Meslek Lisesi, Ağaç Ve Metal İşleri, Meslek Lisesi Tekstil Meslek Lisesi, Devlet Demir Yolları Meslek Lisesi, Matbaa Meslek Lisesi, Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi, Gemi Yapı Meslek Lisesi, Denizcilik Meslek Lisesi) ve Erkek Teknik Lise sayıları toplamından ulaşılmıştır.1985 yılından 1997 yılına kadar Erkek Teknik Lise ve Erkek Teknik Lise orta kısım öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. 1997'den sonra Erkek Teknik Öğretimi öğrenci sayıları genel toplamından bulunmuştur. Özel Erkek Lisesi öğrenci sayıları çalışma verilerine dâhil edilmemiştir.

9- Genel Ortaöğretim Öğrenci sayılarına 1973 yılından 1996 yılına kadar resmi ortaokul öğrenci sayıları ve resmi lise öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. 1997 yılında kesintisiz sekiz yıllık eğitime geçilmesiyle birlikte bu yıldan sonraki öğrenci sayılarına Genel Ortaöğretim öğrenci sayılarından ulaşılmıştır.

10- Okul Öncesi ve Temel Eğitim öğrenci sayılarına anasınıfları, anaokulları ve ilköğretim öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. 1973 yılından 1983 yılına kadar anaokulları öğrenci sayılarına ulaşılırken bu sayılara 1983 yılından sonra açılmaya başlanan anasınıfları öğrenci sayıları eklenmiştir. Temel eğitim öğrenci sayılarına 1973 yılından 1997 yılına kadar toplam resmi ilkokul öğrenci sayılarından ulaşılırken, 1997 yılından sonra kesintisiz sekiz yıllık eğitime geçilmesiyle birlikte toplam resmi ilköğretim öğrenci sayılarından ulaşılmıştır. Özel anaokulları ve ilköğretim okulları öğrenci sayıları çalışma verilerine dahil edilmemiştir. Bakanlığa ait kesin hesap cetvellerinde ilkokul/ilköğretim okulu ile anasınıfları ve anaokulları harcamaları okul öncesi ve temel eğitim olarak alındığı için maliyet çözümlemelerinde bu düzey eğitim için okul öncesi ve temel eğitim tanımı kullanılmıştır.

Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları şöyledir:

İlköğretim: 6-14 yaş kümesindeki öğrencileri kapsayan temel eğitim ve öğretim dönemidir.

Ortaöğretim: İlköğretimden sonra dört yıllık öğretim veren ve bütün öğrencilere ortaöğretim düzeyinde asgari ortak bir genel kültür vererek yaşama ve yükseköğretime hazırlayan programların uygulandığı resmî ve özel örgün ortaöğretim okul veya kurumlarıdır.

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim: Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm Öğretimi, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı mesleki ve teknik okullardır.

Okul Öncesi ve Temel Eğitim: 1997 yılına kadar ilkokul 1997 yılından sonra ilköğretim okulu ve anasınıfları MEB kesin hesaplarında okul öncesi ve temel eğitim olarak geçtiği için araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde bu başlık adı altında kullanılmıştır.

Planlı Dönem: 30.09.1960 tarihinde Başbakanlığa bağlı Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması ve 1961 Anayasası'nda da planlamanın devlet görevi olarak kabul edilmesiyle ilki 1963 yılında sonuncusu 2007 yılında uygulamaya konulan, içinde eğitim planlamasını da içeren dokuz kalkınma planının uygulandığı dönemi kapsamaktadır.

Öğrenci Birim Maliyeti: Mili Eğitim Bakanlığı bütçesinden Okul Öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim Genel Müdürlüklerine yapılan cari harcamaların öğrenci sayısına bölündükten sonra öğrenim süresiyle çarpılarak belirlenen maliyettir. Vazgeçme maliyeti ve ailenin yaptığı harcamalar bu kavram dışında bırakılmıştır.

Okulda Öğrenci Birim Maliyeti: Okul Müdürlüğü'nce harcanan cari harcamaların toplam öğrenci sayısına bölündükten sonra öğrenim süresiyle çarpılarak belirlenen maliyettir.

Sabit Fiyat: Belirli bir zaman diliminde yapılan harcamaların, enflasyondan arındırılarak karşılaştırılmasını yapabilmek için serideki bir yılın harcamalarına dönüştürülmesi işlemidir.

Doğrudan Finansman: Eğitimin bir kamusal (toplumsal) mal sayılması ve eğitim harcamalarının tümünün devletçe sağlanan vergilerle karşılanmasıdır.

Eğitim Maliyeti: Eğitim hizmetlerini gerçekleştirmek üzere kullanılan girdileri ekonomik değeridir.

Parasal Maliyet: Parasal maliyet, eğitimde kullanılmış olan tüm mal ve hizmetlerin fiyatlarının toplamıdır.

Eğitimde Harcama: Eğitimin planlama, yatırım ve üretim sürecini gerçekleştirmek için kullanılan parasal kaynaklardır.

Cari Harcamalar: Öğretim hizmetlerinin sürdürülebilmesi için yapılan personel, yolluk, hizmet alımı, tüketim malları ve malzeme alımı, demirbaş alımı ve diğer harcamaları kapsar. Parasız yatılı öğrencilerin pansiyon giderleri, yurtiçi ve yurtdışı burslar, dernek, birlik, kurum vb. teşekküllere yapılan yardımlar, döner sermayeli kuruluşlara katılma payları geçen yılların borçları gibi kalemler içeren transfer harcamalar da cari harcamalar başlığı altında ele alınabilir (Karakütük vd, 2006, 43).

Yatırım Harcamaları: Makine-teçhizat ve araç alımları ile büyük onarım giderleri kamulaştırma ve bina alımları için yapılan harcamalardır.

Kamusal Eğitim: Resmi eğitim kuruluşlarında verilen eğitimdir.

Kamusal Harcama: Eğitim ve yetiştirme hizmetinin sunulması için devletin yüklendiği harcamalar. (Tural, 2002,114).

Bütçe: Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hükümleri düzenleyen belgelerdir (Mutluer, Öner, Kesik, 2006, 10).

Kısaltmalar

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramların kısaltmaları şöyledir:

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OECD: Avrupa Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü

GSMH: Gayri Safi Milli Hâsıla

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

IIEP: Uluslararası Eğitim Planlaması Enstitüsü

IMF: Uluslararası Para Fonu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

ETÖ: Erkek Teknik Öğretim

KTÖ: Kız Teknik Öğretim

TTÖ: Ticaret Turizm Öğretimi

DÖ: Din Öğretimi

ÖYE: Öğretmen Yetiştirme Eğitimi

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, ilk olarak eğitim hizmetinin amaç ve işlevlerine değinilerek, hizmetin iktisadi açıdan ne tür bir mal ve hizmet olduğu belirlenerek, eğitim hizmetinin ekonomik ve toplumsal etkileri kişisel ve toplumsal ayrımları, hizmetin kişisel gelir artışı üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Okulöncesi eğitim, ilköğretim, genel ve mesleki teknik ortaöğretim ve yükseköğretimin finansman kaynakları incelenmeden önce eğitimin nasıl bir hak olduğu ve Türkiye'de hangi yasalarca güvence altına alındığına değinilmiştir. Daha sonra, eğitimde maliyet, harcamalar ve finansman kavramları açıklanarak, eğitim hizmetinin taraflarınca katlanılan maliyetlerinin neler olduğu belirlenmiştir.

Eğitimin Amaç ve İşlevleri

Bu başlık altında eğitimin amaç ve işlevleri ile yarı kamusal hizmet olarak eğitim kavramları tartışılmıştır.

Eğitim Amacı

İnsanlık tarihi kadar eski olan eğitim kavramı, insanoğlunun bazı bilgileri sonraki kuşaklara aktarma eğiliminden ortaya çıktığı bilinmektedir. Önceleri avlanmak, barınmak ve yaşamı sürdürmek için kendiliğinden oluşan öğretim, bilinçli ve belirli amaçlar için yapılmaya başlanınca eğitime dönüşmüş, ilk çağlardan günümüze dek eğitimden beklenen görevler ve bu anlamda eğitimin anlamı ve amacı tarihsel süreç içinde değişmiştir. Örneğin Aristo, eğitimin amacını; insanın bireysel ayrılıklarına uygun bir biçimde, içinde bulunduğu toplumun erdemli ve bilgili üyesi yapılması olarak tanımlanırken, Romalı düşünür Çiçero ise, eğitimi doğanın insana vermiş olduğu yetileri ve yetenekleri geliştirme işi olarak tanımlanmıştır. Ortaçağa kadar devam eden bu süreçte eğitimin amacı; insanın erdemli olması ve zekâsının geliştirilmesi olmuştur (Koçer, 1980, 184).

Ortaçağda eğitim insana dini bilgilerin öğretilmesi olarak kabul edilmiştir. Özgür düşüncenin önünün açılarak hümanist düşünce yapısının hakim olduğu rönesansda, birey ve onun özgürlüğüne önem veren hümanist eğitim anlayışı hakim olmuştur. Eğitimin amacının çok bilgiyi öğretmek yerine doğru düşünmeyi öğretmesi gerektiği kabul görmüş, çağdaşlaşma döneminde, eğitim yaşama hazırlık değil yaşamın kendisi olduğu ve insana ne düşünmesi gerektiği yerine nasıl düşünmesi gerektiğinin öğretilmesi, eğitimin temeli olarak ele alınmıştır. Bu dönemde eğitimin toplumsal gelişmenin ve yenileşmenin temeli olması gerektiği, eğitimin ancak demokrasi ile gelişeceği ve demokrasilerinde gerçek eğitimin olduğu toplumlarda ayakta duracağı vurgulanmıştır (Okçabol, 1997, 33).

Eğitim amaçlarının ve eğitimden beklenen görevlerin toplumların ekonomik, toplumsal ve kültürel ihtiyaç ve değişmelerine bağlı olarak belirlenmektedir. Örneğin tarım toplumlarında insanların eğitimden bekledikleri tarımsal üretim, pazar ilişkileri ve yerel tüketim ile sınırlı iken endüstriyel toplumlarda geniş alanlarda uzmanlaşmış işgücüne ihtiyaç duyulmuş ve eğitim de bu gelişmeye uyarlanarak ihtiyaçları karşılamak için işgücünün büyük bir bölümünü uygulayıcı eleman olarak yetiştirmiştir. Geleceğin toplumu olan bilgi toplumlarında ise, yetişmiş her bireyin kendi alanının denetçisi ve uygulayıcısı olması amaçlanmıştır. Bu amaç yetkin kişilikte bireyleri yetiştirme anlamına gelmektedir. Böylece eğitimin bilgi aktarıcı özelliği geri plana itilerek, eğitimin amacı insan kişiliğinin yetkinleştirilmesi yani bireye doğru davranış kazandırma, eleştirisel düşünce sahibi yapma, üretici ve yaratıcı bireyler yetiştirme olmuştur.

Eğitim, bireye bilgi-beceri kazandırma ve bireyin topluma uyumunu sağlama sürecidir. Bu süreç içinde eğitim, topluma uyum sağlama, güdüleme, mesleki beceriyi arttırma, kültür düzeyini yükseltme gibi amaçların gerektirdiği bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasını kapsamı içine almaktadır. Bu anlamda eğitimin amacı; bireyi sosyalleştirme, milli bütünleşmeyi sağlama, politik bilinci geliştirme ve bireysel karakterini geliştirerek, gelecekteki üretim sürecinde kullanılacak bireysel yetenekleri ve bilgileri geliştirme olarak da tanımlanmaktadır.

Eğitimin amaçlarını; “İnsangücünü geliştirme, sosyal eşitliği sağlama, eğitim öğretimde kalite ile etkiliği artırmak ve son olarak ulusal amaçları geliştirmek olarak dört kategoriye ayırabiliriz” (Littee, Lewin ve Colclougho, 1982, 26).

İnsan gücünü geliştirme amacı; iktisadi gelişme için sahip olunan yeteneklerin, bilimsel ve teknolojik kapasitenin, tüm sektörler de çalışanların bilgi ve yeteneklerinin artırılması ile okuryazarlığın yaygınlaştırılarak verimliliği artırmak hedeflerini kapsamaktadır. Sosyal eşitlik amacı ise, farklı bölgelerde yaşayan gruplar arasındaki eğitim farklarını azaltıp, eğitimden yararlanmada fırsat eşitliğini sağlayarak gelir farklılıklarını en aza indirmek ve temel insan haklarından biri olan temel eğitimden her insanın faydalanabileceği bir ortam yaratmaktır. Ulusal kimliği geliştirmek, ulusal dili ve ideolojiyi yaymak eğitim harcamalarının ulusal amaçlarındandır. Eğitim ve öğretimin kalitesinin ve etkinliğinin artırılması amacı ise ders programlarını günün koşullarına göre güncelleştirmek, yerel eğitim kurumlarında kaliteyi ve öğretmenlerin kullandığı kaynakları artırarak öğretmenlerin eğitim seviyesini yükseltmektir. Bununla birlikte, eğitimini yarım bırakan öğrenci sayısını ve aynı eğitim kademesini tekrar eden öğrenci sayısını azaltarak okula kaydolma sayısını artırmak da amaçlanmıştır.

Eğitimin İşlevleri

Eğitimin her düzey ve türünün genel ve kendine özgü birçok işlevi bulunmakla birlikte, genel anlamda kültürel, toplumsal ve ekonomik olmak üzere üç temel işlevi vardır.

Eğitimin kültürel işlevi, kültürel kalıtını (mirasını) oluşturan her şeyi kuşaktan kuşağa iletmektir. Toplumsal işlevi, bireylere bir dil öğreterek bazı davranışlar ve ortak değerler kazandırarak onları bulundukları toplumla bütünleştirmek buna karşılık bireylere başlangıçtaki durumlarından daha yüksek bir yetişme düzeyi sağlayarak, onları gelecekteki toplumsal ve mesleksel statülerini büyük ölçüde koşullandırılan düzeylerle birbirinden farklılaştırmaktır. Eğitimin ekonomik işlevi ise ekonominin temel üretim etmeni olan emeğe nitelik kazandırmaktır (Âdem, 1997, 4-7).

Yarı Kamusal Mal ve Hizmet Olarak Eğitim

Yarı kamusal mallar özel mallar ile tam kamusal mallar arasında olan mallardır. Ekonomilerde genelde tam kamusal maldan daha fazla sayıda yarı kamusal mal bulunmaktadır.

Yarı kamusal mal ve hizmetlere örnek olarak eğitim, sağlık, konut, adalet, ulaşım, haberleşme sayılabilir. Yarı kamusal mallar, faydanın bölünebildiği, pazarlanabilen, fiyat belli olduğu için talebi belli olan mallardır. Yarı kamusal malların kamusal mallardan ayıran en önemli özelliği ise faydasının yalnızca tüketene değil aynı zamanda topluma da yararlı olmasıdır.

Eğitim hizmetlerinin kamusal mal ve hizmetlerin sınıflandırılmasındaki yerinin belirlenmesinde iki kriter incelenecektir. Bunlardan ilki tüketimde rekabetin olup olmaması ve tüketimden mahrum etmenin olanaklı olup olmamasına göre yapılan ayrımdır (Musgrave, 1989, 44). Bu kritere göre yapılan açıklamada aşağıdaki çizelgede kullanılacaktır.

Çizelge 1. Eğitimin Kamusal Niteliğinin Belirlenmesi

Tüketim	Tüketimden Mahrum Etme Mümkün	Tüketimden Mahrum Etme Mümkün Değil
Tüketimde Rakip	A	B
Tüketimde Rakip Olmayan	C	D

Kaynak: Ömer F.Batırel (1990)

Çizelge 1'de (A) durumundaki mal ve hizmetler, tüketimde bireyler arasında rekabetin olduğu ve fiyat mekanizması yolu ile ödeme arzusu yüksek olan bireyin bu mal ve hizmetlerin tümüne sahip olarak diğerlerini tüketimin dışında tutabildiği, özel mal ve hizmetlerdir. Tablonun (D) durumundaki mal ve hizmetler ise tam kamusal mal ve hizmetlerin yerini göstermektedir. Bu mal ve hizmetlerin tüketiminde bireyler arasında rekabetin olmadığı ve fiyat mekanizması yolu ile bedelini ödemeyen diğer

bireyleri tüketimden alıkoyma imkânın olmaması bu mal ve hizmetlerin temel özelliğidir. (C) durumundaki mal ve hizmetlerde, belirli kişileri tüketimden mahrum etmek mümkündür. Ne var ki herhangi bir kişinin daha fazla fayda sağlamasına imkân vermemektedir. Bir tiyatro temsilini düşündüğümüzde, tiyatro kapasite sınırına kadar bölünmez bir hizmettir. Ancak giriş ücreti konularak tüketimden mahrum bırakmak mümkündür. (B) durumundaki mal ve hizmetlerde ise, belirli bir kişi tarafından tüketilmesi durumunda diğer tüketicilerin payı azalmakta, ancak tüketicilerin hiçbiri tüketimden alıkonulamamaktadır. Bu duruma örnek olarak kalabalık sokak ve kaldırımlardan ücretsiz geçişi verebiliriz. Sokak cadde ve kaldırımlar kalabalıklaştığı zaman kişinin yolu kullanması diğerinin kullanımını sınırlamaktadır. Ancak kullanımdan mahrum bırakma genellikle fiyatlama yapma maliyetinin yüksekliği sebebiyle mümkün değildir (Batırel, 1990, 31).

Kamusal mal ve hizmetlerin sınıflandırılmasında kullanılan ikinci yaklaşım, Buchanan tarafından geliştirilen ve tüketimin paylaşımını gösteren kutu diyagramıdır. Diyagramın yatay ekseni, malları tüketen bireylerin sayısını, dikey ekseni ise bölünebilirlik-bölünemezlik derecesini göstermektedir (Cullis ve Jones; 1992, 69).

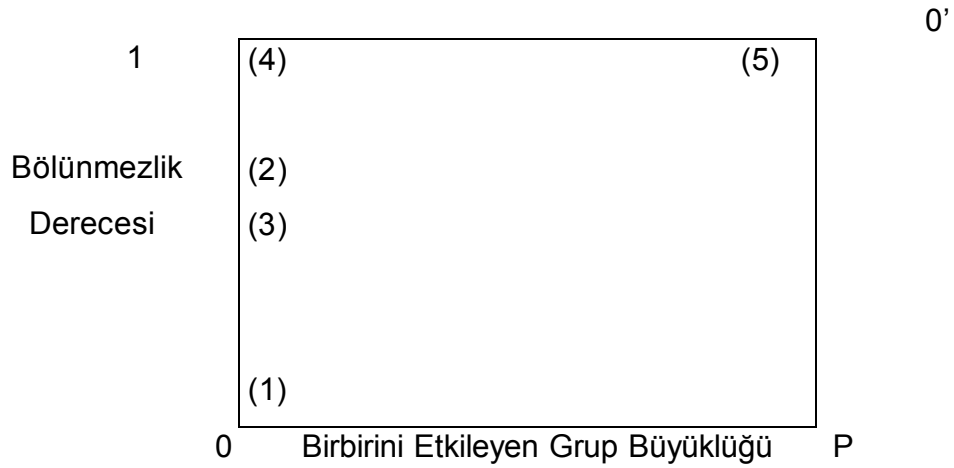

Şekil-1 Eğitimin Kamusal Niteliğinin Belirlenmesi

Kaynak: Orhan Şener (1996)

Şekil-1’de 0 noktasına en yakın nokta olan (1) noktası özel mal ve hizmetlerin yerini göstermektedir. Çünkü bu noktada, malın bölünebilirlik derecesi %100 veya bölünmezlik derecesi % 0 (sıfır)dır. Bu noktanın tam karşısında yer alan 0’ noktasına en yakın yerde olan (5) noktası ise, mal ve hizmetin toplumun tamamınca tüketildiğini ve bölünmezlik derecesinin %100 olduğu yani tam kamusal mal ve hizmetlerin yerini

göstermektedir. Şekilde, bu iki noktanın dışında kalan (2), (3) ve (4) numaralı noktalar ise farklı nitelikteki yari kamusal mal ve hizmetlerin yerini göstermektedir. (2) numaralı noktada, eşit olmayan fakat birlikte tüketim söz konusu olup, bu mal ve hizmetlerin toplum tarafından eşit tüketilmemesi ve eşit arz edilmemesi, bu türdeki bir mal ve hizmeti tam kamusal mal ve hizmetlerden ayırmaktadır. Şekilde, (3) numaralı noktada bulunan mal ve hizmetlerden ise, toplumun tamamı yararlanmakta ancak bu mal ve hizmet özel mallar gibi bölünebilirlik özelliği taşımaktadır. Bu tip mal ve hizmetlerin tüketimi büyük ölçüde dışsallık yaratmaktadır. (4) Numaralı mal ve hizmetlerin özelliği, yararlananların sayısı çok küçük ve %100 bölünmezlik özelliği taşımasıdır. Bunlar hem kamusal hem de özel mal ve hizmet özelliği taşımaktadır.

Yararlanan kişilerin sayısı toplumun tamamına oranla çok küçük olduğundan özel mal ve hizmet niteliği daha ağır basmaktadır. Yüzde yüz bölünmezlik derecesi ise kamusal mal özelliği göstermesine neden olur. Şekil-1'de yer alan (2) ve (4) numaralı noktalar yarı özel, (3) numaralı noktadaki mal ve hizmetler ise yarı kamusal olarak isimlendirilmektedir. Bu şekilde bir sınıflandırmada temel kriter, mal ve hizmetlerin tüketiminin içsel ve dışsal fayda yaratmalarıdır. Bu sebepten dolayı (3) numaralı mal ve hizmet büyük ölçüde dışsal fayda yarattığından dolayı yari kamusal mal kategorisinde, (2) ve (4) numaralı mal ve hizmetler ise, (3) numaralı mal ve hizmetlere göre önemsiz dışsal faydalar yaydığından yarı özel mal ve hizmet kategorisinde yer almaktadırlar (Şener, 1996, 53-55).

Yapılan sınıflamaya göre, kamusal mal ve hizmetler içerisinde yer alan eğitim salt kamusal mal ve hizmetten çok yarı kamusal mal ve hizmet özelliği taşımaktadır. Eğitimin birçok faydası doğrudan yararlanana yöneliktir. Ayrıca birçok ülkede eğitim hizmetini bedel karşılığında özel okullardan satın alma imkânı vardır. Bunun yanında yine birçok ülkede orta ve yükseköğretim hizmetleri sınav sonuçlarına göre yerleştirilmektedir. Bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, eğitim hizmetlerinde birlikte ve eşit tüketim ilkelerinin uygulanmadığı sonucuna varılmaktadır (Ataç, 1980, 93).

Ancak, tüm bunlara karşın; eğitimin faydası sadece hizmetten yararlanan ile sınırlı kalmamakta, eğitim görmüş bireyin yarattığı dışsallıktan toplumun tamamının faydalanmasına olanak sağlamaktadır. Bu nitelikleri ile eğitim yarı kamusal bir hizmet

olup, bu hizmetlerin üretimini piyasa mekanizması dinamiklerine bırakmak, eğitim hizmetlerinde sosyal yatırımların eksik olması sonucunu doğuracaktır (Blaug, 1972, 107).

Devletin eğitimi kamu kaynaklarından sunma gerekçesini piyasa başarısızlıkları ve eğitimin yaydığı dışsallıklar olarak ikiye ayırabiliriz. Eğitim piyasaya bırakılamayacak kadar önemlidir. Eğitimin yaymış olduğu dışsallıklar nedeniyle finansman açısından kamusal mal gibi devlet tarafından karşılanması bir zorunluluktur. Kısaca eğitimin sosyal faydası ve maliyeti devletin müdahalesini kaçınılmaz kılmakta devlet eğitimin finansmanını karşılamak zorundadır.

Eğitim Hakkı

Bu başlık altında eğitimde maliyet ve harcama konusuna geçmeden önce eğitimin nasıl bir hak olduğu ve devletin bir hak olarak eğitimi nasıl sunması gerektiği konusu tartışılmıştır.

Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Eğitim

Hak kavramı bir izin, bir gereklilik ya da bir dilek gösterir ve bu açıdan hak sahibi olmak bir şey yapma yetki ve gücünde olmak ya da bir şeyin yapılmasını talep edebilmek demektir. Haklar, bireylerin (ya da toplumsal grupların) kendilerine belirli biçimlerde davranılması taleplerinin temelini oluşturmaktadır. Bir başka ifadeyle haklar, bir bireyin ya da grubun çıkarlarının, başka birey ya da gruplara karşı, onları belirli biçimlerde davranma yükümlülüğü altına sokmaktadır (Özsoy, 2002, 66).

Eğitim nasıl tanımlanırsa tanımlansın, özünde insan olan, insan tarafından, insana göre ve insanca yürütülen veya yürütülmesi gereken bir etkinliktir. Bu nedenle eğitim, eğitilen ya da eğitim görenler açısından bakıldığında doğuştan sahip olunan bir haktır. Eğitimin, insanların yaşamlarını sürdürebilmesi için gerekli temel davranışları öğrenmesi ve insanca yaşamanın gereklerini yerine getirmelerinde, doğuştan sahip oldukları bir hak olarak ele alınması 1789 Fransız Devrimi'nden sonra olmuştur (Başaran, 1982, 11; Çotuksöken, 2002, 228).

Eğitim, temel bir insan hakkı olarak evrensel ölçekte kabul görmektedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde eğitimin; cinsiyet, ırk, etnik yapı ve ulus gibi ayrımlar gözetilmeksizin her bireyin hakkı olduğu açıklanmıştır. Eğitim hakkı diğer insan haklarının bir ön koşulu olarak pek çok uluslararası belgede yer almaktadır. İnsanların hangi haklara sahip olduklarını bilmeleri ile bu hakları nasıl kullanabileceklerini anlamaları eğitim ile gerçekleşir. Bu sebeple insanlar diğer haklarını da kullanabilmeleri adına ilk olarak eğitim hakkına sahip olmalıdırlar. Eğitimin temel bir insan hakkı olması, kamusal sorumluluğu, yani devletin herhangi bir ayrım gözetmeden herkese, nitelikli bir eğitimi parasız olarak sunmasını gerektirmektedir.

Anayasa ve Yasalarda Eğitim Hakkı

Türkiye'de eğitim ve öğrenim hakkı kişinin toplumsal yaşamı içindeki sosyal ve ekonomik etkinlikleri ile ilgili olan kamu hakları olan Sosyal ve Ekonomik Kamu Hakları içerisinde yer alır. Bu haklar, kişiye devletten kendisi için hizmet etmesini isteme hakkını verir. Kısaca, devletin sosyal devlet anlayışının gereği olarak bazı hizmetleri yapmasını zorunlu kılar. Kişisel kamu haklarında devletin kişiye karışmama yükümlülüğü varken, sosyal ve ekonomik haklar gereğince devletin kişilere olumlu anlamda karışma, diğer bir deyişle hizmet sunma ödevi vardır. Bu yüzden bu haklara pozitif statü hakları veya devletten hizmet istemeyi belirten isteme hakları da denir. Sosyal ve ekonomik kamu hakları Anayasa'nın 41. ve 65. maddeleri arasında yer almaktadır (Soydan, (vd.), 2006, 1-13)

1924, 1961 ve 1982 anayasalarında "ilköğretim kız erkek herkes için zorunlu ve kamu okullarında parasızdır" ifadesi yer almış ve "hiç kimse eğitim öğretim hakkından yoksun bırakılamaz" ifadesiyle anayasal güvence altına alınmıştır.1982 Anayasası'nın 10., 27. ve 42. maddeleri devlete eğitim ve öğretim hakkını, özgürlüğünü ve eşitliğini sağlamaya yönelik önlemleri alma görevini yüklemiştir. Anayasanın 42. Maddesi ilköğretim düzeyinden itibaren eğitim hakkının gerçekleşebilmesi için birincil yükümlülük devlete aittir hükmünü içermektedir.

İlköğretim ve Eğitim Yasası ile Milli Eğitim Temel Yasası'nda eğitim ve öğrenim hakkının kullanılması ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Eğitim alanındaki en önemli

yasalardan biri olan ve 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'na göre temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. Eğitim kurumları, dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz (m.4). Eğitimde herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır. Temel eğitim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde yararlanırlar (m.7). Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır (m.8). Temel eğitimini tamamlayan ve orta öğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir (m.27). Ortaöğretimin yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime hazırlayan programlarını bitiren öğrencilere, yetiştirildikleri yönde, üniversitelere, akademilere ve yüksekokullara girmek için aday olma hakkı tanınır (m.31).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası'nda kullanılan temel eğitim kavramı 16.6.1983 tarih ve 2842 sayılı Yasa'nın 7. maddesi ile ilköğretim olarak değiştirilmiş ve "İlköğretim 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır" şeklinde değiştirilmiştir. 1997 yılında yürürlüğe giren 4306 sayılı Yasa ile sekiz yıllık kesintisiz ilköğretim zorunlu hale getirilerek, ilkokul ve ortaokulların tamamı ilköğretim okuluna dönüştürülmüştür.

Kişilerin, Anayasa garantisi altına alınmış olan eğitim ve öğretim hakkından yararlanabilmeleri için, bu hakkın gereği olan olanakların devlet tarafından sağlanması gerekir (Akyüz, 2000).

Eğitimde Maliyet

Bu başlık altında ekonomide maliyet kavramı açıklandıktan sonra eğitimde maliyet kavramları tartışılmıştır.

Ekonomide Maliyet Kavramı

Belirli bir ekonomik birimle ilgili olan maliyet kavramı parasal maliyet ve parasal olmayan maliyet olarak tanımlanabilmektedir. Çünkü maliyet, bir mal veya hizmetin elde edilmesi amacıyla vazgeçmek zorunda kalınan tüm değerlerdir. Başka bir ifadeyle gerçek maliyet vazgeçme maliyetinin karşılığıdır.

Maliyet kavramının önemi üretim fonksiyonunda açıkça ortaya çıkmaktadır. Üretim fonksiyonu, üretim teknolojisi veri iken, zaman birimi başına kullanılacak belirli girdi miktarları ile elde edilecek azami ürün miktarları arasındaki ilişkidir (Türkay, 1996, 80). Üretim için kullanılacak girdi değeri maliyeti oluşturmaktadır.

Maliyetle ilgili olarak üç temel kavram ele alınmaktadır. Bunlar “açık maliyetler”, “örtük maliyetler” ve “ekonomik maliyet” ’tir. Muhasebe maliyetleri diye de adlandırılan açık maliyetler, bir firmanın üretim ile ilgili olarak firma sahipleri dışında kaynaklarını kullandığı kişi veya firmalara yaptığı doğrudan ödemelerdir. Emek, makine, ham madde ve ara mal gibi girdiler için firmanın kasasından çıkan paraların toplamı açık maliyeti oluşturur. Örtük maliyetler, firma sahiplerinin firmanın üretimi için kullandıkları kendi kaynaklarının fırsat maliyetlerinden oluşur. Bir ara malını veya bir üretim faktörünü bir malın ya da hizmetin üretiminde kullanabilmek için, başka bir mal veya hizmetin üretiminde kullanmaktan vazgeçmek gerekir. İşte, vazgeçilen bu üretimin değeri, söz konusu aramalı veya üretim faktörüyle şu anda yapılmakta olan üretimin fırsat maliyetidir. Ekonomik maliyet ise açık maliyetler ile örtük maliyetlerin toplamına eşittir (Ertek, 2005, 171).

Maliyet fonksiyonunun matematiksel denklemi M1=Pt.T + Pc.C şeklinde kurulmaktadır (Yiğitbaşı, 1996, 147). Burada;

M1=Toplam maliyet
Pt =İşgücünün fiyatı (ücret)
T= İşgücü miktarı
Pc =Sermayenin fiyatını (faiz),
C =Sermaye miktarını göstermektedir.

Yukarıdaki denklemde toplam maliyet ve üretilecek mal miktarı arasındaki ilişki kurulmaktadır.

Bu ilişkiye dayalı olarak, bir işletmenin maliyetleri ile ürettiği mal miktarı arasındaki matematiksel bağıntıları gösteren fonksiyonlara maliyet fonksiyonları denir. Maliyet fonksiyonu ifadesi, maliyetin bağımlı, üretimin ise açıklayıcı (bağımsız) değişken olduğu bir fonksiyonel bağıntıyı işaret eder (Bulmuş, 1998, 175).

Eğitimde Maliyet Kavramı

Eğitim maliyeti, eğitim hizmetini gerçekleştirmek üzere kullanılan girdilerin ekonomik değeridir (Tural, 2002, 112). Eğitim sürecinde kullanılan girdilerin fiyatları toplamından parasal maliyete ulaşılır. Eğitim harcamaları kavramı genel olarak, eğitime kaynak ayıran (finanse eden) kişi ve kurumların, özellikle de devletin bütçesinden yaptığı mal ve hizmet alımlarını ve yatırımları ifade etmek için kullanılmaktadır (Ünal, 1996, 235–237).

Eğitim maliyeti; bireyin eğitimi için yapılan dolaylı ve dolaysız, bireysel ve toplumsal harcamalar, vazgeçme maliyeti, gelir kaybının toplamı ile bu örgenimden dolayı bireyin sağlayacağı fazla ücret ve emekli maslarından alacağı fazlalıklar gibi ileriki toplam kazançları ve üretime yapılacak fazla katkıları karsılaştırarak verimliliği tahmin etmek için uygulanan klasik bir ekonomik çözümlemedir (Âdem, 1977, 87).

Eğitimde maliyet hesabı, sınırlı kaynakların en verimli bir biçimde kullanılması ve seçenekler arasından en uygun olanın seçilmesi amacıyla yapılmaktadır. Maliyet, bir mal ya da hizmeti elde edebilmek için vazgeçmek zorunda kalınan şeylerin toplamı (Türkay, 1996, 108) eğitim maliyeti ise eğitim hizmetlerini gerçekleştirmek üzere kullanılan girdilerin ekonomik değeri (Tural, 2002, 112) olarak tanımlanmaktadır.

Maliyet kavramının harcama kavramı ile zaman zaman eş anlamda kullanılmasına karşın farklı yapıda olduğu, harcamadan tarafların harcadıkları değerler anlaşılmasına karşın, eğitim maliyetinin daha kapsamlı ve bir anlamda maliyetin harcama dışı öğelerini de içerdiği (Bircan, 1988, 2) belirtilmektedir.

Hallak'a (Akt, Adem, 1977, 88) göre eğitimin topluma maliyeti tanımından şu eşitlik ortaya çıkmaktadır: Eğitim Maliyeti=Kamusal ve özel eğitim harcamaları (çift saymadan arınmış olarak)+ vazgeçme maliyetleri. Hallak (1974, 8) yapılacak maliyet çözümlemelerinin:

a) Eğitimin mali yönlerinin çözümlenmesinde teşhis olarak;
b) Eğitim sistemlerinin gelişme projeksiyonlarında hesaba katılan sayısal değerler olarak (tahmin) yararlanılabileceğini ve kullanılma alanlarına göre de yaklaşım yöntemlerinin değişebileceğini belirtmektedir.

Hallak (1974, 8-21), yapılacak çözümlemeleri de iki grupta incelemektedir. Bunlardan ilki "makro çözümleme"dir. Makro çözümleme, eğitime ayrılan harcamaların zamansal evrimi yolu ile bilgi edinmedir. Hallak burada Federal Almanya'nın 1952-1962 yılları arasındaki eğitim harcamalarının cari ve sabit fiyatlarla harcama miktarlarını örnek göstermiştir. Bu analiz, mali kaynakların gelişimi hakkında ipuçları vermektedir.

Maliyet çözümlemesinde Hallak'ın kullandığı ikinci analiz "ayrıntılı çözümleme" dir. Bu analizde, eğitim tipine göre (örneğin; kamusal eğitim, özel eğitim) maliyet hesaplamaları, öğretim düzeylerine göre harcamalar ve birim maliyetlerinin analizi, kapsama göre maliyetler (maliyet türlerine göre, personel, donatım, genel yönetim giderleri vb.) belirtilmektedir.

Maliyet, parasal ve parasal olmayan maliyet olarak tanımlanabileceği ve bunun belirli bir ekonomik birimle ilgili olduğu (üretici, satıcı, alıcı, tüketici) eğitimin de maliyetinin olmasına karsın, kavramın eğitime uyarlanmasının dikkatli olarak incelenmesi gerektiği ve eğitimin niteliğinden kaynaklanan üç tür zorluğun ortaya çıktığı vurgulanmaktadır. Bunların eğitimin tanımından, eğitime katılan ekonomik birimlerden ve eğitimin kamusal hizmet özelliğinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Hallak, 1974, 1-2).

Eğitimde maliyet, harcama yapanlara ve harcamanın niteliğine ve ödeneklerin harcandıkları programlara göre sınıflandırılmaktadır. Eğitime harcama yapan aileler doğrudan (öğrencilerin okul harcamaları vs.) ve dolaylı (vergi ödeme) olarak iki çeşit harcama yapmaktadırlar. Eğitim kurumları, gelirlerin elde edildiği kantin, sosyal kültürel etkinlikler, ayni ve nakdi bağışlardan elde edilen gelirlerinden özellikle Okul Aile Birliği bütçesinden harcama yapmaktadırlar. Devlet, yalnız devlet okullarının giderlerini değil, özel okullara, transfer harcamaları ile bütün halk kesimine harcama yapmanın yanında harcamanın niteliğine göre okulların yatırım ve işletme giderlerine ve ödeneklerin harcandıkları programa göre de, yapım ve donatım ile yönetim ve personel giderlerine harcama yapmaktadır (Âdem, 1993, 129–139).

Eğitim maliyetleri içinde yer alan dolaylı maliyetlerin hesaplanması ile ilgili güçlükler nedeniyle, harcamalar ve bunların içinde cari harcamalar çözümlemeye daha fazla girmektedir. Eğitim harcamalarının analizi, çeşitli karşılaştırmalara dayalı olarak yapılır. Örneğin, GSMH içinde eğitim harcamalarının payı, bunun diğer mal ve hizmet üretimine yapılan harcamalarla karşılaştırılması, özellikle de diğer hizmetler için yapılan kamu harcamaları ile karşılaştırılması, daha çok devletin eğitime verdiği önemi göstermesi açısından değerlendirilmelidir (Ünal, 1996, 238).

Eğitimin doğrudan maliyetlerinin, hem gerçek eğitim maliyetlerinin önemli bir bölümünü oluşturması hem de eğitim talebini etkileyebileceği için dikkate alınması gereken maliyetler olduğu ve özellikle yoksul aileler ve ülkeler açısından çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Yeşilbağ, 2005, 74).

Fırsat Maliyeti (Vazgeçme veya Alternatif Maliyet)

Eğitimin fırsat maliyetleri, eğitim sürecinde kullanılan tüm gerçek kaynakları kapsar ve onların dolaysız olarak para cinsinden ölçülemediği durumlarda tahmini alternatif kullanım değerlerini de kapsamalıdır. Buna en iyi örnek öğrencilerin zamanıdır (Woodhall, 1987, 260). Vazgeçme maliyeti, eğitim gören öğrencinin zamanını eğitime ayırması nedeniyle bu süre içinde yaşama atılıp belli bir gelirden yoksun olmasıdır. Maliyet kadar üretim yapılmadığından ya da ertelendiğinden dolayı bu maliyet toplum açısından önemlidir. Özellikle yoksul aileler için vazgeçme maliyeti öğrenci devamsızlıklarına da neden olabilmektedir. Dolayısıyla aile ve birey açısından

maliyet, eğitime yapılan parasal harcamalar ve vazgeçme maliyetinin toplamına eşit olmaktadır (Bircan, 1988, 4). Vazgeçme maliyetinin, hem ekonomi hem de eğitim ekonomisinde önemli bir kavram olduğunu, birey ve toplumu ilgilendirdiğini; kıt kaynakların değişik biçimlerde kullanımı arasında bir seçim yapmak, seçimin dışındaki diğer seçenekleri de buna feda etmek anlamına geldiğini belirtmiştir (Karakütük, 2003, 171).

Gereksinmelerin çok ve çeşitli olmasına rağmen kaynakların kıt oluşu bir tercihte bulunarak başka gereksinmeleri karşılama fırsatını kaybetmeye sebep olmaktadır. Üstünel' e göre (1988, 16–17) fırsat maliyeti kavramı, kıt kaynakların kullanımında tercih yapmanın önemini belirten her ekonomik kararın bir bedeli olmaktadır.

Bir malın, bir ekonomik ya da toplumsal maliyetin fırsat maliyeti, bu alan seçildiği zaman, öteki mal ve ekonomik faaliyetlerden vazgeçilmekle yapılan özveri olarak tanımlanabilir. (Âdem, 1993, 139).

Eğitim hizmetinin sunulmasında kullanılan parasal kaynaklar, eğitim işgöreni, öğretim araç ve gereçleri, okul binası, derslik gibi gerçek kaynakları satın almak için kullanılır.

Fırsat maliyeti kavramının parasal maliyet ya da harcama kavramından çok daha geniş bir anlama sahiptir. Günlük dilde maliyet kavramı genelde parasal anlamda kullanılmaktadır; ancak fırsat maliyeti harcanan parayla temsil edilen gerçek kaynaklar anlamında kullanılır. Bu gerçek kaynaklar sadece satın alınan kaynakları kapsamaz; aynı zamanda alınıp satılmayan kaynakları da içerir. Örneğin öğretmenlerin zamanının değeri, maaş ve ücretler yoluyla parasal olarak ölçülebilir. Ancak ücretsiz çalışan gönüllülerin ya da öğrencilerin zamanı da ölçüme katılmalıdır. (Woodhall, 1987, 393).

Bottomley (1972, 20-22) vazgeçme maliyetini ölçerken öncelikle eğitim faktörlerini sınıflandırarak her biri için fırsat maliyeti hesaplamıştır. Sınıflandırmada eğitim binasının, büyük sermaye getiren ekipmanlarının, öğretim kadrosu ve diğer çalışanların, öğrencilerin zamanlarının, eğitim araç ve gereçlerinin vazgeçme maliyetleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Eğitimin sürdürüldüğü binaların fırsat maliyetini bu binaların kira gelirleri üzerinden belirlemiş, benzer şekilde büyük sermaye getiren

ekipmanların vazgeçme maliyetini de başka bir kuruma verilmesi halinde kira gelirleri ile değerlendirmiştir.

Toplam, Ortalama ve Marjinal Maliyet

Toplam maliyet üretim için kullanılan tüm kaynakların maliyetini ifade eder. Toplam maliyet cari ve yatırım maliyetlerini içerse de yatırım maliyetlerini ölçmede sıkıntılar yaşandığı için bazı çalışmalarda yalnızca cari harcamalar dikkate alınır.

Eğitimde maliyet çözümlemeleri, tek bir öğrencinin eğitiminden doğan maliyeti ölçme (birim maliyet) biçiminde olabileceği gibi, eğitimin toplam maliyeti ile ilgili de olabilirler. Birim maliyetleri ölçmenin iki farklı yolu vardır. Eğer toplam maliyet ve harcamalar, okulda varolan öğrenci sayısına bölünürse, bu öğrenci başına birim maliyeti verir. Alternatif olarak eğer toplam harcamalar mezun sayısına bölünürse, mezun başına ortalama maliyet hesaplanmış olur. Her ikisi de birim maliyet ölçüsüdür (Tural, 2002, 123).

Ortalama maliyete, toplam maliyetin çıktı olarak düşünülen öğrenci sayısına bölünmesiyle ulaşılır. Öğrenci sayısı arttıkça ortalama maliyetin de artacağı düşünülür fakat ortalama maliyet, öğrenci sayısı arttıkça artabilir, azalabilir veya aynı kalabilir. Ünal' a göre (1996, 239) bu değişikliklerin nedeni ölçek ekonomidir. Marjinal maliyet ise okula kaydolan en son öğrenciyle birlikte toplam maliyette oluşan değişimdir. En son öğrencinin eklenmesiyle marjinal maliyet, ortalama maliyet gibi artabilir, azalabilir veya aynı kalabilir.

Toplam öğrenci sayısındaki artış nedeniyle, ortalama ve marjinal maliyetlerdeki değişmenin yönü, maliyetlerinin çoğunun değişken ya da sabit olup olmamasına göre, tüm kaynakların tam olarak kullanılmış ya da atıl kullanılmaları durumuna göre değişir. (Woodhall, 1987, 394).

Sabit ve Değişken Maliyet

Eğitim sistemi göz önüne alındığında sabit maliyetler, belli bir sayıda öğrencinin belli nitelikte eğitim görebilmesi için her zaman yüklenilmesi gereken bina maliyeti,

asgari ücret ödemeleri, mobilya, ekipman, ısınma maliyeti gibi harcamaları içermektedir. Sabit maliyetlerin önemli bir kısmını sabit sermaye maliyetleri oluşturmaktadır (Tural, 2002, 121). Sabit maliyet, eğitim sisteminde hiçbir öğrenci olmasa da yani üretimin gerçekleşmemesi durumunda bile katlanılacak maliyetleri açıklar.

Değişken maliyet ise üretim düzeyiyle ilişkilidir. Öğrenci sayısı ve öğrenim süresiyle orantılı olarak artabilir. Ekonomide değişken maliyet, üretim düzeyine göre belirlenmektedir bu yüzden üretim düzeyi sıfır olursa değişken maliyetler de sıfır olarak kabul edilmektedir. Değişken maliyetler üretim düzeyine doğrudan bağlıdır ve eğitim kesimi açısından öğrenci ve mezun sayısından etkilenen öğretmen ücretleri, sınıflarda kullanılan araç ve gereçler, ders kitapları giderleri gibi harcamaları içermektedir (Tural, 2002, 121).

Tural' a göre (2002, 122) her okulda bir eğitim yöneticisinin bulunması gerektiğinden okul yöneticisine ödenen ücretler sabit maliyetler içinde yer alırken yönetici yardımcıları ile öğretmen sayıları öğrenci sayısına bağlı olarak değişeceğinden, bunlara ödenen ücretler değişken maliyetler açısından değerlendirilir.

Sabit ve değişken maliyetlerin göreli oranları, marjinal ve ortalama maliyetler arasındaki ilişkiyi belirleyecektir. Büyüklük ile ortalama ve marjinal maliyetler arasında üç ilişki vardır (Woodhall, 1987, 394).

- Ölçeğin sabit getirisi; Birim sayısına bakılmaksızın, ortalama maliyetin aynı kaldığı ve ortalama ve marjinal maliyetlerin eşit olduğu durumu ifade eder.
- Ölçek ekonomileri(Ölçeğin artan getirisi); Marjinal maliyetin ortalama maliyetlerden düşük olması nedeniyle, birim sayısı arttıkça ortalama maliyetin düşmesi söz konusudur.
- Ölçek ekonomisinin olmaması(Ölçeğin azalan getirisi); Marjinal maliyetin ortalama maliyetten yüksek olması ve dolayısıyla birim sayısı arttıkça ortalama maliyetin artması durumunu ifade eder.

Ortak Maliyetler

Eğitim hizmetinde oluşan toplam maliyetin, öğrenci sayısına bölünmesi ortalama maliyeti verir. Bu maliyet çözümlenirken çıktı olarak öğrenciler ele alınmaktadır. Ancak ortaöğretim kurumları politik bir eğitim verirken, ekonomik ya da toplumsal değeri olan davranışlar kazandırmaya çalışmaktadır. Aynı şekilde üniversiteler sadece öğrenci yetiştiren değil aynı zamanda araştırma, danışmanlık gibi hizmetler de üretmektedirler. Aynı eğitim kurumu içinde yürütülen farklı etkinliklerin ayrıştırılmaması, bu etkinliklerin doğurduğu maliyetlerin ortak maliyetler olarak ele alınmasını gerektirir (Verry, 1987, Akt. Tural, 2002, 124).

Birim Maliyet

Ekonomide birim maliyet bir mal ya da hizmetin, bir birim mal ya da hizmetin maliyeti ile birimlerin sayı olarak ifade edilmesidir. Bu tanım eğitimde de aynı anlamda kullanılmaktadır. Bir öğrencinin eğitiminden doğan maliyete birim maliyet denilmektedir. Birim maliyetleri ölçmenin iki farklı yolu vardır. Toplam maliyet ya da harcamalar, okulda var olan öğrenci sayısına bölünürse, bu öğrenci başına ortalama maliyeti verir. Toplam harcamalar mezun sayısına bölünürse, mezun başına ortalama maliyet hesaplanmış olur. Her ikisi de birim maliyet ölçüsüdür (Tural, 2002, 123). Birim maliyet, inceleme konusu eğitim düzeninin etkililiğini, eğitim kesiminde kullanılan üretim etmenlerinin birbirleriyle ilişkili olarak kullanılış biçimini, yeni eğitim yöntem tekniklerinin mali açıdan değerlendirmeye olanak sağlamaktadır. Böylece maliyet çözümlemesi, olası seçenekler göz önünde tutularak gelecek yıllardaki harcamaların kestirilmesinde eğitim planlamasında temel araç olarak kullanılmaktadır (Âdem, 1993, 128). Ortalama maliyet ve marjinal maliyet hesaplamaları birim maliyetin içinde ifade edilebilecek ölçümlerdir. Seçilen birime ve harcama alanına göre çeşitli birim maliyet tanımlamalarına ulaşılabilir (Hallak, 1974, Akt. Ergen, 1999, 45). Birim maliyetin hesaplanmasında öğretmen, öğrenci ve okul sayısı birim olarak seçilebilir; bir birimin maliyeti deneyimlere göre hesaplandıktan sonra ulusal birim maliyet, toplam birim sayısı ile çarpılarak bulunabilir (Vaizey, 1974, 3).

Eğitimin niceliği, başarı sayısına ya da eğitimbilimsel sonuçlara göre veya derslere devam eden öğrenci sayısına göre değerlendirilebilir. Birim maliyetin

hesaplanmasında; Mezun başına maliyet, yetiştirme düzeyine göre maliyet, öğretmen başına maliyet, okul ya da okul bölgesi başına maliyet, öğrenci yer başına yatırım maliyeti, sınıf başına ortalama maliyet, öğrenci başına birim maliyet gibi formülasyonları bulunmaktadır. Öğrenci başına birim maliyette; cari harcama maliyetleri ile toplam öğrenci sayısı arasındaki ilişkiye bakılır (Hallak, 1974, 32-35).

Birim maliyet, bir anlamda öğrenci başına birim harcama çözümlemesi, maliyetin başlıca unsurlarının ve eğitim düzeninin etkinliğini, eğitimde kullanılan çeşitli faktörlerin (öğretmen, yönetici, araç-gereç) birbirleri ile ilişkili olarak kullanım biçimini, yeni eğitim yöntem ve tekniklerinin mali açıdan kullanımı ve sakıncalarını analiz etmeye olanak tanımaktadır. Böylece birim maliyet çözümlemesi, farklı seçenekleri göz önünde bulundurarak gelecekteki harcamaların tahmin edilmesinde eğitim planlamasının temel aracı durumundadır (Âdem, 1977, 88).

Birim maliyet hesaplanması okullarda kullanılan kaynakların etkinliği, eğitim yatırımlarının kârlılığı ve eğitime yapılan kamu harcamalarında eşitlik hakkında bilgi verir. Birim maliyet hesaplaması, mikro ve makro perspektifte olmak üzere iki ayrı şekilde yapılabilir. Makro perspektifte, eğitim hizmetini sunmak için katkıda bulunan tüm kesimlerin yaptıkları tüm harcamaların öğrenci sayısına bölünmesi ile hesaplanır. Mikro perspektifte ise, öğrenciler için katlanılan mal ve hizmetlerin maliyeti ayrıştırılarak, maliyet unsurları ayrı ayrı hesaplanır (Mingat ve Tan, 1988, 25).

Harcamayı Yapanlara Göre Maliyet

Harcamayı yapanlara göre maliyet kavramı; hane halkı, eğitim kurumları ve devlet olmak üzere üç ayrı birim tarafından yapılan harcamaları kapsamaktadır. Hane halkı eğitim hizmetinden yararlanmak için iki tür maliyete katlanmaktadırlar. Bunlardan ilki; barınma, seyahat, beslenme ve ders kitapları gibi eğitim için doğrudan katlanılan maliyetlerdir. Diğeri ise vergi mükellefi olmalarından dolayı eğitim maliyetlerine dolaylı olarak katkıda bulunmalarıdır. Harcamayı yapanlara göre yapılan maliyet ayrımında ikinci birim; eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar ülkelerin ekonomik yapılarına göre, kurumsal gelirleri ölçüsünde eğitim maliyetlerine katılmaktadırlar. Ancak eğitim maliyetlerine kurumsal katkı, mali kaynakları yüksek olan ülkelerde dahi eğitim maliyetlerinin büyük bir kısmını karşılayacak düzeye ulaşmamıştır.

Harcamayı yapanlara göre yapılan ayrımda, maliyetlere katkısı en fazla olan birim devlettir. Devletin eğitim maliyetlerine katkısı eğitim kademelerine göre değişmektedir. Temel eğitimde hane halkının katlanmak zorunda olduğu giderler dışındaki giderlerin tümünü üstlenmekte, yükseköğretimde ise öğrencilerden alınan öğrenim ücretleri dışında maliyetlerin büyük bir kısmını karşılamaktadır. Bu eğitim aşamasında devletin katkısı iki şekilde olmaktadır. İlk olarak kendi eğitim kurumlarının giderlerine katlanmakta, ikinci olarak öğrencilere kredi programları çerçevesinde burs vererek, yurtlar açarak, öğrencilerin bazı harcamalarını sübvanse ederek (Âdem, 1977, 89), özel eğitim kurumlarına yapılan nakdi ve ayni yardımların tamamının vergi matrahından ve düşülmesini sağlayarak (Tezcan, 2005, 118), giderlerin belirli bir kısmını geri ödemek sureti ile eğitim maliyetlerine katlanmaktadırlar. Hane halkının eğitim hizmetinden yararlanabilmek için yaptıkları harcamalar, eğitimin özel maliyeti olarak nitelendirilebilir. Özel maliyetlerin büyüklüğü; eğitim seviyesine, eğitim kurumuna ve öğrencinin ailesinin ikamet ettiği şehirden başka bir şehirde eğitimini sürdürmesi (özellikle yükseköğretimde) gibi faktörlere bağlıdır. Ayrıca özel maliyetler en çok yükseköğretim aşamasında büyük tutarlara ulaşmaktadır. Örneğin ülkemizde hane halkının yükseköğretimdeki katlandıkları özel maliyetler; “üniversite giriş sınavı için yapılan harcamalar, kayıt sırasında yapılan harcamalar, öğrenim için ödenen katkı payları ve öğrenimi sürdürmek için yapılan harcamalardan oluşur” (Altuğ, 1990, 9-12).

Öğrencilerin katlandıkları son özel maliyet, öğrenime sırasında yaptıkları harcamalardır. Bu harcamalar, kitap, fotokopi, kırtasiye, araç-gereç, giysi, barınma, beslenme ve ulaşım harcamalarından oluşur.

Maliyet-Fayda Analizi

Herhangi bir maliyet-fayda analizinin amacı, yatırım sonucunda gelecekte meydana çıkacak gelirdeki ilaveler cinsinden ölçülen, beklenen kârları projenin fırsat maliyeti ile karşılaştırmaktır (Woodhall, 1987, 269-270). Maliyet-fayda analizi yapmada çeşitli güçlükler vardır. Bu güçlüklerden bazıları, öğrenmenin yasam boyu sürmesi ve yararlarının birey, firmalar ve genel olarak topluma uzun dönemli etkilerinin bulunması ve ayrıca insan kaynağının maliyetinin diğer üretim girdilerinin maliyeti gibi hesaplanmasındır (Rogers and Westphalen, 2000, 704).

Maliyet-fayda analizinin zor ve önemli olan kısmı yararın ölçülebilmesidir. Bu analiz Amerika'da 1930'larda, Avrupa ülkelerinde ise 1960'larda yapılmaya başlanmıştır. İlk olarak fiziki yatırımlarda uygulanmaya başlanan bu analiz, planlı kalkınma modeline geçilmesiyle birlikte ülkemizde de uygulanmaya başlamıştır (Türkmen, 2002, 28).

Etkin kaynak kullanımının göstergelerini elde edebilmek için, maliyet-fayda ve maliyet etkililik analizlerinin yapılması gerekir. Eğitimin finansmanıyla ilgili çeşitlenme eğilimi ile birlikte, kamu harcamalarının ağırlığı da sürmektedir. Devletin yaptığı, eğitim harcamaları eğitim hizmetinden ne beklediği kadar, devlet anlayışına ve kamu politikasına bağlıdır.

Ekonomik Maliyet, Parasal Maliyet ve Gerçek Maliyetler

Ekonomik maliyet, bir eğitim sisteminde gerekli fiziksel mal ve gerçekten zorunlu olan hizmetlerin toplam fiyatıdır (Âdem, 1977, 93). Ekonomik maliyet geleceğe yönelik eğitim planlaması çalışmalarında kullanılmaktadır.

Eğitim hizmetinin üretilmesi için insan kaynakları ve fiziksel kaynak olmak üzere iki çeşit girdi türü kullanılmaktadır ve bu kaynaklar gerçek maliyeti temsil etmektedir. İnsan kaynakları öğretmen, eğitim yöneticisi, eğitim uzmanı, denetmenler, eğitimci olmayan personel gibi kişilerden oluşmaktadır. Fiziksel kaynaklar okul binası başta olmak üzere derslikler, laboratuar, çok amaçlı salon, uygulama ve oyun bahçesi vb. eğitim yerleridir. Bu kaynaklar eğitim sürecinde gerçek maliyeti temsil eder. Ancak öğrenci ve personel zamanı gibi alınıp satılmayan kaynaklarda gerçek maliyeti temsil etmektedir. Parasal maliyete ise eğitim hizmetinin gerçekleşmesi için yapılan cari, yatırım ve transfer harcamalarının toplamıyla ulaşılır.

Eğitimde Harcama

Bu başlık altında eğitimde harcama kavramları tartışılmıştır.

Eğitim Harcamaları

Harcama, ekonomik bir işin başarılmasında harcanan değerler, kuvvet ve mallardan oluşan bütünü ifade etmektedir. Eğitimde harcama ise, eğitimin planlama, yatırım ve üretim sürecini gerçekleştirmek için kullanılan parasal kaynakların tümüdür (Bircan, 1988, 1). "Eğitim harcamaları, genel ve özel (katma) bütçeli dairelerin, özel kesim ve kamu iktisadi kuruluşları bütçelerinden eğitim hizmetlerine yapılan tüm harcamalar" olarak tanımlanmaktadır (Âdem, 1993, 94).

Âdem (1993, 95), eğitim sisteminin her düzeyi ve türü için dar anlamda birim maliyetten söz edildiğini, bu anlamdaki harcama sözcüğünden, bir ticaret firmasının üretim fiyatı ya da maliyet fiyatı kavramlarına çok benzeyen bir muhasebe kavramının anlaşıldığını belirterek, harcamaların toplam öğrenci sayısına bölünmesiyle öğrenci basına birim maliyetten çok birim harcamanın bulunduğunu belirtmektedir. Eğer harcamada, bütçe kesin hesapları söz konusu ise buna örgenci basına birim harcama denmesinin daha doğru olacağını belirtmektedir. Eğitim harcamalarının hemen veya kısa sürede tüketilmek üzere mal ve hizmet satın alımları için kullanılması ve daha uzun bir süre kullanılmak üzere dayanıklı mal satın alımları için yapılması bu ayırımda temel ölçüt olduğu, aslında bu yaklaşımın tüketim ve yatırım arasındaki ayırıma dayandığı belirtilmektedir (Bircan, 1988, 8).

Cari Harcamalar

Cari harcama, eğitimde hizmet üretimiyle ilgili olarak her yıl için planlanan, eğitim çalışanlarının ücreti, eğitim kurumlarının küçük onarımları, ders araçlarının giderleri, demirbaş alımları, enerji, iletişim, kitap ve kırtasiye ile öğrencilere yönelik sağlanan burs, ulaşım giderleri, yemek ve sosyal kültürel etkinliklere yönelik harcamalardır. Eğitim harcamalarının önemli bir kısmını (% 80-85) cari harcamalar oluşturur (Tural, 2002, 121).

Cari harcamalar; devletin kamusal bir hizmeti sunması ve devamı için yaptığı tüketim harcamalarıdır. Bu harcamaların faydaları gerçekleştiği dönemle sınırlı olup, faydaları bir sonraki döneme sarkmayan harcamalardır. Cari harcamalar, devletin her yıl tekrarladığı, sermaye birikiminde değil, bir anlamda tüketime yönelik harcamalardır.

Cari harcamalarda kendi içinde personel ve diğer cari olmak üzere ikiye ayrılır. Personel harcamaları adı üzerinde, kamu sektöründe hizmetin sunulmasında çalışanların aylıkları, sözleşmeli personel ücretleri, sosyal yardımlar ve ek ücretler, tedavi yardımları ve ödenen ikramiyeleri kapsamakta, diğer cariler ise hizmetin görülmesi için yapılan personel dışındaki, hizmet alımları, tüketim malı alımları, malzeme ve demirbaş alımlarını kapsamaktadır.

Yatırım Harcamaları

Eğitim sürecinde uzun vadede kullanılabilecek dayanıklı malları satın almak için yapılan harcamalardır. Bunlar, okul binaları, arsa temini, sosyal tesisler ile öğretim sürecinde kullanılan makine ve araçlar için yapılan harcamalardır. Yatırım malları uygun bir biçimde korunduğunda yıllarca yararlanılacak mal ve hizmetleri kapsadığından, bunların ömrünü uzatacak büyük bakım ve onarımlar için yapılan harcamalar da yatırım harcamaları içinde yer alır (Tural, 2002, 121). Hallak' a göre (1974, 31) yıllık bir harcama olması nedeniyle amortisman payları da yatırım harcamalarının içinde olması gerekmektedir.

Yatırım harcamalarının esnekliği cari harcamalara göre daha fazladır. Bu harcamalardaki artış sadece kamu kesiminde değil, tüm ekonomi üzerinde genişletici etki yaratmaktadır. Eğitime yapılan yatırım harcamaları, bireyin niteliklerinin geliştirmesi sonucu, özel sektör için kalifiye yani iyi eğitilmiş işgücü yaratması buna en güzel örnektir. Bütçe sınıflamasında yatırım harcamalarına; etüt proje giderleri, yapı-tesis ve büyük onarım giderleri, makina, teçhizat, taşıt alım ve onarımlarını kapsamaktadır. Aynı zamanda yatırım harcamaları ekonominin üretim gücünü doğrudan arttıran harcamalardır.

Transfer Harcamaları

Transfer harcamaları cari ve yatırım harcaması kapsamına girmeyen ve parasal kaynakların bir kısmının belli kurum ve kişilere aktarımını ifade eder (Tural, 2002, 121). Öğrenci muayene ve tedavi, boş zamanı değerlendirme, kültürel ve sportif etkinlikler, öğrenci dernek, kantin ve yurtlarına yapılan yardımlarla, burs, kredi, vb. yardımlar bu kapsamda incelenebilir (Âdem, 1993, 132).

Transfer harcamaları, dolaylı-dolaysız transferler, gelir transferi sermaye transferi, üretken ve üretken olmayan transfer harcamaları şeklinde ayrıma tabii tutulmaktadır. Transfer harcamaları, kamulaştırma ve bina satın almaları, kurumlara katılma payları ve sermaye teşkilleri, iktisadi transfer ve yardımlar, mali transfer ve borç ödemelerini kapsamaktadır (Herekman, 1996, 60).

Eğitim harcamaları içinde yatırım harcamaları ve cari harcamalarının oranları ve bu oranlarda zaman içinde gözlenen göreli değişmeler, eğitime ayrılan kaynakların, ne ölçüde yeni eğitim olanakları yaratma yönünde kullanıldığını, bu konudaki eğilimlerin ne yönde değiştiğini gösterebilmektedir (Ünal, 1996, 239).

Eğitim harcamalarının hemen veya kısa sürede tüketilmek üzere mal ve hizmet satın alımları için kullanılması ve daha uzun bir süre kullanılmak üzere dayanıklı mal satın alımları için yapılması bu ayırımda temel ölçüt olduğu, aslında bu yaklaşımın tüketim ve yatırım arasındaki ayırıma dayandığı belirtilmektedir (Bircan, 1988, 8).

Harcama türlerine göre ele alındığında, Türkiye'deki eğitim harcamalarını aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz.

1.Cari Harcamalar

Personel giderleri
Öğretmen, idari ve yardımcı personel maaşları
Sözleşmeli personel giderleri
İşçi ücretleri.
Sosyal yardımlar (doğum, ölüm, evlenme ve çocuk yardımları)
Fazla mesai ücretleri
Tazminat ve ödüller
Ödenekler (Bakan, Rektör)
Tedavi yardımları
Diğer personel giderleri(yurt içi-dışı kurslar)
Yolluklar
Yurt içi ve dışı geçici ve sürekli görev yollukları

Hizmet alımları

Müşavir kişi ve kuruluşlara ödemeler

Makina ve teçhizat onarımları

Bina küçük onarımları

Taşıt onarımları

Diğer hizmet alımları

Tüketim malları ve malzeme alımları

Kırtasiye, basın-yayın giderleri

Elektrik, su ve havagazı giderleri

Telefon, faks, modem

Savunma Malzemesi giderleri

Kiralar

Tören ve ağırlama giderleri

Diğer tüketim malları ve malzeme alımları

Demirbaş eşya alımları (büro malzemeleri .mobilya)

Diğer cari harcamalar

2.Yatırım Harcamaları

Müşavir kişi ve kuruluşlara ödemeler

Taşıt, bilgisayar, makina ve teçhizat alımları

Bina büyük onarım ve bina inşaatı

3.Transfer Harcamaları

Geçen yıllardan borç ödemeleri

Sosyal ve ekonomik transfer (burslar)

Diğer transfer harcamaları

Bireysel, Kamusal ve Toplumsal Harcamalar

Eğitim maliyeti, birey için düşünüldüğünde, bireyin eğitimi için yapılan dolaylı, dolaysız harcamalar, vazgeçme(fırsat) maliyeti, gelir kaybı toplamı ile bireyin

eğitimden sağlayacağı toplam kazançları ve üretime yapacağı katkıyı tahmin etmek için uygulanan ekonomik çözümlemelerdir.

Bireysel harcamalar, kişilerin yatırım veya tüketim amacıyla eğitimle ilgili olarak yaptıkları ödemelerdir. Kitap ve diğer araç ve malzemeler, ulaşım giderleri, kurumlara yapılan öğrenci ödemeleri (öğrenim kayıt bedelleri), eğitimi sürdürebilmek için sağlanan konut ve benzeri için yapılan ödemeler bireysel eğitim harcamalarıdır. Bireysel maliyetlerin içinde olan fırsat maliyeti, öğrenci zamanın da ekonomik bir değer olduğunu ve bu kıt kaynağın alternatif kullanımının olduğunu, öğrencinin okula gitmesi nedeniyle gelirindeki düşüşü ifade etmektedir (Tural, 2002, 112). Yine öğrencinin ailesinden başka bir yerde öğrenim görmesi ve bu öğrenimi sürdürebilmesi için yemek, ulaşım, barınma, giyim gibi maliyetlere katlanması yaşam maliyeti olarak ifade edilmektedir.

Kamusal harcamalar, devletin eğitimi sürdürebilmesi için yaptığı harcamalardır. Devlet bu harcamaları dolaylı ve dolaysız vergiler, kira ve faiz gelirleri ve diğer kamu gelirlerinden karşılamaktadır. Bu kapsamda öğretmen, yönetici, denetmen, eğitim uzmanı ve eğitimci olmayan personelin ücretleri, işletme ve bakım giderleri (elektrik, su, doğalgaz, posta, telefon, boya, temizlik malzemesi, kırtasiye, benzin gibi) eğitim araçları, bina ve ek tesislerin yıllık kiraları, öğrenci tarafından vazgeçilen kazançlardan elde edilemeyen vergi gelirleri yer alır (Tural, 2002, 114).

Kamusal öğrenci maliyeti, kamu cari öğrenci harcamaları, kamusal vazgeçme maliyeti (vazgeçilen vergiler) ve çeşitli biçimlerde öğrencilere sağlanan kamusal yardımların (karşılıksız burslar) toplamından oluşan birim maliyettir.

Toplumsal maliyet, kişisel ve kamusal maliyetin toplamından oluşmaktadır. Toplumsal maliyet hesaplanırken gayri safi ve net tutarlara dikkat edilmelidir. Net tutarlara, gayri safi tutarlardan öğrenci ve ailesine yapılan indirim, burs, bağış, sübvansiyon biçiminde yapılan transfer harcaması niteliğindeki ödemelerin düşülmesi yoluyla ulaşılır (Ergen, 1999, 12).

Eğitim Tür ve Kademelerine Göre Eğitim Harcamaları

Türkiye'de kamusal eğitim harcamaları, eğitimin tür ve kademelerine göre aşağıdaki şekildeki gibi sınıflandırılabilir. Eğitim kademelerindeki harcama tutarlarındaki farklılıkların çok yönlü nedenleri bulunmaktadır. Bunlar, öğrenci ve öğretmen sayıları, toplam harcamalar içinde personel harcamalarının nisbeti, öğretmenlerin nitelik ve öğrenim durumları, mediko-sosyal harcamaların payı olarak sıralanabilir (Hallak, 1974, 18).

Eğitim Tür ve Kademelerine Göre Eğitim Harcamaları;

- Okul öncesi eğitim
- Temel eğitim
- Orta Öğretim
    - Yükseköğretime hazırlama amaçlı kurumlar, genel lise, fen liseleri, anadolu liseleri.
    - Mesleğe hazırlama amaçlı kurumlar, endüstri meslek liseleri, teknik liseler, kız meslek liseleri, imam-hatip liseleri, güzel sanatlar liseleri, otelcilik ve turizm meslek liseleri, motor meslek liseleri, sağlık liseleri ve diğer kamu kurumlarına bağlı meslek liseleri.

- Yüksek Öğretim
    - Önlisans; meslek yüksek okulları.
    - Lisans; fakülteler, harp okulları, GATA ve polis akademisi.
    - Lisansüstü; yüksek lisans,doktora sanatta yeterlilik ve tıpta uzmanlık

-Yetişkin eğitim, okuma-yazma kursları, çıraklık eğitimi.

Eğitim kademelerine göre yapılan harcamaları ve öğrenci başına yapılan eğitim harcamasını 2002 yılı için aşağıdaki çizelge 2'de incelenmektedir.

Çizelge 2. 2002 Yılı Eğitim Kademelerine Göre Harcamalar ve Öğrenci Başına Harcama

Eğitim Kademesi	Harcama Miktarı (YTL)	Öğrenci Sayısı	Öğrenci Başına Harcama (YTL)
Okul Öncesi	48.153.105	310.279	155,19
İlköğretim	7.278.038.742	10.175.751	715,23
Genel Lise	2.855.484.918	1.997.306	1.429,67
Mesleki-Teknik Lise	1.973.376.334	980.288	2.013,06
Üniversiteler	6.573.911.235	1.918.483	3.426,62

Kaynak : TÜİK (2004).

Çizelge 2 incelendiğinde eğitim kademesi yükseldikçe öğrenci başına yapılan harcamanın arttığı gözlenmektedir. En çok harcama miktarı toplumsal getirisi yüksek olan ilköğretime yapılmıştır. En az harcama ise okul öncesi eğitime yapılmıştır. Öğrenci sayılarına bakıldığında en çok öğrenci ilköğretimde bulunmaktadır. İlköğretimi sırasıyla genel lise, üniversite, mesleki teknik lise en son olarak okul öncesi eğitim öğrenci sayıları izlemektedir. Öğrenci sayıları dikkate alındığında ise en çok harcama miktarı bireysel getirisi yüksek olan üniversitelere yapılmıştır.

Türkiye'de Eğitim Finansmanı

Bu başlık altında eğitim finansmanı kavramları tartışıldıktan sonra Türkiye'deki eğitim finansmanı yapısı incelenmiştir.

Eğitim Finansmanı (Parasal Kaynaklar)

Eğitim finansmanı, eğitim ekonomisinin önemli konu alanlarından biridir ve eğitimde parasal kaynakların kim ya da kimler tarafından karşılanacağı ve sağlanan kaynakların hangi amaçlara göre kimlere nasıl dağıtılacağı konuları ile ilgilidir. Eğitim kesiminde para yönetimi, çeşitli tür ve düzeylerinin sunumu için gerekli gerçek kaynaklara karşılık gelen parasal kaynakların elde edilmesi kadar; bu kaynakların farklı

bölgeler, iller, öğretim tür ve düzeyleri, farklı toplumsal ve ekonomik kökenden gelen bireyler ve kümeler arasında dağıtımı sürecini irdelemektedir (Levin, 1987, 426).

Karakütük (2003, 160) eğitim finansmanı tartışılırken özellikle; ülkenin parasal kaynaklarının ne kadarının eğitime ayrılacağı ve ayrılan parasal kaynakların öğretim tür ve düzeylerine, illere ve okullara nasıl dağıtılacağı konuları üzerinde önemle durulması gerektiğini belirtmektedir.

Eğitsel nitelikleri üretebilmek için kullanılan girdilere (insan ve fiziksel kaynaklar) gerekli parasal kaynakların nereden ve nasıl sağlanacağı eğitim finansmanının temel sorunlarından biridir. Eğitime ayrılacak parasal kaynakların sağlanma yöntemleri, büyük ölçüde ülkenin yönetim biçimine özellikle eğitim yönetimi yapısına göre farklılaşabilmektedir. Eğitime merkezi hükümetler, eyalet hükümetleri, yerel yönetimler, özel kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar, öğrenci ve aileleri parasal girdi sağlayabilmektedir. Eğitim kesiminde para yönetiminin ikinci önemli sorun alanı, eğitimsel gereksinmelerinin karşılanması amacıyla ayrılan parasal kaynakların bölgesel, iller, öğretim tür ve düzeyleri, farklı özelliklere sahip bireyler ve gruplar arasında dağılımıdır (Levin, 1987, 426).

Eğitime ayrılan parasal kaynakların görece büyüklüğünü değerlendirmede dikkate alınan iki gösterge, kamu eğitim harcamalarının GSMH içindeki oranı ile kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki oranıdır. Öğrenci nüfusunun büyük bir kesimine eğitim hizmeti sunan Milli Eğitim Bakanlığı parasal kaynaklarının Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ile genel bütçeye göre büyüklüğü, eğitim kesiminin parasal hacmine ilişkin bilgiler sunmaktadır (Tural, 2002, 45). Çizelge 3'te 1997 yılından 2010 yılına kadar GSYH ile konsolide bütçenin, MEB bütçe tasarısına oranları verilmiştir.

Çizelge 3. GSYH ile Konsolide Bütçenin, MEB Bütçe Tasarısına Oranları (TL)

Yıllar	GSYH	Konsolide Bütçe	MEB Bütçesi	GSYH' ye Oranı (%)	Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1997	29.393.262.000	6.361.685.500	510.063.600	1,74	8,02
1998	70.203.147.000	14.789.475.000	1.243.108.000	1,77	8,41
1999	104.595.916.000	27.266.600.000	2.131.808.500	2,04	7,82
2000	166.658.021.000	46.827.436.000	3.350.330.000	2,01	7,15
2001	240.224.083.000	48.519.490.000	4.046.305.625	1,68	8,34
2002	350.476.089.000	98.131.000.000	7.460.991.000	2.13	7,60
2003	454.780.659.000	147.230.170.000	10.179.997.000	2,24	6,91
2004	559.033.026.000	150.658.129.000	12.854.642.000	2,30	8,53
2005	648.931.712.000	156.088.874.910	14.882.259.500	2,29	9,53
Yıllar	**GSYH**	**Merkezi Yönetim Bütçesi**	**MEB Bütçesi**	**GSYH' ye Oranı (%)**	**Merkezi Yönetim Bütçesine Oranı (%)**
2006	758.391.000.000	174.958.100.699	16.568.145.500	2,18	9,47
2007	856.387.000.000	204.988.545.572	21.355.634.000	2,49	10,42
2008	950.144.000.000	222.553.216.800	22.915.565.000	2,41	10,30
2009	946,678.000.000	262.110.416.000	27.883.696.000	2,95	10,64
2010	1.028.802.000.000	288.216.351.892	28.237.412.000	2,74	9,80

Kaynak: MEB, 2010 Yılı Bütçe Raporu.

Çizelgede Milli Eğitim Bakanlığına Gayri Safi Yurtiçi Hasıladan ve konsolide bütçeden ayrılan payların yıllar itibariyle farklılaştığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin 1997 yılında GSYH oranı 1,74'tür. Bu oran 2000 yılına kadar artarak devam ederken 2001 yılında 1,68'e düşmüştür. En yüksek oran 2009 yılında gerçekleştirilmiştir. Son yıllarda eğitime bütçeden ayrılan pay rakamsal olarak artmakla birlikte eğitimin Milli Gelir içindeki payı fazla değişiklik göstermemiştir.

Bütçe içinde sınırlı, ancak sosyal harcamalar içinde önemli bir paya sahip eğitim harcamaları, sosyal harcamaların her geçen yıl azaltılması, daha doğrusu özel kesime yönelik kaynak olarak aktarılması nedeniyle ya azalmış ya da yerinde saymıştır. Böylece eğitim sistemi içinden çıkamayacağı bir kriz içine itilmiştir. Özellikle 1990 sonrası ülke ekonomisini alt-üst eden krizlerin sıklaşması, ekonomide olduğu gibi eğitim hizmetlerinde de büyük yapısal sorunlara neden olmuş, çözüm olarak eğitimin ticarileştirilmesi, özelleştirilmesi, eğitim harcamalarının öğrenci ve velilerin sırtına yıkılması gibi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. (Eğitim Sen, 2009, Rapor).

Eğitim alanındaki kamu yatırımları eğitim sorunlarının çözülmesinde önemli kaynaklardır. Çizelge 4'te Milli Eğitim Bakanlığının bütçesinden yatırıma ayrılan paylar verilmiştir.

Çizelge 4. MEB Bütçesi ve Eğitim Yatırımına Ayrılan Pay

Yıllar	MEB Bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi	MEB Bütçesi Yatırım Payı (%)
2002	7.460.991.000	1.281.690.000	17,18
2003	10.179.997.000	1.479.050.000	14,53
2004	12.854.642.000	1.244.150.000	9,68
2005	14.882.259.500	1.230.306.000	8,27
2006	16.568.145.500	1.411.498.000	7,49
2007	21.355.534.000	1.490.000.000	6,98
2008	22.915.565.000	1.296.704.000	5,66
2009	27.446.778.095	1.256.188.195	4,57

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, 2008–2009.

Çizelge incelendiğinde son yıllara ait MEB yatırım bütçesi rakamları ve MEB bütçesi yatırım payları incelendiğinde yatırım paylarında düşüş gözlenmektedir. 2009 yılında MEB bütçesinden yatırımlara ayrılan pay sadece % 4,57 olarak belirlenmiştir. 2009 yılında 4,57'lik pay 2002 yılındaki 17,18'lik paya göre dörtte birlik bir azalma göstermiştir.

Genel bütçeden ve MEB bütçesinden yatırımlarına ayrılan paydaki azalma eğitim maliyetlerinin öğrenci ve veliler tarafından karşılanması durumunu belirgin bir şekilde ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmanın amacıyla ilgili olan Milli Eğitim Genel Müdürlüklerine 2010 yılında tahsisi öngörülen yatırım ödenekleri çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5. 2010 Yılında Tahsisi Öngörülen Yatırım Ödenekleri

İlgili Birim	Yatırım Ödeneği
İlköğretim Genel Müdürlüğü	605.500.000
Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü	79.000.000
Orta Öğretim Genel Müdürlüğü	509.000.000
Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	107.500.000
Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü	66.000.000
Ticaret ve Turizm Genel Müdürlüğü	56.500.000
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	20.000.000
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü	43.250.000

Kaynak: MEB, 2010 Yılı Bütçe Raporu

Çizelge incelendiğinde yatırım ödeneği miktarı en yüksek olan birim İlköğretim Genel Müdürlüğüdür. Bu birimi sırasıyla Orta Öğretim Genel Müdürlüğü, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim

Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü izlemektedir.

Eğitim, parasal kaynakları öğrenciler ve aileleri, işverenler, devlet, uluslar arası örgütler gibi değişik kesimlerce sağlanan, hem kişisel hem de toplumsal bir yatırımdır. Eğitimden doğan maliyetleri paylaşma düzenlemeleri, ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır (Tural, 2002, 16). Eğitime kaynak ayırma ile ilgili karar alma durumları çizelge 6'da görülmektedir.

Çizelge 6. Eğitim Finansmanında Kaynak Dağılımı Kararları

Ülke Kaynaklarının Dağıtımına İlişkin Kararlar (Dış Kaynak Dağıtımı)	**Eğitime Ayrılan Kaynakların Dağıtımı Kararları (İç Kaynak Dağıtımı)**
Devletin savunma, altyapı ve sağlık gibi rekabet eden alanlarına göre, eğitim kesimine ne kadar kaynak ayrılacağı konusuna ilişkin kararları	Eğitime ayrılan kıt kaynakların farklı bölgeler, iller ve kır-kent ayrımında dağılımı
İşletmelerin diğer harcama seçeneklerine göre eğitime kaynak ayırma kararları	Kaynakların farklı öğretim tür ve düzeyleri arasında dağılımı (örgün, yaygın, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim)
Ev halkının diğer harcama seçenekleri karşısında eğitime kaynak ayırma kararları	Kaynakların almaşık girdilerin kullanıldığı öğrenme öğretme süreçleri arasında dağılımı (yüz yüze eğitim, uzaktan eğitim, elektronik öğretim)
	Kaynakların farklı özelliklere sahip bireyler ve toplumsal kümeler arasında dağılımı

Kaynak: IIEP

Çizelge 6'da iç kaynak dağıtımı olarak eğitime ayrılan kaynakların dağıtımı kararları dört farklı şekilde alınmaktadır. Bunlardan biriside kaynakların farklı öğretim tür ve düzeyleri arasında dağılımı (örgün, yaygın, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim) kararıdır.

1980 yılından itibaren tüm dünyada, ülkeler eğitim finansmanı konusunda yeni arayışlara girmişlerdir. Bugün pek çok ülkede eğitim önemle oranda kamu kaynaklarıyla finanse edilmekler birlikte, özel kaynakların kullanımı da önemli düzeydedir.

Günümüzde ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm tür ve düzeylerde eğitim finansmanı önemli bir konudur. Kamu kaynaklarının toplumsal talep karşısında yetersiz olması eğitim finansmanında sorunlar çıkmasına sebep olmaktadır. Eğitim finansmanında yaşanan sorunlar bununla sınırlı kalmamaktadır. Bircan' a göre (1993, 39-40) eğitim finansmanında ortaya çıkan kriz içsel ve dışsal etken olarak iki etkene bağlıdır. İçsel etkenler olarak, eğitim maliyetlerinde meydana gelen artışlar, öğretim kadrosunun daha verimli kullanılamaması, öğrenci başarısızlıklarının getirdiği finansman kayıpları, burslarda meydana gelen yükselmeler, finansman kaynaklarının bileşimi ve kullanımında ortaya çıkan yetersizliklerdir. Dışsal nedenler ise, eğitime olan taleple ilgili değişmeler, ülkenin dış borçlarının artması, eğitim dışında kalan ve devletin sağladığı başka hizmetlere ayrılan kaynakların artması, kamu gelirlerinin yeterince artırılamaması, işsizliğin yüksek olması ve yeni istihdam koşulları nedeniyle eğitim gereksinmelerinin artmasıdır.

Eğitimin nasıl bir mal olduğu ve eğitimden hangi kesimlerin ne kadar kazanç sağladığı eğitim finansmanının önemli konularından bir diğeridir. Eğitim, bazı kesimlerce kişisel mal özellikleri de gösteren bir çeşit sosyal maldır. Çeşitli tür ve düzeylerde üretilen eğitim hizmetlerinin toplumsallık dereceleri birbirinden farklı olmakla birlikte, eğitim bir karma mal olarak ele alınır. Eğitim bireylerin, en azından zorunlu eğitim sonrasında, tüketimimden vazgeçebilecekler, fiyatını ödeme konusunda tercihlere sahip olabilecekleri bir maldır. Bu nedenle salt toplumsal bir mal olarak ele alınamaz. Bazı bireyler eğitim olanaklarından yararlanmak istemeyebilirler. Yani eğitimin birlikte ve eşit tüketimi söz konusu değildir. Bazen de eğitimin toplumsal talebi arzı aşabilir, bu durumda bireyler birbirlerine rakip olurlar fakat birbirlerinin tüketimini engelleyemezler. Ya eğitimden herkes sınırlı ölçüde yararlanacak ya da sınırlı sayıdaki bireye eğitim olanaklarından yararlanacaktır. Sayılan bu nedenlerle eğitim hizmeti hem kişisel mal ve hem de toplumsal mal özelliklerini birlikte taşımaktadır ve karma mal olarak nitelendirilmektedir (Ünal, 1996, 305-306).

Eğitimde finansman modellerini inceleyen Bircan (1990, 41-42) gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin eğitimde yeni ek finansman kaynakları ve yeni modeller geliştirdiklerini belirterek; mal ve hizmetlerin, kamusal, yarı kamusal ve özel mal ve hizmet olarak ayrıldığını, eğitim hizmetlerinin hem topluma, hem de bu hizmetten yararlananlara fayda sağladığı düşünüldüğünde, eğitimin topluma yarar sağlaması nedeniyle bu yararın karşılığını vergilerle, bireylere sağladığı yararın da bireyler tarafından karşılanması gerektiğini ifade etmektedir.

Yarı kamusal mal niteliği taşıyan eğitim hizmetleri için yeni finansman modelleri ortaya konulmaktadır. Eğitim hizmetlerinin daha etkili olarak yürütülebilmesi için eğitim harcamalarının topluma yararının vergilerle, bireye olan yararının da harçlarla karşılanması gerektiğini ve böylece kamu + firma + aile (birey) olarak çok taraflı bir finansman modeli oluşmaktadır. Bu modelin karşıtları ise eğitimin topluma yönelik bir karma mal olduğundan hareketle, yurttaşlık hakkı, insan hakları ve demokrasiye katılım haklarının kullanılabilmesi için devletin bireye eğitim vermesi ve finansmanını sağlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Başka bir model de ise, zorunlu eğitim dışında kalan eğitimin tamamen özel kesimin finanse etmesi, devletin de yatırım ve gelir vergisi kolaylıkları sağlaması gerektiğini belirtmektedirler. Bircan (1990), eğitimin nasıl bir mal/hizmet olduğu düşüncesinden hareketle finansman modelini geliştirirken Karakütük (2003, 160) eğitimin finansmanının nasıl karşılandığı ile ilgili benzer bir modelden söz etmektedir;

Doğrudan Finansman: Eğitim bir kamusal (toplumsal) mal sayılmakta ve eğitim harcamalarının tümü devletçe sağlanan vergilerle karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle eğitim örgütlenmesini devlet üstlenmektedir.

Kısmi Finansman: Eğitim yarı kamusal (karma) mal olarak görülmekte ve eğitim için gerekli parasal kaynakların bir kısmı devletçe, bir kısmı harç olarak öğrencilerden alınmaktadır.

Dolaylı Finansman: Eğitim özel (kişisel) mal olarak görülmektedir. Eğitimi devlet ya da özel kesim üstlenebilir. Eğitimden yararlananlar, eğitimin bedelini öderler. Devlet de öğrencilere kredi ya da hibe yoluyla satın alma gücü transfer eder.

Günümüzde, ilköğretimden yükseköğretime kadar tüm tür ve düzeylerde eğitimin finansmanı önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Finansman sorununu, sadece talep artışlarına bağlamak doğru değildir. Eğitimin finansmanının eğitim maliyetlerinde artış, öğretim kadrosuzluğunun verimsizliği, öğrenci başarısızlıkları, bursların artması ve kaynak kullanımı ile ilgili yetersizliklere bağlı içsel nedenler ile talep değişimleri, dış borçların artısı, eğitim dışı alanlara yönelik harcamaların artması, kamu gelirlerinin artırılamaması, işsizliğin yüksek olması ve istihdam koşullarına bağlı olarak yeniden eğitim gereksinimine neden olan dışsal nedenler çerçevesinde ele alınması gerekmektedir (Koç, 29-50).

1980'lerden itibaren ve tüm dünyada eğitimin finansmanı için yeni arayışlar (özellikle yükseköğretimde özel fon kullanımı) öne çıkmıştır. Bircan'ın aktardığına göre Eicher, eğitimin finansmanının "gelişmiş ülkelerde aile ve firmalara, gelişmekte olan ülkelerde ise yeni vergiler konulması ve özel okulların teşvik edilmesine doğru yöneldiğini ortaya koymaktadır (Bircan, 1993, 39).

Psacharopoulos (1990, 159-160) son yirmi yılda eğitim isteminin aşırı bir biçimde artmasının bir şeyi açıklığa kavuşturduğunu ve geçmişte devlet eğitimin finansmanını yüklenirken bugün için bu durumun geçerli olmadığı ileri sürmektedir. Günümüzde, eğitim için yurttaşların istediği oranda bütçe sağlayan bir devletin bulunmadığını, özellikle gelişmekte, makro ekonomiye karsı olan, gelişimi durmuş ve dış borcu giderek artan ve halkın gereksinimlerine ayrılan bütçeye sınırlama getiren (yiyecek ve pek çok sosyal hizmet için vergi alınan) ülkeler için bunun daha doğru olduğunu vurgulanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde, parasız eğitimin politik bir slogan olarak kalmaya devam ettiği, herkesin parasız öğle yemeği olmayacağını bildiği gibi parasız eğitimin de olmayacağını bilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Eğitimin finansmanın devlet ve özel kesim tarafından karşılanmasında, eğitimin düzeyine, müfredata, faydalanan kişiye göre değiştiği belirtilerek bir model önerilmiştir. Eğitim finansmanın karşılanması için önerilen model çizelge 7'de görülmektedir.

Çizelge 7. Eğitimde Yatırım Öncelikleri ve Finans Kaynakları

Eğitim Düzeyine Göre	
Yatırım Alanı	**Finans Kaynağı**
İlköğretim	Daha çok devlet
Ortaöğretim	Devlet-özel karışık
Yükseköğretim	Daha çok özel
Müfredata Göre	
Yatırım Alanı	**Finans Kaynağı**
Genel/akademik	Daha çok devlet
Mesleki/teknik	Daha çok özel işverenler
Faydalanan Kişiye Göre	
Yatırım Alanı	**Finans Kaynağı**
Düşük gelir/kırsal	Daha çok devlet
Yüksek gelir/şehir	Daha çok özel
Aktivitenin Çeşidine Göre	
Yatırım Alanı	**Finans Kaynağı**
İlkokul başarısı	Daha çok devlet
Girdilerin kalitesi	Devlet-özel karışık
Öğretmenlerin maaşı	Devlet-özel karışık
Okulun yapısı	Devlet-özel karışık

Kaynak: Psacharopoulos (1990, 160).

Çizelge 7'de ilköğretimin daha çok devlet, ortaöğretimin devlet-özel karışık ve mesleki-teknik eğitimin daha çok özel işverenler tarafından finanse edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Eğitimin finansmanı, genel anlamda eğitim için fon sağlamak ve sağlanan bu fonları en etkin bir şekilde kullanmaktır. Ayrıca, eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle, eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleşme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür.

Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında, öncelikle devletin kendisine düsen görevi gereğince yerine getirme zorunluluğu vardır. Bu, aynı zamanda eğitimin en öncelikli sektör olarak kabul edilmesinin de doğal sonucudur (MEB, 1996, 401).

2010 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçe tasarısında, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereğince kalkınma planları ve programlarında yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali kontrolün düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye'de 2009 yılı itibariyle merkezi yönetim bütçe uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama fonksiyonel ve ekonomik olarak sınıflandırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığının ait otuz altı birimin bütçe teklifleri 2010-2012 dönemi çok yıllı bütçeleme sistemine göre hazırlanmıştır. Çizelge 8'de fonksiyonel sınıflandırmaya göre 2010 yılı Milli Eğitim Bakanlığı bütçe tasarısının 2009 yılı bütçe kanunu ödeneğine ve bütçeye oranı verilmiştir.

Çizelge 8. Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre 2010 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2009 Yılı Bütçe Kanunu Ödeneğine ve Bütçeye Oranı

Fonksiyonel Kod	Açıklama	2009 Yılı Bütçe Kanunu Ödeneği	2010 Yılı Bütçe Tasarısı	2009 Yılı KBÖ' ne Oranı (%)	2010 Yılı MEB Bütçesine Oranı (%)
01	Genel Kamu Hizmetleri	729.992.000	742.537.200	1,72	2,6296
02	Savunma Hizmetleri	622.000	60.000	-90,5	0,0002
03	Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	1.650.000	1.715.000	3,94	0,0061
08	Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	107.773.000	114.172.400	5,94	0,4043
09	Eğitim Hizmetleri	25.190.283.000	27.378.927.400	8,69	96,9598
Toplam		26.030.320.000	28.237.412.000	8,48	100,00

Kaynak: MEB 2010 Yılı Bütçe Raporu.

Çizelgeye göre 2009 yılı Bütçe Kanunun Ödeneğine göre en çok ödenek Eğitim Hizmetlerine yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmada en çok payın eğitime ayrılmış olduğu görülse de önemli olan bu payın eğitim sisteminin ihtiyaçlarını karşılayabilme durumudur. Herkese eşit ve parasız eğitim hizmeti sunmak için öncelikle bütçeden eğitime ayrılan pay tüm kamu okullarına ihtiyaçları oranında olmalıdır ve artan nüfusla birlikte öğrenci sayıları dikkate alınmalıdır.

Ekonomik sınıflandırmaya göre Milli Eğitim Bakanlığı bütçe ödenekleri; personel giderleri, sosyal güvenlik kurumuna devlet primi giderleri, mal ve hizmet alımı giderleri, cari transferler, sermaye giderleri ve sermaye transferleri olarak altı farklı başlıkta kodlanmıştır. Çizelge 9'da ekonomik sınıflandırmaya göre bütçe tasarısı ve bütçe ödeneği ile birbirine oranları verilmiştir.

Çizelge 9. Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2010 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2009 Yılı Bütçe Kanunu Ödeneğine Oranı

Ekonomik Kod	Ödenek Türü	2009 Yılı Bütçe Ödeneği	2010 Yılı Bütçe Tasarısı	2009 Yılı BÖ' ne Oranı	2010 Yılı MEB Bütçesine Oranı
01	Personel Giderleri	18.488.279.548	19.984.011.000	8,09	70,77
02	Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri	2.131.919.452	3.405.144.000	59,72	12,06
03	Mal ve Hizmet Alım Giderleri	2.867.398.000	2.145.023.000	-25,19	7,60
05	Cari Transferler	772.306.000	901.107.000	16,68	3,19
06	Sermaye Giderleri	1.504.417.000	1.472.827.000	-2,10	5,22
07	Sermaye Transferleri	266.000.000	329.300.000	23,80	1,17
Toplam		26.030.320.000	28.237.412.000	8,48	100,00

Kaynak: MEB.

2009 yılı Bütçe Kanunuyla MEB bütçesinde yer alan ve YURT-KUR'a ait olan 1.700.237.000 TL 05- cari transfer ödeneği ile 153.139.000 TL 07- transfer yatırım ödeneği dâhil edilmemiştir.
2009 yılı MEB bütçesinde yer alan (03.9)- ilaç ve tedavi gider ödeneği=980.507.000 TL ve (03.3)-tedavi yolluğu ödeneği=30.047.400 TL 2010 yılı MEB bütçesinde (03)-Mal ve Hizmet Alımları Giderlerinde yer almayıp, (02)- Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Prim Giderleri içerisinde yer almıştır. Toplam 1.010.554.400 TL'nin (03)-Mal ve Hizmet Alımları Giderlerinden düşüldüğünde 2010 yılı bütçesinin 2009 yılına göre artış oranı %15,52'dir.

Çizelgede en çok ödeneğin personel giderlerine ait olduğu görülmektedir. 2010 yılı bütçe tasarısında personel giderlerine ayrılan ödenekleri artıyor gözükmesine rağmen önemli olan bu payların enflasyondan etkilenme durumudur. Devlet tüm ödenek türlerine ayrılacak payları tasarlarken enflasyon oranını dikkate almalıdır.

Eğitim bütçeleri belirlenirken dünya ülkelerinde şu yöntemler uygulanmaktadır (YÖK, 2005, 11):

1- Bir önceki yıl ayrılan ödenekler üzerinde pazarlık edilerek anlaşma yöntemi ile oluşturulan, çok sayıda fasıl ve kalemden oluşan bütçe (Arjantin, Brezilya, Cezayir, Fas, Filipinler, Gana, Hindistan, Honduras, İtalya, Kenya, Nepal, Nijer, Pakistan, Papua Yeni Gine, Peru, Sudan, Tanzanya, Türkiye, Ürdün, Venezüella, Yemen, Yunanistan).

2- Öğrenci sayısı gibi girdi göstergelerine göre hazırlanan bütçe (Birleşik Krallık, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika Cumhuriyeti, İsveç, Japonya, Kanada, Macaristan, Nijerya, Norveç, Vietnam).

3- Mezun sayısı, mezunların niteliği, yayımlanan bilimsel makale ve üretilen hizmetlerin niteliği gibi çıktı göstergelerine göre hazırlanan bütçe (Avusturalya, Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İsrail).

4- Devlet katkısının doğrudan öğrencilere verilen kuponların (vaşorlerin) kaydolunan eğitim kurumuna sunulması ile öğrencilerin yeğlemelerine göre kaynak ayrılması (Şili).

Yükseköğretim Kurumu'na göre (2005, 12-14) bu bütçe sistemleri içinde en verimsiz olan Türkiye'de de uygulanmakta olan birinci sistemdir. Türkiye'de eğitim bütçeleri, bir önceki yılın bütçesine belli bir oranda artış yapılarak oluşturulmaktadır. Belirlenen bu oran bir önceki yıl gerçekleşen enflasyon oranından yüksek olmadığından bütçe tutarı bir önceki yıldan daha az olabilmektedir. IMF ve Dünya Bankası yetkilileri tarafından bildirilen oran, bütçe büyüklüklülerinin oluşturulmasında asıl belirleyicidir.

Eğitim bütçeleri hazırlanırken zorunlu harcamalar dışında eğitimin niteliğini artıracak laik, bilimsel ve demokratik hedefler doğrultusunda amaçlara uygun harcamalarda bütçelerde yer almalıdır. Türkiye'de, eğitim harcamalarının önemli bir bölümünün velilerden toplanan paralarla karşılanması eğitime bütçeden ayrılan payın en temel ihtiyaçları bile karşılamadığının göstermektedir.

Türkiye'de her düzey eğitimde özel kuruluşlar bulunmakla birlikte eğitim finansmanı, çok büyük ölçüde kamu finansmanına dayanmaktadır. Dokuzuncu Kalkınma Planında eğitime ayrılan kaynakların daha etkin kullanımı ihtiyacı devam ettiği belirtilmektedir. Planın 597. maddesinde eğitime ayrılan özel kaynaklar eğitimde fırsat eşitliğine imkân sağlayacak şekilde yönlendirilecektir. Bütün eğitim kademelerinde özel sektörün payı artırılacak, kamu kaynaklarının en fazla ihtiyaç duyan kesimlere yönlendirilmesi sağlanacaktır ön görüsünün yer alması Türkiye'de eğitim sisteminde finansman sorunu yaşandığını göstermektedir. Yine aynı planda, eğitimin hemen her kademesinde, ayrılan kaynaklarla öncelikle artan öğrenci sayılarının doğurduğu zorunlu ihtiyaçların karşılandığı ama eğitime ayrılan kaynakların daha etkin kullanımı ihtiyacı olduğu belirtilmiştir.

Nüfus artışlarıyla da koşutluk gösteren, eğitime olan talepteki büyük artışlara karşılık sabit sermaye yatırımlarının sınırlılığı ve öğretmen yetiştirme alt sistemindeki tıkanıklar Türkiye Eğitim Sistemini ciddi dar boğazlara sürüklemiştir. Finansman sorunu, büyük ölçüde devlet finansmanına dayanan eğimde "ödenek yetersizliği" biçiminde tanımlanmaktadır. Bu durum okulları, kendi başlarının çaresine bakmaya itmiştir. Görünürde "parasız" olan eğitim fiilen özel finansmanla ayakta durmaktadır(Ünal, 1996, 342). Eğitime velilerin katkısının her geçen yıl daha çok artması, eğitimde yaşanan ticarileştirme ve özelleştirme uygulamalarının ne kadar yaygınlaştığını göstermektedir. Çizelge 10'da 2001-2006 yıllarına ait eğitim harcamaları verilmiştir.

Çizelge 10. Türkiye'de Eğitim Harcamalarının Finansman Kaynaklarına Göre Dağılımı

Yıllar	Merkezi Hükümet (%)	Hane Halkı (%)	Özel Ve Tüzel Kişi Ve Kuruluşlar (%)	Yerel İdareler (%)
2001	67	31	1,5	0,5
2002	64	33	2	1
2003	61	35	2,5	1
2004	59	37,5	2,5	1
2005	56	39	3,5	1,5
2006	55	39	4	2

Kaynak: MEB, TÜİK Verileri ve Bütçe Rakamları.

Çizelge 10'da 2001 yılında merkezi hükümetin eğitim finansmanı içindeki payı % 67 iken, azalarak 2006 yılında bu rakam % 55 düzeyine gerilemiştir. Aynı dönem içinde hane halkı katkısının payı % 31'den, artarak % 39 seviyelerine yükseldiği görülmektedir. Özel-tüzel kişi ve kuruluşlar ile yerel idarelerin pay oranları az olmasına rağmen sürekli artmıştır. Bu durum eğitimde özelleştirme uygulamalarının altyapısını güçlendirmek amacıyla hayata geçirilmeye çalışılan yerelleşme politikaları ile ilişkilendirmek mümkündür

Sosyal ve hukuk devleti gereklerine uygun finansman yaklaşımlarda önemli olan, ekonominin insan gücü gereksinimi ile halkın eğitim istemini karşılamak ve herkese isteği ve yetenekleri doğrultusunda eğitim hizmeti sunmaktır. Eğitim hizmetinin bir kamu hizmet olduğu dikkate alınarak eğitimin ticarileştirilmesinin ve özelleştirilmesinin önüne geçilerek, eğitim finansmanında sadece devlet kaynakları kullanılmalıdır.

Okul Öncesi Eğitimin Finansmanı

Okul Öncesi eğitim 0-6 yas kümesindeki nüfusun bakımı ve yetiştirilmesidir. Türkiye'de okul öncesi eğitim farklı yasalar çerçevesinde ele alınmaktadır. 1961 yılında yürürlüğe giren "222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu"nda, okulöncesi eğitim kurumlarına mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş olan çocukların eğitildiği, isteğe bağlı bir ilköğretim kurumu olarak yer verilmektedir.

1973 yılında yürürlüğe giren, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 19. maddesine göre; "Okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsamaktadır ve bu eğitim isteğe bağlıdır.

1992 tarihinde, 3797 sayılı "Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun" çerçevesinde Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş ve görevleri, "Mecburi ilköğretim çağına girmemiş çocukların eğitimine yönelik okul ve kurumların eğitim ve yönetimi ile ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütmek" olarak belirlenmiştir. Söz konusu kanun çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı içerisinde erken çocukluk bakımı ve eğitiminden birincil derecede Genel Müdürlük olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda bağımsız anaokulları ve mobil anaokulları Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı iken; İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı anasınıfları; Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne, Kız Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğüne, Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğüne, Öğretmen Eğitimi Genel Müdürlüğüne, Erkek Teknik Öğretimi Genel Müdürlüğüne, Din Eğitimi Genel Müdürlüğüne, Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğüne, Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne ve Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığına bağlı uygulama anasınıfları bulunmaktadır.

X. Milli Eğitim Şurasında 2002 yılından itibaren okulöncesi eğitimin zorunlu olacağı öngörülmüştür. İlk yasa 1961'deki 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası ile 1973'deki 1739 sayılı Mili Eğitim Temel Yasası'dır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Yasası 1475 sayılı İş Yasası ile 1997 deki 4306 sayılı 8 yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Yasası, ilköğretim kurumlarını yeniden düzenlemiş ve okul öncesi eğitim isteğe bağlı eğitim olarak ifade edilmiştir. Tüm kalkınma planlarında yer almakla birlikte, 5. Beş Yıllık Kalkınma Planında (1984-1989) bu konuda çok kapsamlı ve belirgin hedefler yer almıştır. İlk kez bu plan döneminde toplam eğitim

yatırımlarının, %6,1'i kadar okul öncesi eğitim için yatırım ödeneği öngörülmüştür (Âdem, 1993, 172).

9. Kalkınma Planı incelendiğinde okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının % 50'ye çıkarılarak eğitim standardının, farklı kurumsallaşma modellerinin adaptasyonu ile AB ülkeleri standartları ile uyumlu hale getirilmesinin hedeflendiği görülmektedir.

9. Kalkınma planı okul öncesi eğitimde düşük okullaşma oranlarına dikkat çekerek hedeflenen toplumsal ve ekonomik dönüşümü gerçekleştirebilmek için okul öncesi eğitim kurumlarına ulaşımın artırılmasını vurgulamaktadır. Planda aynı zamanda 'Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapı karşılanacak, eğitim hizmetleri çeşitlendirilecek, toplumsal farkındalık düzeyi yükseltilecek, erken çocukluk ve ebeveyn hizmetleri artırılacak' ifadelerine yer vermiştir.

Türkiye'de okul öncesi eğitim değerlendirildiğinde kurumlar arasında eşgüdümün ve denetimin olmadığı dikkat çekmektedir. Aynı zamanda ilköğretim okullarındaki anasınıfları ve MEB'e bağlı anaokullarında velilerden aidat toplanmaktadır. Bunlar dışındaki kurumlarda finansal kaynaklar özel amaçlı olup kamu katkısı yeterli düzeyde değildir.

İlköğretimin Finansmanı

Türkiye'de Anayasa ve tüm temel eğitim yasaları (222, 1739 ve 4306) ilköğretimin zorunlu ve parasız olduğunu vurgulamıştır. İlköğretim ve Eğitim Kanunu'na göre ilköğretim çağı 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar.

İlköğretim okulu kavramı ise ilk kez 1739 sayılı Yasanın 22. maddesinde ve son olarak 222 sayılı İlköğretim Yasasının da bazı maddelerini değiştiren ve köklü düzenlemeler içeren 4306 sayılı yasa ile yeniden tanımlanmıştır. İlköğretim, 6-14 yas grubundaki kız ve erkek tüm öğrenciler için zorunlu olup, devlet okullarında parasızdır. İlköğretimde öğrencilerin %98'i ve öğretmenlerin %96'sı resmi niteliktedir (MEB 2001, 130).

İlköğretimin finansmanı, MEB bütçesi, yerel idareler ve çeşitli kaynaklardan toplanacak “eğitime katkı payları”, yardım, bağış ve uluslararası kredi desteği şeklindeki finansal kaynaklardan oluşmaktadır.

21.01.1961 tarih ve 11705 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 76. maddesine göre ilköğretimin gelir kaynakları aşağıdaki gibidir.

- Her yıl devlet gelirlerinin % 3’ünden az olmamak üzere devlet bütçesinden yapılacak yardımlar,
- Özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere yıllık gelirlerinin en az % 20’si oranında konulacak ödenekler,
- Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç, köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % 10’u oranında konulacak ödenekler,
- Gelirleri sıbyan, mahalle tıfıl okullarıyla medreselere ve diğer ilim medreselerine tahsis edilmiş bulunan mazbut vakıflar hasılatından her yıl Vakıflar Genel Müdürlüğünce bütçe ile tespit edilecek gelirlerle mütevelliler tarafından idare olunacak vakıflardan ayrılacak hisseler,
- İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel kurumlar, dernekler veya hayırsever kimseler tarafından yapılacak her türlü mal, para bağışları,
- Faizler,
- Hurdaya çıkacak okul araç gereçlerinin, işe yaramayacak ve yenisinin yapılmasına karar verilen okul binalarının veya okul yerinin değiştirilmesi nedeniyle yararlanılmayacak durumda kalan arsa ve tarlaların satışından elde edilecek paralar,
- Mahkeme kararları dâhil olmak üzere bu kanuna göre verilecek para cezaları.

Türkiye'de, planlı dönem başında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile ilköğretim için gerekli finansman kaynaklarının yasal çerçevesi çizilmiştir. Bununla birlikte, zaman içerisinde bir yandan Türkiye'de her yıl ilköğretime başlayan öğrenci sayısının bir milyon üç yüzlere ulaşması, bir yandan da yasal zorunluluklara karşın, toplam eğitim bütçesi içinde ilköğretime giderek daha az pay ayrılması ve ayrılan bütçenin % 84,3 ile % 92,3'ünün personel giderlerine harcanmasından dolayı, yatırım ve diğer ödeneklere yok denecek kadar pay ayrılmasına neden olmuştur (Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997, 27; Ulubağ, 1998, 3).

Türkiye'de ilköğretim finansmanı hem devlet hem de özel kaynaklar tarafından karşılanmaktadır. Eğitim hizmetinden yararlananların yani bireylerin ve onların adına ailelerinin yaptıkları ödemeler ve doğrudan hizmete sunmak üzere kullanılan özel sermaye özel kaynaktır. Devlet tarafından sağlanan kaynaklar ise, genel bütçe ödenekleri, il özel idare bütçesinden eğitime ayrılan pay, köy bütçesi ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Devletin sağladığı ödenekler okulların ihtiyaçlarına karşılamaya yetmemektedir. Bunun sonucunda da ilköğretim yöneticileri, kamu dış kaynak bulmaya çalışmaktadırlar.

Genel Ortaöğretimin ile Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin Finansmanı

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü içermektedir. Ortaöğretimin amacı; öğrencilere asgari ortak bir genel kültür vermek, birey ve toplum sorunlarını tanıtmak ve çözüm yolları aramak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinci kazandırarak; öğrencileri ilgi, yeti ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime, mesleki hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır (MEB, 2001, 135).

Genel ortaöğretim, ilköğretimden sonra en az üç yıl öğrenim veren ve 15-17 yaş grubu çocukların eğitimini kapsamaktadır. Genel ortaöğretim okulları; Liseler, Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinden oluşmaktadır.

Genel ortaöğretim, zorunlu bir eğitim düzeyi olmamakla birlikte, fiyatı düşük bir eğitim düzeyi olarak görülmektedir. Fiyatın düşük olması nedeniyle, bireysel getirisi

yüksek olan ilk ve genel ortaöğretim, sağladığı toplumsal kazançlar açısından da sosyolojik özelliği yüksek olan eğitim düzeyleridir (Ünal, 1996, 327).

Genel ortaöğretim, devletin topladığı bütçe ödeneği ve vergilerden ayrılan paylarla finanse edilmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim için yaratılan fonların çok büyük bir bölümü, vakıf ve dernek gelirleriyle, bağış, yardımlar ve krediler gibi birkaç kaynak dışında kamu finansmanı kapsamındadır (Ünal, 1996, 344).

Mesleki ve teknik ortaöğretim; öğrencileri genel ortaöğretimin amaçları ile birlikte onları iş ve meslek alanlarına insan gücü olarak yetiştiren ve yükseköğretime hazırlayan öğretim kurumlarından oluşmaktadır. Başlıca okul türleri; Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm ve Din Öğretim Okulları, Çok Programlı Liseler, Özel Eğitim ve Öğretim Okulları ile Sağlık Eğitimi Okulları'dır (MEB, 2001,136).

Mesleki eğitim ve yetiştirme, genel eğitime göre daha pahalı bir yatırımdır. Bu amaçla devlet, çeşitli araçları kullanarak, söz konusu eğitim etkinliklerine katılır. Çeşitli ülkelerde, işverenlere yönelik bordro vergisi, istihdam vergisi, yetiştirme vergisi ve çıraklık vergisi uygulamaları, bu alandaki eğitimin finansmanında kullanılmaktadır (Woodhall, 1987).

Mesleki ve teknik eğitimin finansmanı konusunda devlet ve özel finansmanın ağırlığı, ekonomik, politik ve kurumsal etkenlere dayanmaktadır. Ancak, 1980'den sonra bu konudaki politikaların temelini, "işverenin yönlendirdiği yetiştirme" oluşturmaya başlamıştır (Chapman, 1993, 102).

Mesleki eğitim ve yetiştirme ise hem devlet hem de işverenlerce finanse edilmektedir. Okulda sürdürülen bölümü tümüyle devletçe finanse edilse bile, mesleki yetiştirmenin istihdam sırasında sağlanan kısmı iş gören ve işverenlerce finanse edildiği için, bir ülkede bu amaçla yapılan toplam harcamaları hesaplayabilmek çok güçtür. Devletin yaklaşımı, mesleki ve teknik eğitimin ekonomiye insan gücü yetiştirdiği ve bu nedenle tüm ekonomi için yarar sağladığı yönündedir (Ünal, 1996, 329).

Mesleki ve teknik ortaöğretimin finans kaynakları; Konsolide Bütçe, İl Özel İdareleri, döner sermaye, kişi ve kuruluş bağış ve yardımları, Milli Eğitim Vakfı katkıları ile dernek gelirleridir.

1980'li yılların ikinci yarısından sonra Milli Eğitim Bakanlığı, ek finansman yaratma olanakları ile ilgili çalışma başlatmış ve 3308 sayılı kanunun 32. maddesine göre "Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Destekleme Fon"unu kurmuştur. Fon'un finansman kaynakları; genel bütçeden, ayrılan ödenek, Bakanlık döner sermeye işletmelerinin kârları, eğitim öğretim kurumlarında üretilen malların satısından sağlanan gelirler, gelir ve kurumlar vergisinden hesaplanan değer üzerinden Bakanlar Kurulu'nun belirlediği orandan ayrılacak pay, Deniz Ticaret Odaları ve Borsaları ile birliklerce, eğitme ayrılan bütçenin % 50'si, esnaf ve küçük sanatkar dernekleri, birlikleri, federasyonları ve konfederasyonlarınca eğitime ayrılan gayri safi gelirlerinden ayrılan payın % 50'si, isçi sendika ve konfederasyonlarınca eğitime ayrılan payın % 25'i, işveren sendika ve konfederasyonlarının bir önceki yıl aidat gelirlerinin % 5'i, fonun mal varlığından elde edilecek gelirler, bağış, yardım ve diğer gelirlerden oluşmaktadır (Resmi Gazete, 19.06. 1986 tarih, Sayı: 19139, md. 32).

Yükseköğretimin Finansmanı

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren her kademe (Üniversite, Fakülte, Enstitü, Yüksek Okullar, Meslek Yüksek Okulları ve Konservatuarlar ile Uygulama ve Araştırma Merkezleri) eğitim kurumlarının tümünü kapsar (MEB, 2001, 154).

Üniversitelerin en basta gelen işlevlerinden biri de, bilimsel araştırma yapmak ve yeni teknoloji üretmektir. Günümüzde bu işlevin gerçekleştirilmesine dönük parasal ve fiziksel kaynaklar ile örgütsel yapı ve moral gücünün olmadığı yapılan YÖK tartışmalarından anlaşılmaktadır (Âdem, 1993, 180-181).

Yükseköğretim sistemi ağırlıklı olarak devletçe finanse edilmektedir. 1984-1985 öğretim yılında öğrenci harçları ve 1990-1991'de cari hizmet maliyetlerine öğrenci katkısı adını alan uygulamalar doğrudan finansman özelliği taşımaktadır.

Dokuzuncu Kalkınma Planında Yükseköğretim kurumlarında finansman kaynakları geliştirilecek ve çeşitlendirilecek; öğrenci katkı paylarının, mali gücü olmayan başarılı öğrencilere burs ve kredi sağlanması şartıyla yükseköğretimin finansmanındaki payının artırılmasına yönelik düzenlemeler yapılacağı belirtilmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının, hazine yardımları dışındaki kendi yarattığı kaynaklar; harçlar ve resimler, üniversitelerin işletmekte oldukları lokanta, kantin atölye gibi kurumlar ile muayene, tahlil ve ekspertiz ücretlerinden sağlanan gelirler, üniversitelerin taşınır- taşınmaz mallarından elde ettikleri gelir ve döner sermaye gelirleri, faiz ve ceza gelirleri, bağışlar gibi çeşitli kalemlerinden oluşmaktadır (Hesapçıoğlu, 1994, 258).

Türkiye'de başta ilköğretim olmak üzere, orta ve yükseköğretimin finansmanı öteden beri devletçe finanse edilmesi, geleneksel bir uygulama ve beklenti olmakla beraber, son birkaç on yıldır eğitim planlamacıları ve politik karar vericiler, bu uygulamayı tartışır hale gelmişlerdir (Bülbül, 1988, 400-401).

Yapılan tartışmalarda, gittikçe artan eğitim istemi karşısında kamu kaynaklarının yetersiz kaldığı, sistemin verimli çalışmadığı, dış borç yükünün arttığı ve her şeyin devletten bekleme döneminin sona erdiği gibi birtakım söylemler öne çıkmaktadır. Kuşkusuz, dile getirilen bu söylemler, gerçeğin bir bölümünü yansıtmaktadır. Bununla birlikte, asıl nedenin, devletin küçültülmesi, kamu harcamalarının kısıtlanmasını öngören neoliberal politikalarda aranması gerekmektedir. Türkiye'de sosyal devlet anlayışı geçerliğini yitirmiş, devletin öncelikleri değişmiştir. Bu doğrultuda, eğitim finansmanı ile ilgili dile getirilen söylemler, devletin eğitime bakış açısı ve kavrayışıyla ilgilidir (Eğitim Sen, 1998, 204).

Bireyin eğitiminden bütün bir toplumun genel yarar sağlaması, öğretim düzeyleri arasında herhangi bir ayrım gözetilmeksizin devlet tarafından herkese eşit, parasız ve nitelikli bir biçimde sunulmasını gerektirmektedir. Bu nedenle devletin, bireylerin eğitim hakkını gerçek anlamda kullanabilmesi için gerekli düzenlemeleri yapması, kamusal kaynakları eğitimin toplumlaşması yönünde kullanması gerekir. Eğitimin kamusal bir sorumluluk biçiminde değil de parayla alınabilen bir mal olması, bilginin metalaştırılması, ticarileştirilmesi ve sermayeleştirilmesi anlamına gelir. Bu da mevcut

eşitsizlikleri derinleştirmekten ve toplumun üretici kapasitesini zayıflatmaktan öte bir anlam taşımaz (Eğitim Sen, 2005, 1; Günlü, 2003, 141).

Türkiye'de eğitim sisteminin sağlıklı bir yapıya kavuşması, her şeyden önce, eğitimin bir "kamu hizmeti" olarak görülmesinden geçmektedir. Kamusal bir hizmet olan eğitimin herkes için parasız, ulaşılabilir ve nitelikli olmalıdır. Devletin kamu eğitimine verdiği önemi göstermesi açısından öğrenci başına yapılan tüm maliyetleri belirleyip bu maliyetler doğrultusunda yeni finansman modelleri oluşturulmalıdır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın modeli, verilerin derlenmesi, verilerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi konularına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırma, öğrenci cari maliyetlerinin planlı dönemdeki eğilimi incelendiğinden tarama modelindedir. Araştırmanın ana veri toplama yaklaşımı ise doküman inceleme ve analitik incelemedir. Bu yaklaşımda geçmişte yapılan harcamaların kaydedildiği belgelerdeki veriler nicel inceleme teknikleri ile düzenlenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırmada, yatırım harcamaları ile belli bir yılda kaydolan öğrenci arasında anlamlı bir ilişki kurulması doğru olmayacağından cari maliyetler esas alınmıştır. Araştırmada, Türkiye'de planlı dönemin 1973-2009 yılları arasında ilgili genel müdürlüklere yapılan harcamalar Maliye Bakanlığı kesin hesap cetvelinden alınarak öğrenci birim maliyetleri hesaplanmıştır. Yapılan harcamalar, enflasyondan arındırılarak 2010 sabit fiyatlarına dönüştürülmüştür.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmada Maliye Bakanlığı kesin hesap cetvelleri, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları ile bütçe raporları, Türkiye İstatistik Kurumu'nun eğitimle ilgili istatistikleri gibi belgelerden ham verilerin derlenmesi söz konusu olduğundan evren ve örneklem alınmamıştır. Araştırma, 1973-2009 dönemini kapsamaktadır.

Araştırmanın önerisi hazırlandığında eğitim düzey ve türlerine göre öğrenci birim maliyetlerinin belirlenmesine Devlet Planlama Teşkilatının kurulduğu 1960 yılından başlanılması düşünülmüş olup Milli Eğitim Bakanlığının Kesin Hesapları incelendiğinde program bütçe uygulamasının 1973 yılından itibaren kullanıldığı ve bu yıldan önceki yıllarda harcamaların farklı kalemlerde gösterilmesi nedeniyle birim maliyetlerin belirlenmesinde 1973 yılı başlangıç olarak alınmıştır. 2003 yılından sonra 5018 sayılı

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile program bütçe uygulamasından, analitik bütçe uygulamasına geçilmiştir.

Verilerin Derlenmesi

Bu araştırmada planlı dönemde resmi ilköğretim ve ortaöğretimde okul türlerine ve genel müdürlüklere göre harcamalar ile öğrenci sayıları Maliye Bakanlığı kesin hesap cetvelleri, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları ile bütçe raporları, istatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu'nun eğitimle ilgili istatistiklerinden ham veri olarak derlenmiştir. Türkiye'de Planlı Dönemde İlköğretim, Genel Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim harcamalarının genel müdürlüklere göre dağılımına ilişkin verilere Milli Eğitim Bakanlığına ait kesin hesap cetvellerinden ulaşılmıştır.

1973 yılından 2009 yılına kadar öğrenci birim maliyetlerine Mili Eğitim Bakanlığı bütçesinden İlköğretim ve Ortaöğretim Genel Müdürlüklerine yapılan cari harcamaların öğrenci sayısına bölünmesiyle ulaşılmıştır. Araştırmada bulunan öğrenci birim cari harcamalar eğitim tür ve düzeylerinin süreleriyle çarpılarak öğrenci birim maliyetlerine ulaşılmıştır.

Okul Öncesi Ve Temel Eğitimde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 1996 yılında kadar 5 ile, 1997 yılında kesintisiz eğitime geçildiği için 1997 yılından 2009 yılına kadar 8 ile çarpılmıştır. Genel Ortaöğretimde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 2004 yılına kadar 3 ile, 2005 yılında genel liselerin eğitim süresinin 4 yıla çıkarıldığı için 2005 yılından 2009 yılına kadar 4 ile çarpılmıştır. Erkek Teknik Öğretimde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 1996 yılında kadar orta kısımları olduğu için 7 ile, 1997 yılından 2009 yılına kadar 4 ile çarpılmıştır. Kız Teknik Öğretimde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 1996 yılında kadar orta kısımları olduğu için 7 ile, 1997 yılından 2009 yılına kadar 4 ile çarpılmıştır. Ticaret Turizm Öğretiminde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 1981 yılına kadar orta kısımları olduğu için 6 ile, 1982 yılında Anadolu meslek liselerinin açılmasıyla eğitim süresi 4 yıl olmuştur. 1982 yılından 1996 yılına kadar 7 ile, 1997 yılından 2009 yılına kadar 4 ile çarpılmıştır. Din Öğretiminde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 1997 yılına kadar orta kısımları olduğu için 7 ile, 1997

yılından 2009 yılına kadar 4 ile çarpılmıştır. Öğretmen Yetiştirme Eğitiminde öğrenci birim cari harcamalar 1973 yılından 1981 yılına kadar orta kısımları olduğu için 6 ile, 1982 yılında Anadolu meslek liselerinin açılmasıyla eğitim süresi 4 yıl olmuştur. 1982 yılından 1996 yılına kadar 7 ile, 1997 yılından 2009 yılına kadar 4 ile çarpılmıştır.

Türkiye'de 1973 yılından 2009 yılına kadar olan ilköğretim ve genel ortaöğretim öğrenci sayılarına milli eğitim istatistiklerinden ulaşılmıştır. 1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz öğretime geçildiğinden bundan önceki yıllardaki öğrenci sayılarına ilkokul ve ortaokul öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır. Çalışmada birim maliyetler bulunurken temel eğitim ve okul öncesi eğitim birlikte alındığı için ilköğretim öğrenci sayıları ile okul öncesi öğrenci sayıları toplanmıştır. Okul öncesi eğitim öğrenci sayılarına, 1973 yılından 1982 yılına kadar resmi anaokulları öğrenci sayılarından, 1982 yılından sonra anasınıflarının da açılmasıyla anaokulu öğrenci sayıları ve anasınıfı öğrenci sayıları toplamından ulaşılmıştır.

Mesleki Teknik öğrenci sayıları, Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Ticaret Turizm Öğretimi, Din Öğretimi ve Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim öğrenci sayılarından oluşmaktadır. 1973 yılından 2009 yılına kadar olan mesleki teknik öğrenci sayılarına TÜİK tarafından yayınlanan milli eğitim istatistiklerinden ulaşılmıştır.

Verilerin Çözümlenmesi ve Değerlendirilmesi

Planlı dönemde resmi ilköğretim ve ortaöğretimde yapılan cari harcamaların eğilimi, öğrenci başına maliyetlerin eğilimlerinin belirlenmesinde 2010 yılı sabit fiyatlarına dönüştürülecektir. Sabit fiyatlara dönüştürmede 2010 yılı TÜİK toptan eşya ve tüketici fiyatları endeksleri kullanılmıştır.

Planlı dönemde (1973-2009) harcamaların ve öğrenci birim maliyetlerinin eğilimini (trend) belirlemek ve değerlendirmek için ise Yarı Logaritmik Kalıp ($Y= ab^x$)'ten yararlanılarak, grafikleri çizilmiştir.

Planlı dönemde (1973-2009) resmi ilköğretimde ve ortaöğretimde yapılan harcamaların Milli Eğitim Bakanlığı genel müdürlüklerine göre dağılımı belirlemede ve değerlendirmede de yüzdelik oran (%) kullanılmıştır.

1973 yılından 2009 yılına kadar olan öğrenci birim maliyetleri hesaplanırken para birimindeki değişiklikler göz önünde bulundurularak karşılaştırmayı yapabilmek için 2004 yılı öncesi TL olan para biriminden 01.01.2005 tarihinde YTL'ye geçildiği için altı sıfır atılmıştır. 01.01.2009 tarihinde yeniden TL'ye geçilmiştir. Bu nedenle çalışmada karşılaştırmalarda kolaylık sağlaması için 2004 ve öncesi yılların harcamalarında altı rakam atılarak milyon TL olarak verilerek, bulgularda TL olarak değerlendirilmiştir.

Türkiye'de planlı kalkınma döneminin başladığı 1960 yılından sonraki süreçteki mesleki ve teknik ortaöğretim harcamalarına ilişkin bulgular bütçe sisteminin farklı olması nedeniyle 1973-2009 dönemleri olarak incelenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bulgularına ilişkin, veriler aşağıda belirtilmiştir.

Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Genel Ortaöğretim Ve Mesleki Teknik Öğretim Öğrenci Sayılarına İlişkin Bulgular

Çizelge 11'de 1973 yılından 2009 yılına kadar olan resmi okul öncesi eğitim, ilköğretim ve genel ortaöğretim öğrenci sayılarının gelişimi verilmiştir.

Çizelge 11. Eğitim Kademelerine Göre 1973-2010 Yılları Arası Resmi Okul Öğrenci Sayıları Gelişimi

YILLAR	OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	İLKOKUL	GENEL ORTAÖĞRETİM
1973	783	6186244	275125
1974	803	6295891	320364
1975	823	6437929	365603
1976	842	6527211	410842
1977	988	6517186	439767
1978	900	6637375	465785
1979	1145	6759525	515289
1980	943	6798972	518692
1981	1525	7059301	525391
1982	1600	7329412	504492
1983	67028	7905081	513889
1984	76477	8061097	566105
1985	94203	8246251	608938
1986	98036	8388526	650632
1987	96957	8658445	673130
1988	99978	8682364	692529
1989	105512	8777769	719403
1990	113085	8859298	762420

Çizelge 11'in Devamı			
YILLAR	**OKUL ÖNCESİ EĞİTİM**	**İLKOKUL**	**GENEL ORTAÖĞRETİM**
1991	126604	8886671	851990
1992	130014	8844328	945389
1993	136123	8719955	1032742
1994	141259	8673046	1110438
1995	150142	8577657	1151108
1996	164513	8522597	1104048
1997*	168426	8927690	1109735
1998	189631	9445236	1224351
1999	198087	9854206	1344582
2000	211264	10294857	1431534
2001	235210	10306162	1600174
2002	273546	10175638	1986097
2003	318389	10318650	1894699
2004	396713	10393474	1866892
2005	477751	10484845	1999924
2006	580336	10346509	1775244
2007	634994	10331752	1641130
2008	718569	10123417	1799122
2009	884039	10274728	1882426

***1997 Yılında sekiz yıllık ilköğretime geçilmiştir.**

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri (1973-2009).

Çizelge incelendiğinde okul öncesi eğitimi öğrenci sayılarında artış gözlenmektedir. 1982 yılında 1600 olan öğrenci sayısı 1983 yılında 67028 olarak büyük bir artış göstermektedir. Bunun nedeni bu yıla kadar eğitim sadece anaokullarında gerçekleştirilirken bu yıldan sonra anasınıflarının açılmasıdır. İlköğretim öğrenci sayıları dikkate alındığında 2001 yılına kadar artarak ilerlemiştir. 2001 ile 2009 yılları arasında öğrenci sayılarında düzenli bir artış gözlenmemektedir. Genel ortaöğretim öğrenci sayılarına bakıldığında düzenli bir sayı artışı gözlenmemektedir. 1997 yılında kesintisiz sekiz yıllık ilköğretime geçildiği için çizelgede 1973 yılından 1996 yılına kadar ortaokul öğrenci sayıları yer alırken 1997 yılından itibaren lise öğrenci sayıları yer almıştır.

Çizelge 12'de 1973 yılından 2009 yılına kadar olan resmi Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Ticaret Turizm Öğretimi, Din Öğretimi ve Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrenci sayılarının gelişimi verilmiştir.

Çizelge 12. Mesleki Teknik Öğretimde Öğrenci Sayısının Gelişimi

Yıllar	Erkek Teknik Öğretim	Kız Teknik Öğretim	Ticaret Turizm Öğretimi	Din Öğretimi	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	Toplam Öğrenci Sayısı
1973	73091	42538	50765	34482	63609	264485
1974	77698	45473	61351	48900	58738	292160
1975	97775	51638	83364	77638	55162	365577
1976	109940	56101	95810	110693	40313	412857
1977	116723	56990	104025	134517	32367	444622
1978	118459	58417	105874	148690	24065	455505
1979	121612	60968	106989	178013	17809	485391
1980	116348	61659	97689	201004	15785	492485
1981	117183	60865	92874	216864	15776	503562
1982	124604	59399	94740	219931	16824	515498
1983	144939	59066	90750	220991	17545	533291
1984	166920	63054	91207	228973	19400	569554
1985	187414	67404	95484	237924	19171	607397
1986	206090	73654	106075	249667	18195	653681
1987	225834	77205	127564	258028	17921	706552
1988	244903	80201	147203	267478	19408	759193
1989	270538	81700	161711	285761	19278	818988
1990	288689	85758	170164	310215	17347	872173
1991	306700	90555	178254	347276	16148	938933
1992	322221	96637	188354	395895	17621	1020728
1993	333135	103927	187810	444691	18768	1088331
1994	381937	117864	206931	473301	19138	1199171
1995	399658	124097	221580	495580	19826	1260741
1996	396206	122305	232746	510831	21398	1283486
1997	371256	103504	237876	183085	23301	919022

Çizelge 12'nin Devamı						
Yıllar	**Erkek Teknik Öğretim**	**Kız Teknik Öğretim**	**Ticaret Turizm Öğretimi**	**Din Öğretimi**	**Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi**	**Toplam Öğrenci Sayısı**
1998	381491	104779	258693	192610	26393	963966
1999	362339	102311	259161	133778	30565	888154
2000	365027	104811	260162	95211	32959	858170
2001	382676	139000	261336	79016	32799	894827
2002	382582	146188	252609	64503	31358	877240
2003	422007	181301	259821	84898	31383	979410
2004	448642	194264	261633	96851	31870	1033260
2005	474715	208288	279993	108064	40874	1111934
2006	498269	222787	288662	120668	46898	1177284
2007	498983	224970	273719	129274	52895	1179841
2008	608414	283166	324655	143637	59886	1419758
2009	686502	325034	362175	198581	65050	1637342

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri

Çizelge incelendiğinde ilk yıllarda en yüksek öğrenci sayısı Erkek Teknik Öğretimde olduğu gözlenmektedir. Erkek Teknik Öğretimi öğrenci sayısı çokluğu açısından sırasıyla Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi, Ticaret Turizm Öğretimi, Kız Teknik Öğretimi ve son olarak Din Öğretimi öğrenci sayıları izlemektedir. Tüm yıllar dikkate alındığında en yüksek öğrenci sayısı artışı Erkek Teknik Öğretiminde gözlenmektedir. Öğrenci sayısında en az artış olan bölüm Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimidir. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrenci sayıları 1973 yılından 1995 yılına kadar azalmış, 1996 yılından itibaren artmaya başlamıştır. Ticaret Turizm Öğretimi, Kız Teknik Öğretimi ve Din Öğretimi öğrenci sayıları incelendiğinde düzenli olmamakla birlikte öğrenci sayısı artışı gözlenmektedir. Şekil 2'de ve Şekil 3'te öğrenci sayı gelişimlerinin grafiği verilmiştir.

Şekil 2. Öğretim Tür ve Düzeylerine Göre Öğrenci Sayısı Gelişimi

.

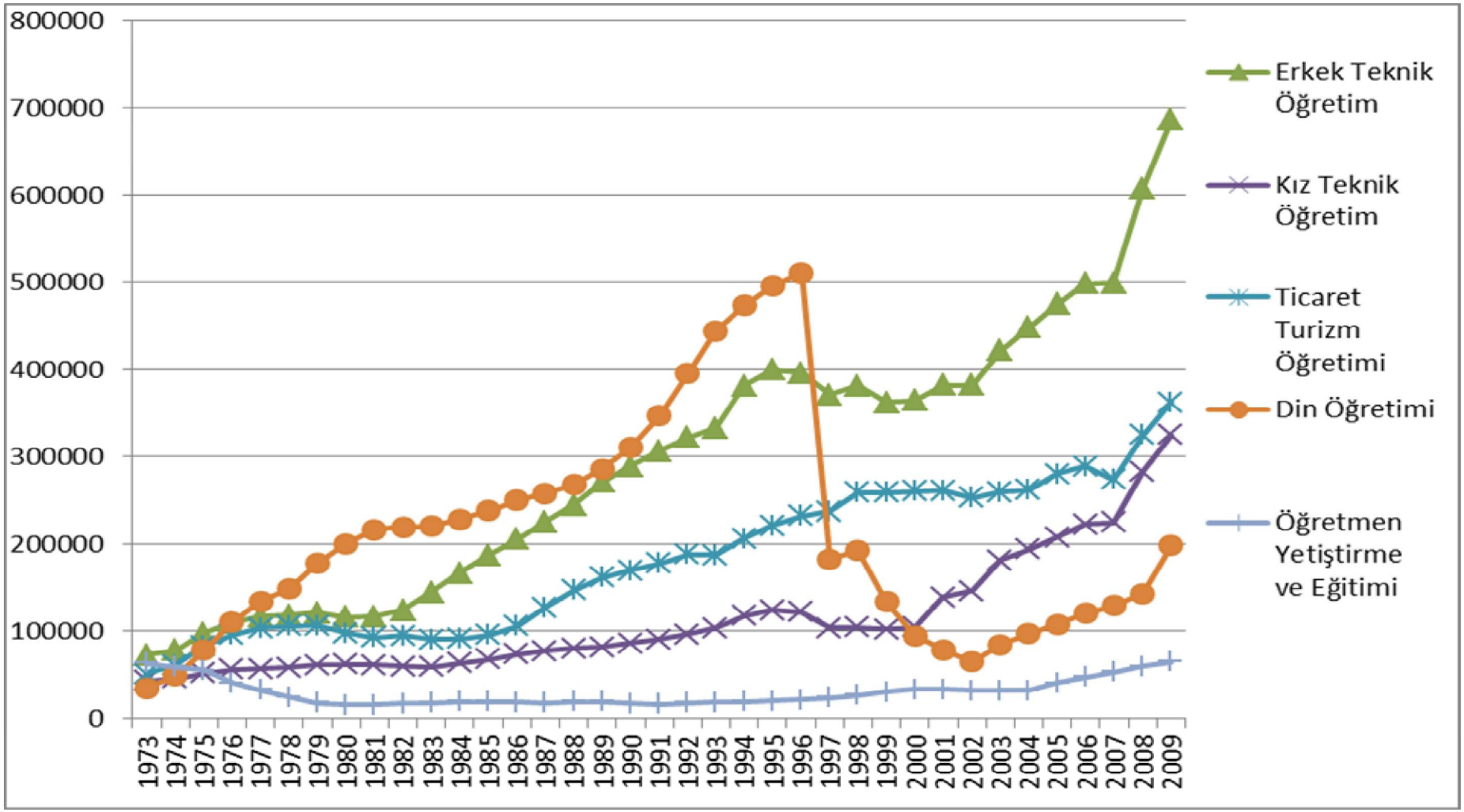

Şekil 3. Mesleki Teknik Eğitim Türlerine Göre Öğrenci Sayısı Gelişimi

Şekil 2 incelendiğinde genel ortaöğretim ve okulöncesi ve temel eğitim öğrenci sayılarında küçük değişimler olsa da öğrenci sayılarının artısında bir paralellik olduğu görülmektedir.

Şekil 3 incelendiğinde mesleki teknik eğitim türleri arasında öğrenci sayılarına göre en yüksek artış Erkek Teknik Öğretimde olmuştur. Erkek Teknik Öğretim öğrenci sayısı 1981 yılından 1995 yılına kadar artan bir gelişim gösterirken 1995-2002 yılları arası düzensiz bir gelişim göstermiştir. Erkek Teknik Öğretim öğrenci sayısı 2002 yılından sonra artmaya başlasa da en yüksek artış 2007-2008 yılları arasında olmuştur.

Din öğretimi öğrenci sayısı 1973 yılından 1996 yılına kadar küçük değişimlerle artarak devam ederken 1996 yılında yüksek bir azalma göstermiştir. Bu azalma 2002 yılına kadar devam etmiş bu yıldan sonra tekrar artmaya başlamıştır.

Erkek Teknik Öğretim öğrenci sayısından sonra en yüksek öğrenci sayısı Ticaret Turizm Öğretiminde gözlenmektedir. Ticaret Turizm Öğretimi öğrenci sayısı 1979 yıllından sonra küçük değişimli azalsa da 1985 yılından artmaya başlamıştır. Ticaret Turizm Öğretimi öğrenci sayısında en yüksek artış 2007 yılından sonra olmuştur.

Kız Teknik Öğretim öğrenci sayısı 1973 yılından 1996 yılına kadar küçük değişimler göstererek artmıştır. 1996 yılından 2000 yılına kadar azalan öğrenci sayısı bu yıldan sonra artmaya başlamıştır.

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrenci sayısı mesleki ve teknik eğitimde en az artış gösteren türdür. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrenci sayısı 1973 yılından 2004 yılına kadar küçük değişimlerle gelişim göstermiş 2004 yılından sonra artmaya başlamıştır.

Türkiye'de Planlı Dönemde İlköğretim, Genel Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Harcamalarının Genel Müdürlüklere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Çizelge 13'te 1973-2009 yılları öğretim tür ve düzeylerine göre harcamalar verilmiştir.

Çizelge 13. Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Cari Harcamaların Dağılımı (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

Yıllar	Okulöncesi ve Temel Eğitim	Genel Ortaöğretim	Erkek Teknik Öğretim	Kız Teknik Öğretim	Ticaret ve Turizm Öğretimi	Din Öğretimi	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi
1973	4.424	1.462	287	194	79	81	332
1974	5.818	1.991	377	210	115	123	470
1975	9.313	2.839	527	404	219	191	462
1976	10.023	3.269	597	431	242	239	673
1977	15.416	5.126	893	634	372	484	874
1978	24.808	8.304	1.365	981	621	870	1.362
1979	40.379	13.738	1.048	1.636	1.050	1.469	1.667
1980	64.840	25.751	4.180	2.941	1.965	2.903	1.983
1981	78.252	33.004	5.763	3.693	2.485	4.176	2.323
1982	88.009	41.261	6.702	4.475	2.871	5.103	2.606
1983	128.806	59.182	10.226	6.590	4.189	7.799	2.215
1984	193.171	54.647	14.394	8.633	5.634	11.013	2.734
1985	268.589	67.215	20.874	12.022	7.854	15.112	-
1986	368.841	93.914	30.451	17.183	11.093	21.159	-
1987	613.692	149.520	50.999	27.284	17.837	33.751	-
1988	1.037.346	249.706	86.278	44.813	29.966	57.126	-
1989	2.625.525	598.863	195.784	107.810	72.303	136.660	-
1990	5.586.783	1.257.650	429.117	234.644	157.704	288.868	29.875

Çizelge 13'ün Devamı							
Yıllar	**Okulöncesi ve Temel Eğitim**	**Genel Ortaöğretim**	**Erkek Teknik Öğretim**	**Kız Teknik Öğretim**	**Ticaret ve Turizm Öğretimi**	**Din Öğretimi**	**Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi**
1991	9.919.425	2.211.219	803.702	412.662	291.301	517.265	79.075
1992	19.266.010	4.277.201	1.624.518	807.235	581.980	1.063.012	212.447
1993	34.426.705	7.701.464	3.160.416	1.478.063	1.111.561	2.022.787	370.557
1994	50.873.879	11.092.090	4.725.586	2.126.012	1.653.930	3.086.355	586.441
1995	79.550.547	17.551.407	7.658.806	3.565.076	2.620.078	5.160.960	957.205
1996	157.855.255	35.810.868	15.742.979	7.384.928	5.452.107	10.991.741	1.727.474
1997	336.250.336	73.776.086	32.660.945	14.990.882	11.741.896	23.813.757	3.696.593
1998	693.739.123	150.207.439	70.308.164	30.625.026	25.413.656	47.548.461	8.413.415
1999	1.246.202.644	250.016.771	116.525.123	50.763.210	43.893.819	71.338.181	15.016.792
2000	1.785.322.498	347.054.652	167.230.751	66.743.129	62.646.296	80.752.322	23.146.598
2001	2.710.786.126	534.415.675	250.998.531	93.934.855	95.457.977	96.509.750	33.019.266
2002	4.226.679.927	851.971.787	406.914.575	150.742.360	149.208.288	130.929.226	55.224.374
2003	5.582.318.899	1.178.434.710	550.635.807	200.667.953	199.725.048	160.175.014	75.876.481
2004	7.132.381.346	1.451.409.440	7.325.604.792	313.319.264	300.050.155	201.758.517	94.522.277
2005	7.939.420.860	1.658.825.146	8.254.832.217	356.686.458	341.915.748	229.876.215	109.310.971
2006	9.512.791.550	2.009.751.544	9.870.220.710	424.914.370	411.929.445	288.340.302	130.940.526
2007	11.227.613.453	2.362.567.135	1.118.942.510	473.443.789	459.644.187	341.037.076	161.797.041
2008	12.776.403.460	2.620.116.814	1.262.958.284	542.478.220	525.373.807	369.480.640	190.508.571
2009	14.901.219.208	3.011.294.412	1.477.939.864	659.728.476	625.610.820	446.679.124	210.835.464

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri

Çizelgeye göre öğretim tür ve düzeylerine göre harcamaların dağılımı incelendiğinde genel ortaöğretimde 1983-1984 yılında ve erkek teknik öğretimde 1978-1979 yılında azalma gözlenmektedir bunlar dışında tüm düzeylerdeki harcamaların bir önceki yıla göre arttığı gözlenmektedir. Çizelgeden en çok harcamanın Okulöncesi ve Temel Eğitime en az harcamanın ise Ticaret ve Turizm Öğretimine yapıldığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'de 1973 Yılından 2009 Yılına Kadar Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Cari Harcama İle İlgili Bulgular

Çizelge 14'te 1973-2009 yılları öğretim tür ve düzeylerine göre öğrenci birim cari harcamaları verilmiştir.

Çizelge 14. Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Cari Harcamaları (TL)

Yıllar	Okulöncesi ve Temel Eğitim	Genel Ortaöğretim	Erkek Teknik Öğretim	Kız Teknik Öğretim	Ticaret ve Turizm Öğretimi	Din Öğretimi	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi
1973	435	4.823	2.258	2.571	1.074	1.476	2.911
1974	565	1.157	2.794	2.677	1.313	1.620	4.371
1975	884	1.526	3.179	4.395	1.800	1.716	4.673
1976	631	1.092	2.157	2.905	1.189	1.067	5.919
1977	980	1.158	2.588	3.745	1.230	1.236	9.043
1978	921	1.099	2.334	3.388	1.203	1.200	11.351
1979	928	1.053	1.105	3.380	1.255	1.058	11.727
1980	692	943	2.135	2.828	1.205	872	7.412
1981	602	845	2.160	2.660	1.186	859	6.425
1982	520	803	1.873	2.616	1.062	818	5.360
1983	536	830	1.883	2.962	1.241	955	3.350
1984	542	480	1.560	2.465	1.123	879	2.537
1985	509	397	1.390	2.207	1.035	806	-
1986	519	396	1.378	2.156	986	805	-
1987	606	435	1.518	2.352	956	897	-
1988	598	393	1.363	2.139	804	842	-
1989	912	558	1.713	3.086	1.076	1.148	-

Çizelge 14'ün Devamı							
Yıllar	**Okulöncesi ve Temel Eğitim**	**Genel Ortaöğretim**	**Erkek Teknik Öğretim**	**Kız Teknik Öğretim**	**Ticaret ve Turizm Öğretimi**	**Din Öğretimi**	**Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi**
1990	1.349	776	2.445	4.454	1.545	1.552	2.824
1991	1.285	713	2.324	4.002	1.469	1.344	4.296
1992	1.499	754	2.625	4.312	1.631	1.425	6.199
1993	1.652	781	2.969	4.421	1.874	1.454	6.114
1994	1.195	534	1.883	2.789	1.232	1.013	4.600
1995	1.076	520	1.625	2.382	1.045	933	3.928
1996	1.177	586	1.853	2.759	1.138	1.055	3.651
1997	1.002	1.703	2.211	3.553	1.299	3.204	3.879
1998	1.050	1.702	2.490	3.870	1.390	3.290	4.209
1999	1.095	1.579	2.631	3.985	1.451	4.272	3.947
2000	971	1.337	2.417	3.311	1.329	4.369	3.639
2001	958	1.210	2.253	2.318	1.311	4.086	3.390
2002	1.040	1.098	2.516	2.444	1.459	4.676	4.076
2003	1.074	1.250	2.468	2.115	1.511	3.506	4.454
2004	1.143	1.334	2.688	2.707	1.941	3.480	4.930
2005	1.157	1.317	2.647	2.658	1.911	3.287	4.118
2006	1.284	1.647	2.823	2.721	2.055	1.582	8.597
2007	1.390	1.920	2.942	2.767	2.225	1.680	8.298
2008	1.445	1.765	2.480	2.295	1.952	3.053	3.755
2009	1.542	1.829	2.429	2.296	1.967	2.534	3.611

Çizelge 14 incelendiğinde 1973 yılından 2009 yılına kadar öğretim tür ve düzeylerine göre bulunan birim cari harcamalarda düzenli bir artış gözlenmemektedir. Çizelge 2010 sabit fiyatlarına göre; Okulöncesi ve Temel Eğitimde en yüksek birim cari harcamanın 1652 TL olarak 1993 yılında, en düşük birim cari harcamanın 435 TL olarak 1973 yılında, Genel Ortaöğretimde en yüksek birim cari harcamanın 4823 TL olarak 1973 yılında, en düşük birim cari harcamanın 393 TL olarak 1988 yılında, Erkek Teknik Öğretimde en yüksek birim cari harcamanın 3179 TL olarak 1975 yılında, en düşük birim cari harcamanın 1105 TL olarak 1979 yılında, Kız Teknik Öğretimde en yüksek birim cari harcamanın 4454 TL olarak 1990 yılında, en düşük birim cari harcamanın 2115 TL olarak 2003 yılında, Ticaret Turizm Öğretiminde en yüksek birim cari harcamanın 2225 TL olarak 2007 yılında, en düşük birim cari harcamanın 1035TL olarak 1985 yılında, Din Öğretiminde en yüksek birim cari harcamanın 4676 TL olarak 2002 yılında, en düşük birim cari harcamanın 805 TL olarak 1986 yılında, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde en yüksek birim cari harcamanın 11727 TL olarak 1979 yılında, en düşük birim cari harcamanın 2537 TL olarak 1984 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.

Okulöncesi ve Temel Eğitimde 2002 yılından 2009 yılına kadar birim cari harcama sürekli olarak artmıştır. Genel Ortaöğretimde 1979 yılından 1996 yılına kadar birim cari harcamada azalma gözlenmektedir, bu azalma 1996 yılından sonra artmaya başlayarak düzensiz bir ilerleme göstermiştir. Mesleki ve Teknik ortaöğretimde cari harcamaların türlere göre farklılaştığı görülmektedir. Sanayi ve üretim sektörüne teknik insangücü yetiştiren ETÖ, KTÖ ve hizmet sektörüne insangücü yetiştiren TTÖ'nin öğrenci birim cari harcamaları 2009 yılı dikkate alınarak karşılaştırıldığında en fazla harcamanın ETÖ öğrencilerine yapıldığı görülmektedir. ETÖ'ini sırasıyla KTÖ ve TTÖ izlemektedir. Son yıllarda genelde yükseköğretim kaynağını oluşturan DÖ ve Anadolu statüsünde öğretime devam eden ÖYE 2009 yılındaki öğrenci birim harcamalarına bakıldığında ÖYE öğrencilerine daha fazla harcama yapıldığı gözlenmektedir.

1973-2006 Yılları Arası Mesleki Ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Cari Maliyeti İle İlgili Bulgular (2007 Sabit Fiyatına Göre)

Benzer bir araştırma olan Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Finansman, Harcamalar ve Maliyet adlı doktora tezinde Özcan, 1973-2006 yılları arası mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci birim cari maliyetini 2007 sabit fiyatına göre bulmuştur. Çizelge 15'te tezin birim maliyetle ilgili bulguları verilmiştir.

Çizelge 15. Mesleki Ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Cari Maliyeti

Yıllar	Erkek Teknik Öğretim	Kız Teknik Öğretim	Ticaret Turizm Öğretimi	Din Öğretimi	Öğretmen Öğretimi
1973	2.294	2.629	1.098	1.172	2.953
1974	2.194	3.078	869	1.621	3.328
1975	2.427	3.364	1.126	1.494	2.977
1976	1.984	2.686	937	1.004	3.936
1977	2.090	2.932	1.013	1.145	5.584
1978	2.035	3.000	1.025	1.128	7.325
1979	973	3.061	1.080	1.163	7.572
1980	1.804	2.501	951	852	5.826
1981	1.904	2.270	961	794	5.637
1982	1.440	1.758	769	562	4.376
1983	1.877	2.505	997	807	3.066
1984	1.500	2.169	922	748	2.322
1985	1.282	1.981	905	683	-
1986	2.502	3.929	1.782	1.295	-
1987	1.361	2.055	955	740	-
1988	2.469	3.859	1.653	1.345	-
1989	1.553	2.630	969	996	-
1990	1.919	3.476	1.182	1.236	3.890
1991	2.016	3.487	1.242	1.208	5.633
1992	2.304	3.883	1.424	1.333	7.394
1993	2.580	4.033	1.557	1.361	5.716
1994	1.808	2.672	1.125	886	4.020
1995	1.308	1.976	984	731	3.296
1996	1.400	2.151	890	830	3.177
1997	1.586	2.362	973	910	3.358
1998	1.964	3.073	1.110	2.839	3.774
1999	1.925	3.058	1.080	2.336	3.612
2000	1.880	2.661	986	2.461	3.104
2001	1.819	2.374	972	2.686	2.666
2002	1.957	1.999	1.052	3.055	3.116
2003	2.102	2.007	1.156	3.634	3.552
2004	2.257	2.247	1.502	3.091	3.919
2005	2.196	2.191	1.705	2.820	4.099
2006	2.270	2.211	1.595	2.892	7.646

Özcan'a göre; Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci birim maliyetinin genel müdürlüklere göre farklılaştığı görülmektedir. Sanayi ve üretim sektörüne teknik insan gücü yetiştiren ETÖ, KTÖ ve hizmet sektörüne insan gücü yetiştiren TTÖ'nin öğrenci birim maliyeti karsızlaştırıldığında, en fazla harcamanın KTÖ öğrencilerine, en az harcamanın da TTÖ öğrencilerine yapıldığı görülmektedir. Son otuz yıldan beri genelde yükseköğretimin öğrenci kaynağını oluşturan DÖ öğrencileri ve 1990 yılından sonra Anadolu statüsünde öğretime devam eden Öğretmen Liseleri'nin harcamalarına bakıldığında ÖYE öğrencilerinin birim maliyetinin en fazla olduğu görülmektedir. 1973-2006 yılı arasında ortalama öğrenci birim maliyetinin ÖYE'de 4.209 YTL, KTÖ'de 2.621 YTL, ETÖ'de 1.923 YTL, DÖ'de 1.250 YTL ve TTÖ'de 1.169 YTL olduğu görülmektedir.

Özcan'a göre, Mesleki ve teknik ortaöğretimde 1973-2006 yılları arasında, okula devam eden öğrenci sayılarının toplamı ETÖ'de 8.607.551, KTÖ'de 3.123.460, TTÖ'de 5.469.300, DÖ'de 7.107.383 ve ÖYE'de (1985-1989 yılları hariç) 827.022 olmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretimin ortalama 3 yıl olduğu kabul edildiğinde 1973-2006 yılları arasında mezun olan öğrenci sayısı ETÖ'de 2.869.184, KTÖ'de 1.041.153, TTÖ'de 1.823.100, DÖ'de 2.369.128 ve ÖYE'de (1985-1989 yıllı hariç) 275.674 olmuştur. Mesleki ve teknik ortaöğretimde DÖ'nün öğrenci birim maliyeti 1.250 YTL olmasına karsın öğrenci sayısı ETÖ'den sonra en fazla olduğu görülmektedir. ÖYE'de birim maliyet 1984 yılında en düşük 2.322 YTL ve en yüksek maliyet de 2006 yılında 7.646 YTL olmuştur. KTÖ'de birim maliyet en düşük 1.752 YTL ile 1982 ve en yüksek maliyet 4.033 YTL ile 1993'te olmuştur. ETÖ'de birim maliyet en düşük 973 YTL ile 1979 ve en yüksek maliyet 2.580 YTL ile 1993'te olmuştur. DÖ'de birim maliyet en düşük 562 YTL ile 1982 ve en yüksek maliyet 3.634 YTL ile 2003'da olmuştur. TTÖ'de birim maliyet en düşük 869 YTL ile 1974 ve en yüksek maliyet 1.705 YTL ile 2005'te olmuştur.

Türkiye'de 1973 Yılından 2009 Yılına Kadar Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Maliyetiyle İlgili Bulgular

Çizelge 16'da 1973-2009 yılları öğretim tür ve düzeylerine göre öğrenci birim maliyetleri verilmiştir.

Çizelge 16. Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Maliyetleri (TL)

Yıllar	Okulöncesi ve Temel Eğitim	Genel Ortaöğretim	Erkek Teknik Öğretim	Kız Teknik Öğretim	Ticaret ve Turizm Öğretimi	Din Öğretimi	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi
1973	2.176	14.469	15.806	17.997	6.444	10.332	17.466
1974	2.825	3471	19.558	18.739	7.878	11.340	26.226
1975	4.420	4.578	22.253	30.765	10.800	12.012	28.038
1976	3.155	3.276	15.099	20.335	7.134	7.469	35.514
1977	4.900	3.474	18.116	26.215	7.380	8.652	54.258
1978	4.605	3.297	16.338	23.716	7.218	8.400	68.106
1979	4.640	3.159	7.735	23.660	7.530	7.406	70.362
1980	3.460	2.829	14.945	19.796	7.230	6.104	44.472
1981	3.010	2.535	15.120	18.620	7.116	6.013	38.550
1982	2.600	2.409	13.111	18.312	7.434	5.726	37.520
1983	2.680	2490	13.181	20.734	8.687	6.685	23.450
1984	2.710	1.440	10.920	17.255	7.861	6.153	17.759
1985	2.545	1.191	9.730	15.449	7.245	5.642	-
1986	2.595	1.188	9.646	15.113	6.902	5.635	-
1987	3.030	1.305	10.626	16.464	6.692	6.279	-
1988	2.990	1.179	9.541	14.973	5.628	5.894	-
1989	4.560	1.674	11.991	21.602	7.532	8.036	-

Çizelge 15'in Devamı							
Yıllar	**Okulöncesi ve Temel Eğitim**	**Genel Ortaöğretim**	**Erkek Teknik Öğretim**	**Kız Teknik Öğretim**	**Ticaret ve Turizm Öğretimi**	**Din Öğretimi**	**Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi**
1990	6.745	2.328	17.115	31.178	10.815	10.864	19.768
1991	6.425	2.139	16.268	28.014	10.283	9.408	30.072
1992	7.495	2.262	18.375	30.184	11.417	9.975	43.393
1993	8.260	2.343	20.783	30.947	13.118	10.178	42.798
1994	5.975	1.602	13.181	19.523	8.624	7.091	32.200
1995	5.380	1.560	11.375	16.674	7.315	6.531	27.496
1996	5.885	1.758	12.971	19.313	7.966	7.385	25.557
1997	8.016	5.109	8.844	14.212	5.196	12.816	15.516
1998	8.400	5.106	9.960	15.480	5.560	13.160	16.836
1999	8.760	4.737	10.524	15.940	5.804	17.088	15.788
2000	7.768	4.011	9.668	13.244	5.316	17.476	14.556
2001	7.664	3.630	9.012	9.272	5.244	16.344	13.560
2002	8.320	3.294	10.064	9.776	5.836	18.704	16.304
2003	8.592	3.750	9.872	8.460	6.044	14.024	17.816
2004	9.144	4.002	10.752	10.828	7.764	13.920	19.720
2005	9.256	5.268	10.588	10.632	7.644	13.148	16.472
2006	10.272	6.588	11.292	10.884	8.220	6.328	34.388
2007	11.120	7.680	11.768	11.068	8.900	6.720	33.192
2008	11.560	7.060	9.920	9.180	7.808	12.212	15.020
2009	12.336	7.316	9.716	9.184	7.868	10.136	14.444

Çizelge 15 incelendiğinde 1973 yılından 2009 yılına kadar öğretim tür ve düzeylerine göre bulunan birim maliyetlerde düzenli bir artış gözlenmemektedir. Tüm eğitim düzeyleri dikkate alındığında öğrenci birim maliyetlerinde sadece Okulöncesi ve Temel Eğitimde 2006-2009 yılları arasında düzenli bir gelişim olduğu gözlenmektedir.

2010 sabit fiyatlarına göre; Okulöncesi ve Temel Eğitimde en yüksek öğrenci birim maliyeti 12.336 TL olarak 2009 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 2176 TL olarak 1973 yılında, Genel Ortaöğretimde en yüksek öğrenci birim maliyeti 14.469 TL olarak 1973 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 1179 TL olarak 1988 yılında, Erkek Teknik Öğretimde en yüksek öğrenci birim maliyeti 22.253 TL olarak 1975 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 7735 TL olarak 1979 yılında, Kız Teknik Öğretimde en yüksek öğrenci birim maliyeti 31.178TL olarak 1990 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 8460 TL olarak 2003 yılında, Ticaret Turizm Öğretiminde en yüksek öğrenci birim maliyeti 13.118 TL olarak 1993 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 5196 TL olarak 1997 yılında, Din Öğretiminde en yüksek öğrenci birim maliyeti 18.704TL olarak 2002 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 5635 TL olarak 1986 yılında, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde en yüksek öğrenci birim maliyeti 70.362 TL olarak 1979 yılında, en düşük öğrenci birim maliyeti 13.560 TL olarak 2001 yılında gerçekleşmiştir.

1973 yılı dikkate alındığında öğretim tür ve düzeyleri arasında en yüksek öğrenci birim maliyeti Kız Teknik Öğretiminde gerçekleşmiştir. Kız Teknik Öğretimini sırasıyla Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi, Erkek Teknik Öğretim, Genel Ortaöğretim, Din Öğretimi, Ticaret Turizm Öğretimi, Okulöncesi ve Temel Eğitim izlemektedir.

2009 yılı dikkate alındığında öğretim tür ve düzeyleri arasında en yüksek öğrenci birim maliyeti Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde gerçekleşmiştir. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimini sırasıyla Okulöncesi ve Temel Eğitim, Din Öğretimi, Erkek Teknik Öğretimi, Kız Teknik Öğretimi, Ticaret Turizm Öğretimi, Genel Ortaöğretim izlemektedir. Şekil 4' te Okulöncesi ve Temel Eğitimde Öğrenci Birim Maliyeti grafiği verilmiştir.

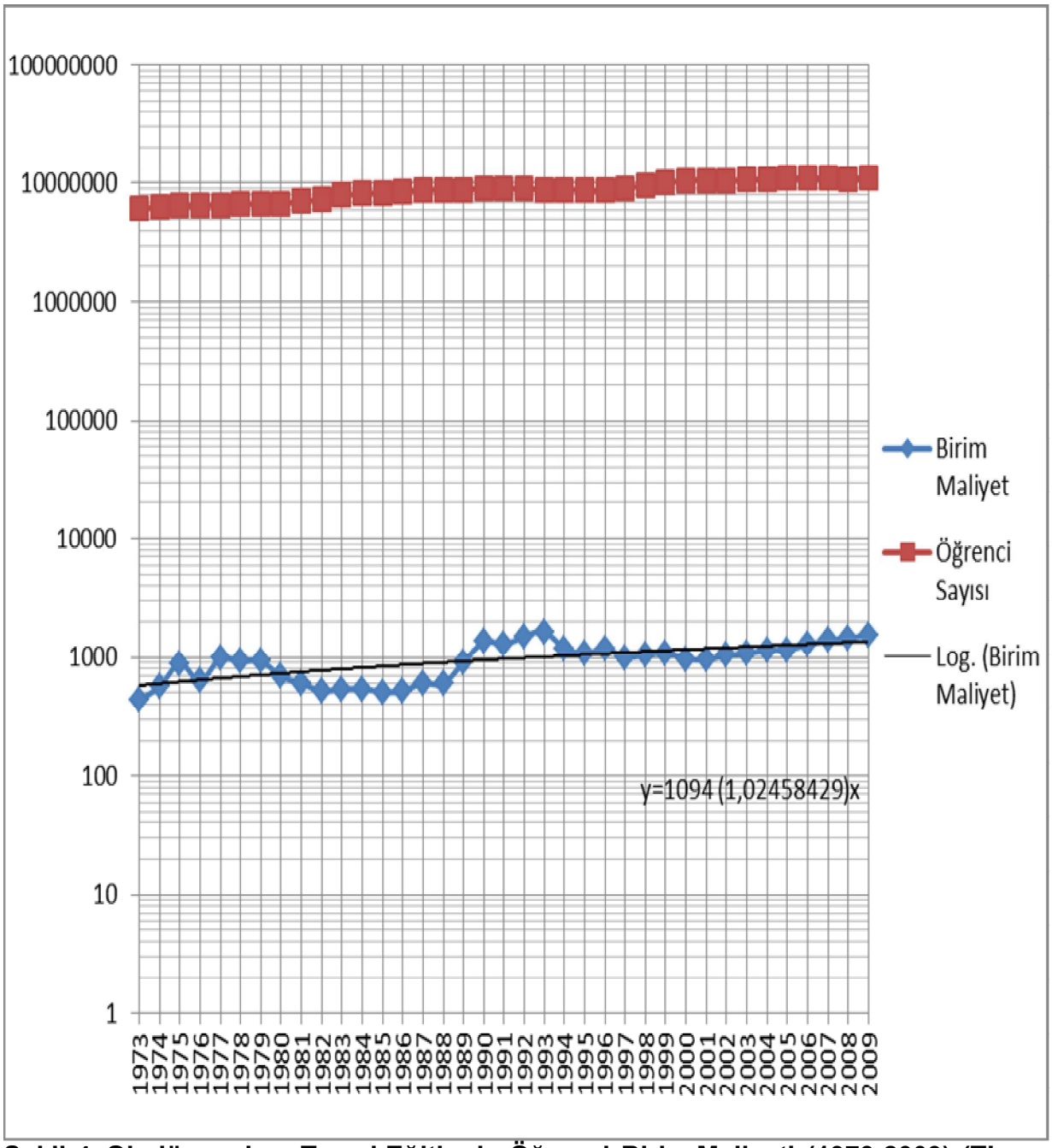

Şekil 4. Okulöncesi ve Temel Eğitimde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

1973-1974 öğretim yılından 2009-2010 öğretim yılına kadar okulöncesi ve temel eğitim öğrenci sayısı gelişiminde artış olmasına rağmen öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemekte öğrenci birim maliyeti düzensiz bir eğilim göstermektedir. Şekil 5'te Genel Ortaöğretimde Öğrenci Birim Maliyeti grafiği verilmiştir.

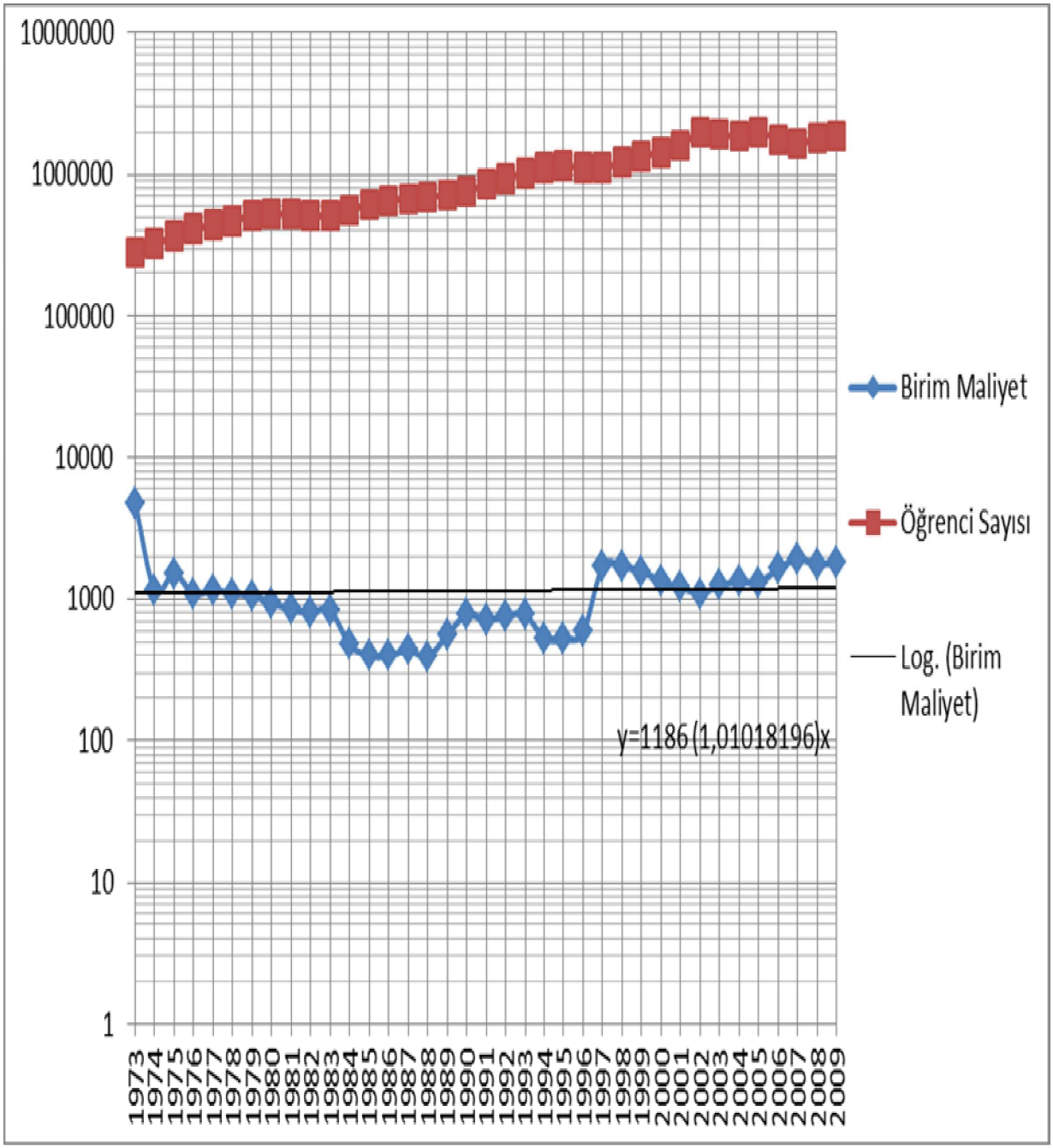

Şekil 5. Genel Ortaöğretimde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

1973-1974 öğretim yılından 2009-2010 öğretim yılına kadar ortaöğretim öğrenci sayısı gelişiminde artış olmasına rağmen öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemekle birlikte öğrenci birim maliyeti düzensiz bir eğilim göstermektedir. Şekil 6'da Erkek Teknik Öğretimde Öğrenci Birim Maliyeti grafiği verilmiştir.

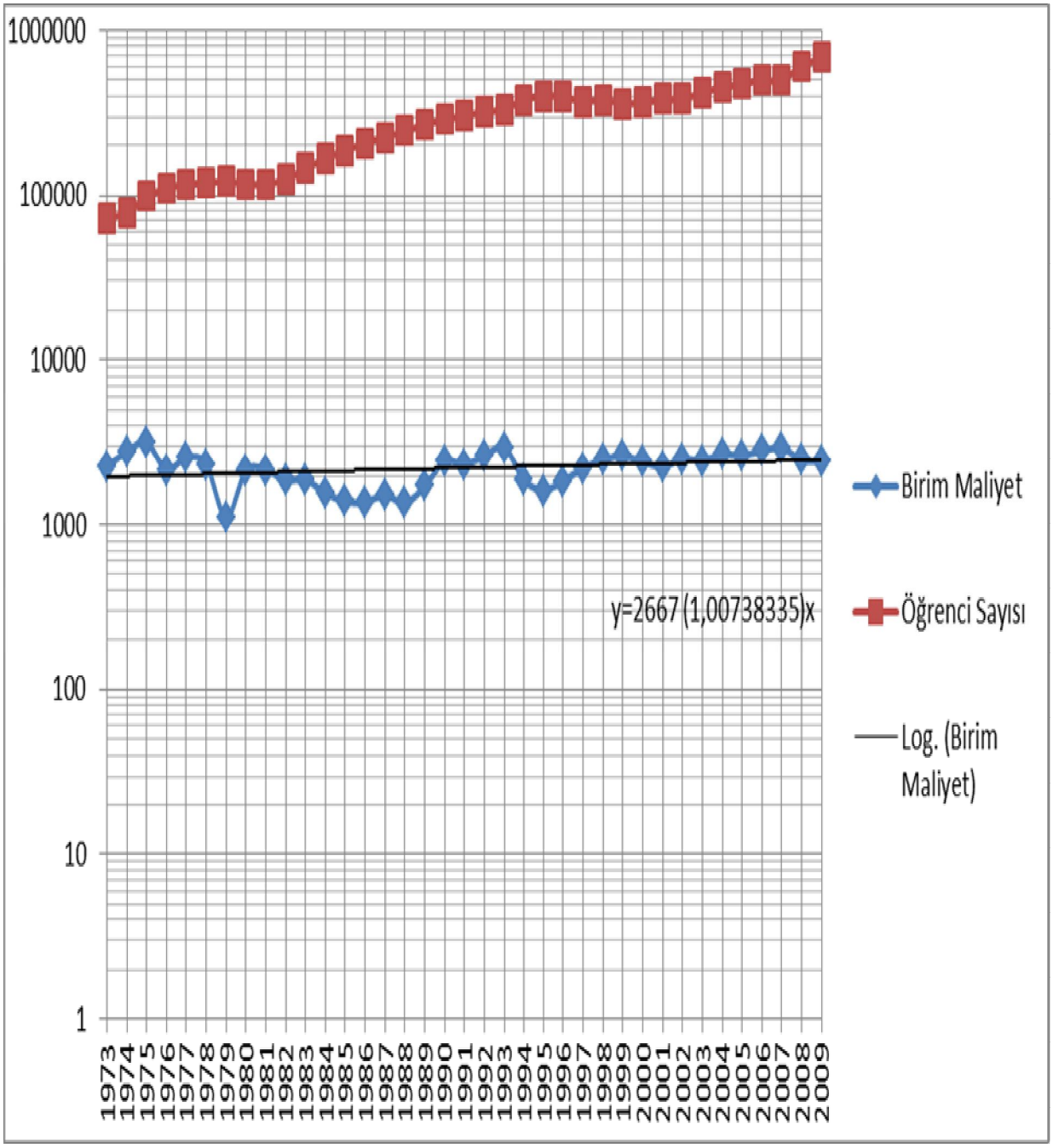

Şekil 6. Erkek Teknik Öğretimde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

1973-1974 öğretim yılından 2009-2010 öğretim yılına kadar Erkek Teknik Öğretim öğrenci sayısı gelişiminde artış olmasına rağmen öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemekle birlikte öğrenci birim maliyeti düzensiz bir eğilim göstermektedir. Şekil 7'de Kız Teknik Öğretimde Öğrenci Birim Maliyeti grafiği verilmiştir.

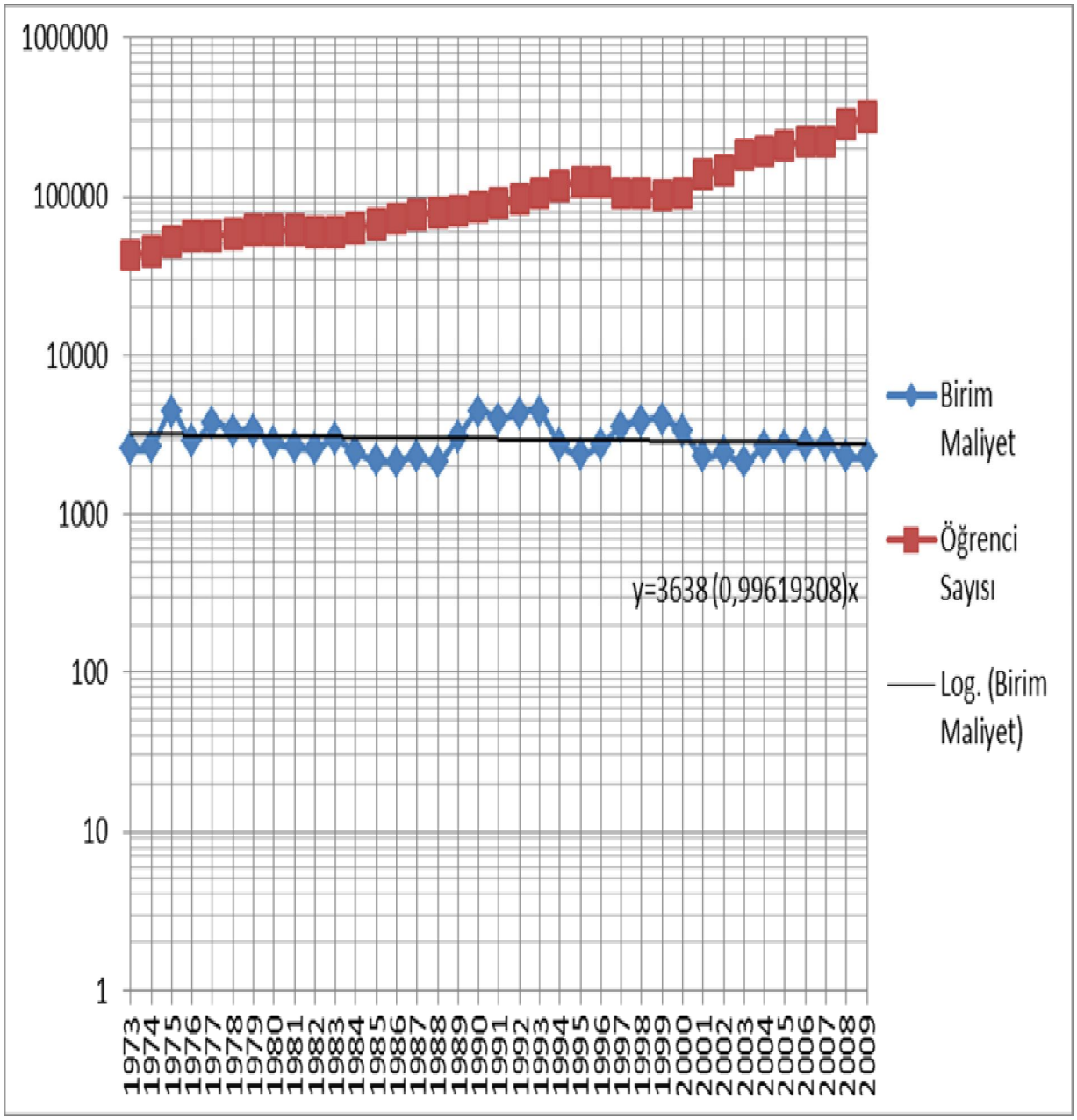

Şekil 7. Kız Teknik Öğretimde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

1973-1974 öğretim yılından 2009-2010 öğretim yılına kadar Kız Teknik Öğretim öğrenci sayısı gelişiminde artış olmasına rağmen öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemekle birlikte öğrenci birim maliyeti düzensiz bir eğilim göstermektedir. Şekil 8'de Ticaret ve Turizm Öğretiminde Öğrenci Birim Cari Maliyeti grafiği verilmiştir.

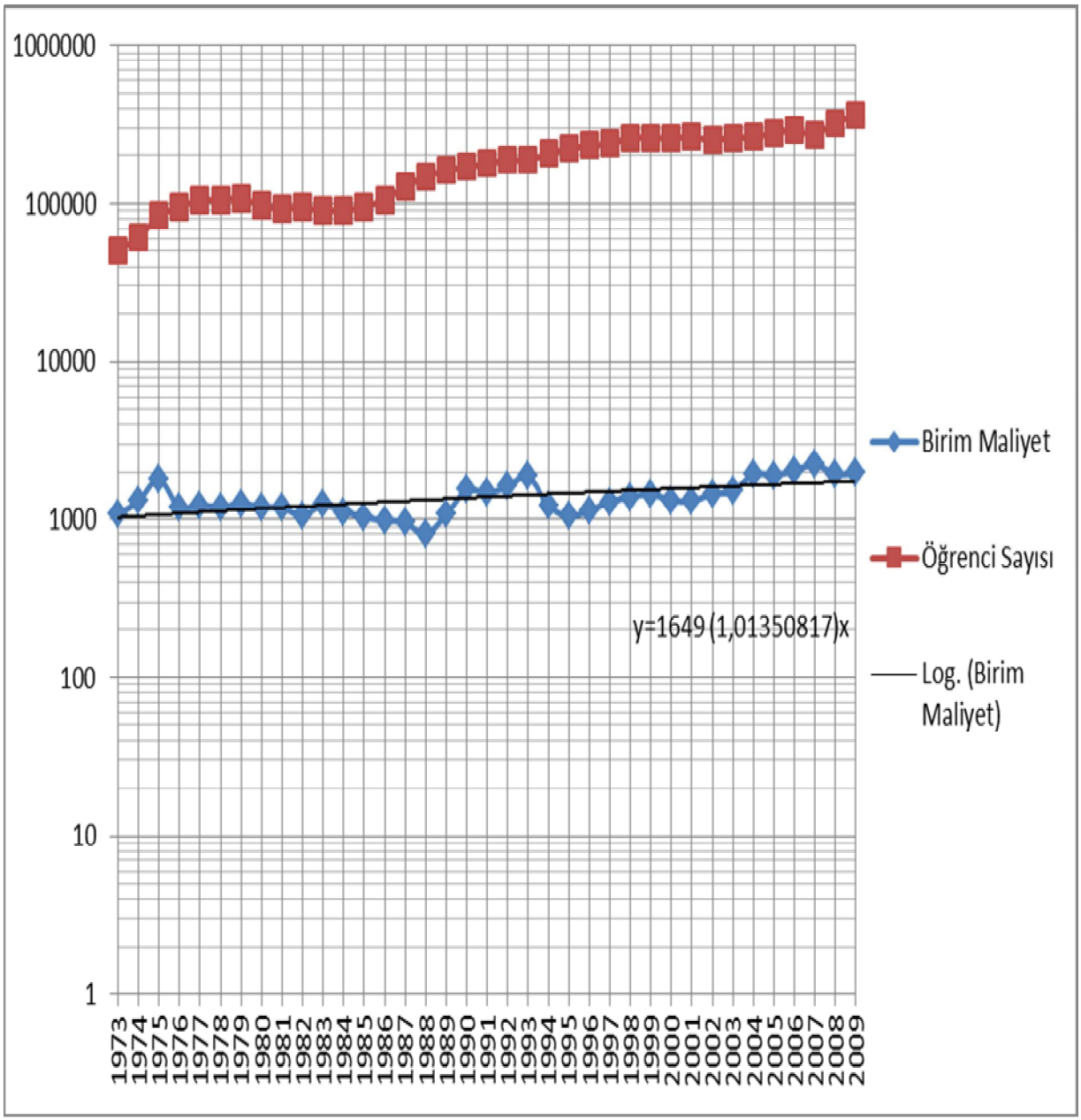

Şekil 8. Ticaret ve Turizm Öğretiminde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

1973-1974 öğretim yılından 2009-2010 öğretim yılına kadar Ticaret ve Turizm Öğretim öğrenci sayısı gelişiminde artış olmasına rağmen öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemekle birlikte öğrenci birim maliyeti düzensiz bir eğilim göstermektedir. Şekil 9'da Din Öğretiminde Öğrenci Birim Maliyeti grafiği verilmiştir.

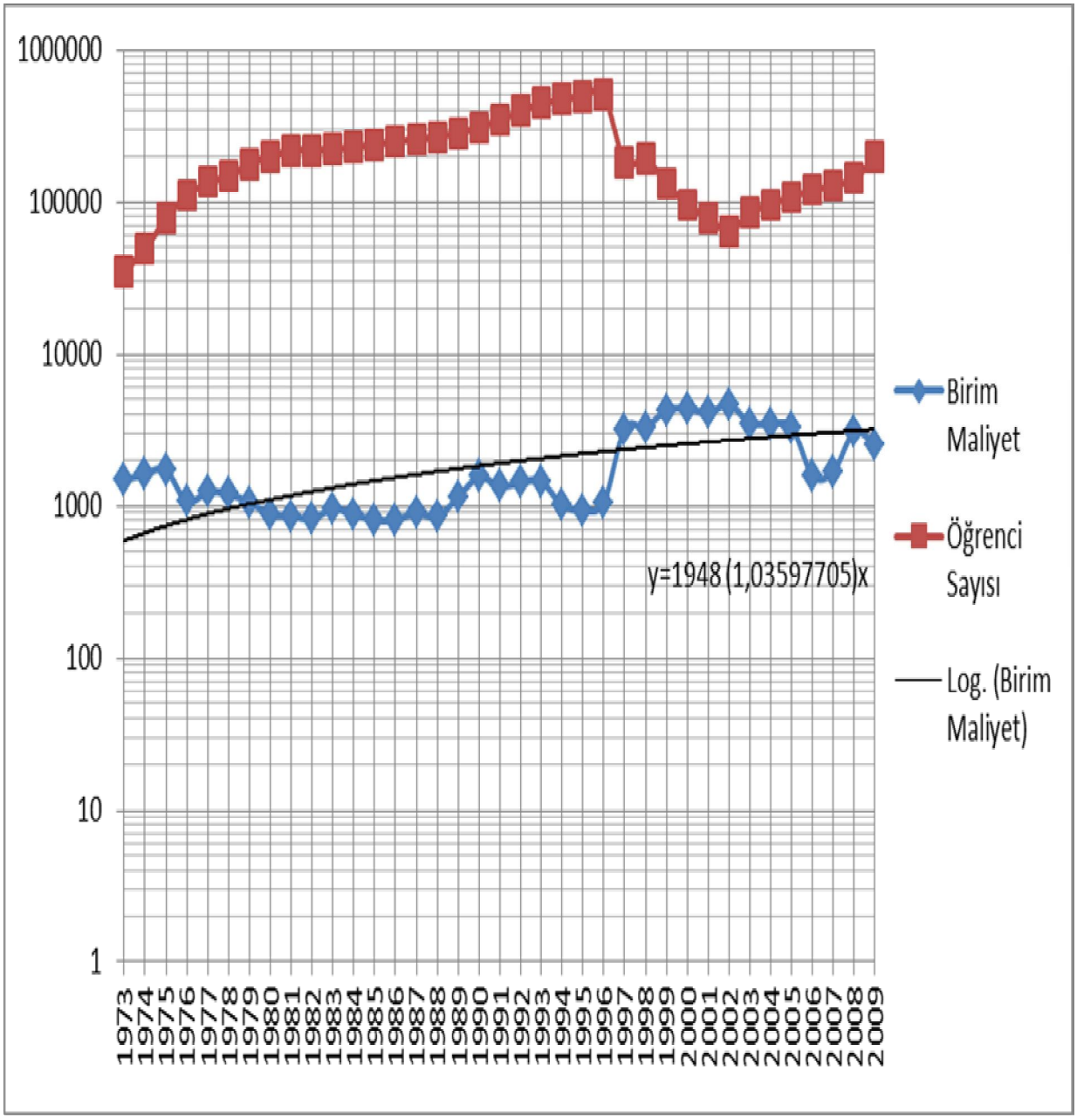

Şekil 9. Din Öğretiminde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

Din Öğretimi öğrenci sayısı 1973-1974 öğretim yılından 1996-1997 öğretim yılına kadar artış gösterirken 1997-1998 öğretim yılından 2002-2003 öğretim yılına kadar azalmıştır. Din Öğretimi öğrenci sayısı 2003-2004 öğretim yılından sonra tekrar artmasına rağmen öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemektedir. Şekil 10'da Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Öğrenci Birim Maliyeti grafiği verilmiştir.

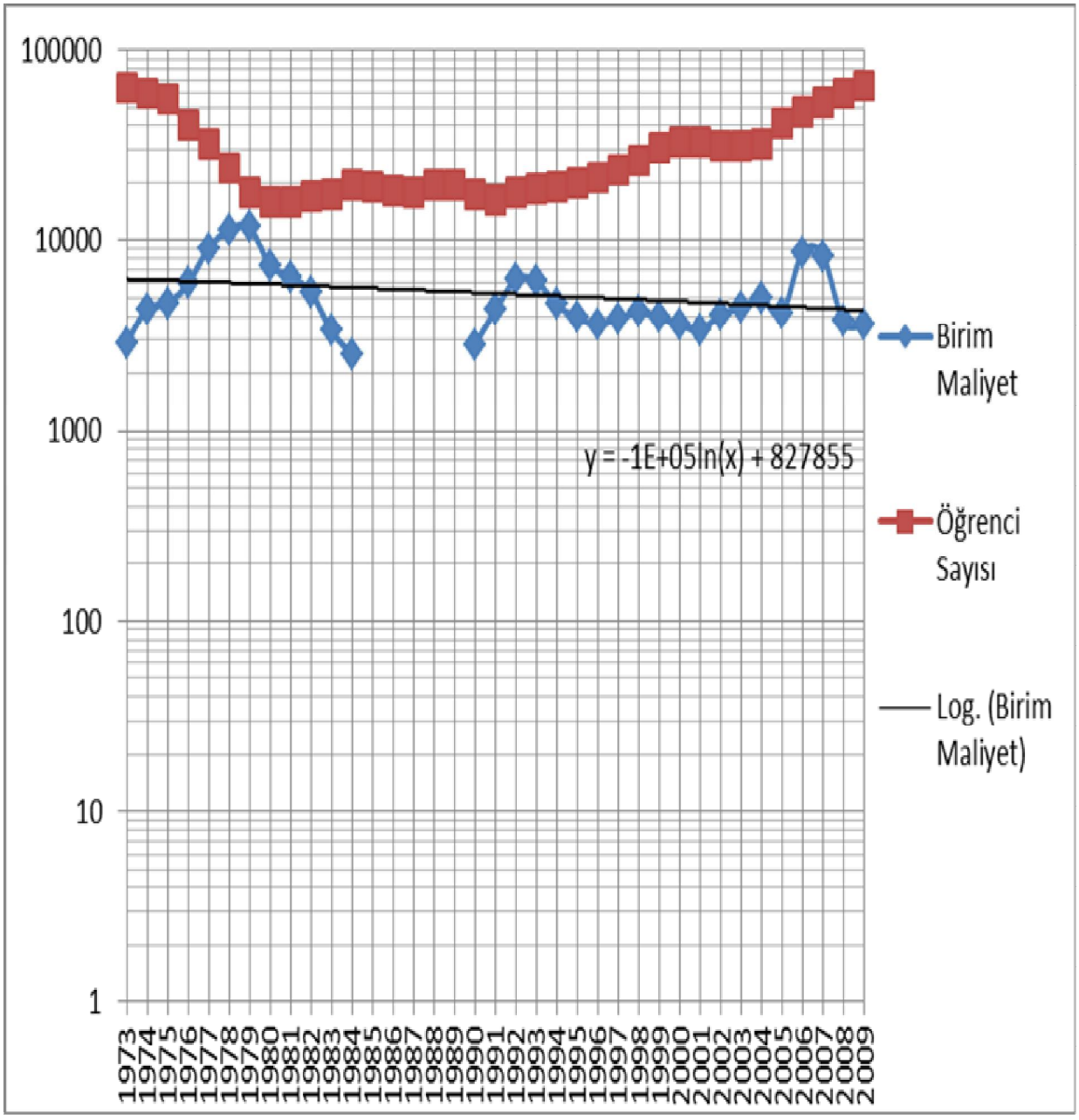

Şekil 10. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Öğrenci Birim Maliyeti (1973-2009) (TL, 2004 ve öncesi yıllar milyon TL)

Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi öğrenci sayısı 1973-1974 öğretim yılından 1980-1981 öğretim yılına kadar azalmış bundan sonraki yıllarda düzensiz olarak artmıştır. Öğrenci birim maliyette öğrenci sayısına paralel bir artış gözlenmemekle birlikte öğrenci birim maliyeti düzensiz bir eğilim göstermektedir.

OECD Ülkelerinde Eğitim Harcamalarına Yönelik Bulgular

Türkiye'de eğitim sistemi içinde bulunduğu durumu, OECD ülkelerinde öğrenci basına yapılan eğitim harcamaları miktarı bakımından değerlendirmek mümkündür. Çizelge 17'de OECD'nin her yıl yayınladığı "Bir Bakışta Eğitim Raporu"ndan erişilen üye ülkelerin ilköğretimden yükseköğretimin sonuna kadar öğrenci başına yapılan harcamalarını göstermektedir.

Çizelge 17. OECD Ülkelerinde Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Birim Maliyeti (ABD Doları)

Ülkeler	İlköğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim	İlköğretimden Yükseköğretime
Amerika	9.709	10.821	25.109	13.447
İsviçre	8.793	13.268	22.230	12.667
Avusturya	8.516	10.577	15.148	10.895
Norveç	9.486	11.435	16.235	10.730
Danimarka	8.798	9.662	15.391	10.395
İsveç	7.699	8.496	16.991	9.523
Hollanda	6.425	9.516	15.196	9.330
Birleşik Krallık	7.732	8.763	15.447	9.309
Japonya	6.989	8.305	13.418	8.872
Belçika	7.072	8.601	13.244	8.827
İzlanda	9.299	8.493	8.579	8.823
Avustralya	6.311	8.700	15.016	8.678
Fransa	5.482	9.303	11.568	8.428
İtalya	7.716	8.495	8.725	8.263
İrlanda	6.337	8.991	11.832	8.092
Finlandiya	5.899	7.533	12.845	8.048
Almanya	5.362	7.548	13.016	7.925
İspanya	5.970	7.955	11.087	7.819
Kore	4.935	7.261	8.564	6.811
Portekiz	5.138	6.846	9.724	6.624
İsrail	4.925	5.858	11.132	6.293
Yeni Zelanda	4.952	6.043	9.288	6.222
Çek Cumhuriyeti	3.217	5.307	7.989	5.174
Macaristan	4.599	3.978	6.367	4.588
Estonya	3.675	4.360	4.063	4.126
Polonya	3.770	3.411	5.224	3.868
Slovakya	3.221	2.963	6.056	3.485
Şili	2.088	2.090	6.292	2.849
Meksika	2.003	2.165	6.462	2.460
Brezilya	1.566	1.583	10.294	1.811
Türkiye	1.130	1.834	4.648	1.614
OECD Ortalaması	6.437	8.006	12.336	7.840

Kaynak: OECD, Education at a Glance, 2009

Eğitim kademelerine göre öğrenci başına yapılan harcamalarda OECD rakamlarına göre Türkiye'de devletin öğrenci basına yaptığı yıllık eğitim harcaması miktarı ilköğretimde 1.130 ABD doları, ortaöğretimde 1.834 ABD doları, yükseköğretimde 4.648 ABD dolarıdır. İlköğretimden yükseköğretime kadar yapılan tüm eğitim harcamaları açısından bakacak olursak; Türkiye'de bir öğrenci için yapılan harcamanın öğrenci basına 1.614 dolarda kaldığı görülmektedir. Tabloda da açıkça görüldüğü gibi Türkiye kişi bası öğrenci harcamaları bakımından hem diğer ülkelerin gerisinde, hem de OECD ortalamasının çok çok altındadır.

Eğitimde OECD göstergelerini yer aldığı "Education at a Glance" adlı yayınlarda mesleki ve teknik ortaöğretim ile ilgili öğrenci birim maliyetleri, 2003 ve 2004 yılları verileri ile yalnızca 2006 ve 2007 yılı yayınlarında belirtilmiştir. OECD ülkelerinde mesleki ve teknik ortaöğretim öğrenci birim maliyetlerine ilişkin veriler çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18. OECD Ülkelerinde Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Maliyeti (ABD Doları)

OECD ÜLKELERİ	2003	2004
Avusturalya	7. 265	7.884
Avusturya	9. 172	9.642
Çek Cumhuriyeti	4. 374	4.963
Finlandiya	7. 729	7.314
Almanya	12. 744	13.022
Macaristan	5. 752	5.158
Lüksemburg	17. 172	17.468
Meksika	-	918
Hollanda	6. 709	7.463
Slovak Cumhuriyeti	3. 073	3.052
İsveç	8. 632	9.092
İsviçre	16. 840	17.207
Türkiye	1. 811	2.430
OECD Ortalaması	7. 854	8.124

Kaynak: OECD, Education at a Glance, 2006, Education at a Glance, 2007

Çizelge 18'de 2003 yılında OECD ülkelerinde mesleki ve teknik öğretim öğrenci birim maliyetleri ABD Doları olarak Lüksemburg'da 17.172, İsviçre'de 16.840, Almanya'da 12.744, Avusturya'da 9.172, İsveç'te 8.632, Finlandiya'da 7.729, Avustralya'da 7.265, Hollanda'da 6.709, Macaristan'da 5.752, Çek Cumhuriyeti'nde 4.374, Slovak Cumhuriyeti'nde 3.073 iken Türkiye'de 1.811'dir. 2004 yılında ise Lüksemburg'da 17.468, İsviçre'de 17.207, Almanya'da 13.022, Avusturya'da 9.642, İsveç'te 9.092, Finlandiya'da 7.314, Avustralya'da 7.884, Hollanda'da 7.463, Macaristan'da 5.158, Çek Cumhuriyeti'nde 4.963, Slovak Cumhuriyeti'nde 3.052 iken Türkiye'de 2.430'dur.

OECD ülkelerinde mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci birim maliyetinin ortalaması 2003 yılında 7.854 ve 2004 yıllında 8.124 ABD Doları olmuştur. Türkiye'nin mesleki ve teknik ortaöğretime ayırdığı kaynakların OECD ortalamasının çok altında kaldığı görülmektedir.

Öğrenci basına yapılan eğitim harcaması miktarının bu kadar düşük olması, ülkemizde devletin kamu eğitimine verdiği önemi göstermesi açısından düşündürücüdür. Eğitime bütçeden ayrılan payın artıyor gibi görünmesine karsın, eğitime ayrılan kamu kaynaklarının yetersiz olduğunu OECD verileri de doğrulamaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlar ve geliştirilen öneriler sunulmaktadır.

Sonuçlar

Araştırmanın sonuçlarını aşağıdaki baslıklar halinde vermek olanaklıdır.

Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Genel Ortaöğretim Ve Mesleki Teknik Öğretim Öğrenci Sayılarına İlişkin Sonuçlar

Türkiye'de 1973 yılında okul öncesi eğitimde öğrenci sayısı 783, ilkokulda öğrenci sayısı 6186244, genel ortaöğretimde öğrenci sayısı 275125, 1983 yılında okul öncesi eğitimde öğrenci sayısı 67028, ilkokulda öğrenci sayısı 7905081, genel ortaöğretimde öğrenci sayısı 513889, 1993 yılında okul öncesi eğitimde öğrenci sayısı 136123, ilkokulda öğrenci sayısı 8719955, genel ortaöğretimde öğrenci sayısı 1032742, 2003 yılında okul öncesi eğitimde öğrenci sayısı 318389, ilköğretimde öğrenci sayısı 10318650, genel ortaöğretimde öğrenci sayısı 1894699. 2009 yılında okul öncesi eğitimde öğrenci sayısı 884039, ilköğretimde öğrenci sayısı 10274728, genel ortaöğretimde öğrenci sayısı 1882426'dır.

Türkiye'de 1973 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci sayısı 73091, kız teknik öğretimde öğrenci sayısı 42538, ticaret turizm öğretiminde öğrenci sayısı 50765, din öğretiminde öğrenci sayısı 34482, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci sayısı 63609, 1983 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci sayısı 144939, kız teknik öğretimde öğrenci sayısı 59066, ticaret turizm öğretiminde öğrenci sayısı 90750, din öğretiminde öğrenci sayısı 220991, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci sayısı 17545, 1993 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci sayısı 333135, kız teknik öğretimde öğrenci sayısı 103927, ticaret turizm öğretiminde öğrenci sayısı 187810, din öğretiminde öğrenci sayısı 444691, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci sayısı

18768, 2003 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci sayısı 422007, kız teknik öğretimde öğrenci sayısı 181301, ticaret turizm öğretiminde öğrenci sayısı 259821, din öğretiminde öğrenci sayısı 84898, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci sayısı 31383, 2009 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci sayısı 686502, kız teknik öğretimde öğrenci sayısı 325034, ticaret turizm öğretiminde öğrenci sayısı 362175, din öğretiminde öğrenci sayısı 198581, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci sayısı 65050'dir.

Türkiye'de Planlı Dönemde İlköğretim, Genel Ortaöğretim, Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Harcamalarının Genel Müdürlüklere Göre Dağılımına İlişkin Sonuçlar

Türkiye'de 1973 yılında okul öncesi ve temel eğitime yapılan cari harcama 4.424 milyon TL, genel ortaöğretime yapılan cari harcama 1.462 milyon TL, erkek teknik öğretime yapılan cari harcama 287 milyon TL, kız teknik öğretime yapılan cari harcama 194 milyon TL, ticaret turizm öğretimine yapılan cari harcama 79 milyon TL, din öğretimine yapılan cari harcama 81 milyon TL, öğretmen yetiştirme ve eğitimine yapılan cari harcama 332 milyon TL'dir.

1983 yılında okul öncesi ve temel eğitime yapılan cari harcama 128.806 milyon TL, genel ortaöğretime yapılan cari harcama 59.182 milyon TL, erkek teknik öğretime yapılan cari harcama 10.226 milyon TL, kız teknik öğretime yapılan cari harcama 6.590 milyon TL, ticaret turizm öğretimine yapılan cari harcama 4.189 milyon TL, din öğretimine yapılan cari harcama 7.799 milyon TL, öğretmen yetiştirme ve eğitimine yapılan cari harcama 2.215 milyon TL'dir.

1993 yılında okul öncesi ve temel eğitime yapılan cari harcama 34.426.705 milyon TL, genel ortaöğretime yapılan cari harcama 7.701.464 milyon TL, erkek teknik öğretime yapılan cari harcama 3.160.416 milyon TL, kız teknik öğretime yapılan cari harcama 1.478.063 milyon TL ticaret turizm öğretimine yapılan cari harcama 1.111.561 milyon TL, din öğretimine yapılan cari harcama 2.022.787 milyon TL, öğretmen yetiştirme ve eğitimine yapılan cari harcama 370.557 milyon TL'dir.

2003 yılında okul öncesi ve temel eğitime yapılan cari harcama 5.582.318.899 milyon TL, genel ortaöğretime yapılan cari harcama 1.178.434.710 milyon TL, erkek teknik öğretime yapılan cari harcama 550.635.807 milyon TL, kız teknik öğretime yapılan cari harcama 200.667.953 milyon TL, ticaret turizm öğretimine yapılan cari harcama 199.725.048 milyon TL, din öğretimine yapılan cari harcama 160.175.014 milyon TL, öğretmen yetiştirme ve eğitimine yapılan cari harcama 75.876.481 milyon TL'dir.

2009 yılında okul öncesi ve temel eğitime yapılan cari harcama 14.901.219.208 TL, genel ortaöğretime yapılan cari harcama 3.011.294.412 TL, erkek teknik öğretime yapılan cari harcama 1.477.939.864 TL, kız teknik öğretime yapılan cari harcama 659.728.476 TL, ticaret turizm öğretimine yapılan cari harcama 625.610.820 TL, din öğretimine yapılan cari harcama 446.679.124 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitimine yapılan cari harcama 210.835.464 TL'dir.

Türkiye'de 1973 Yılından 2009 Yılına Kadar Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Cari Harcama İle İlgili Sonuçlar (2009 Sabit Fiyatına Göre)

1973 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim cari harcama 435 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim cari harcama 4.823 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.258 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.571 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.074 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.476 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 2.911 TL'dir.

1983 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim cari harcama 536 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim cari harcama 830 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 1.883 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.962 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.241 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 955 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 3.350 TL'dir.

1993 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim cari harcama TL 1.652, genel ortaöğretimde öğrenci birim cari harcama 781 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.969 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 4.421 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.874 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.454 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 6114 TL'dir.

2003 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim cari harcama 1.074 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim cari harcama 1.250 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.468 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.115 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.511 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 3.506 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 4.454 TL'dir.

2009 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim cari harcama 1.542 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim cari harcama 1.829 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.429 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.296 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.967 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 2.534 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 3.611 TL'dir.

1973-2006 Yılları Arası Mesleki Ve Teknik Ortaöğretimde Öğrenci Birim Cari Maliyeti İle İlgili Sonuçlar (2007 Sabit Fiyatına Göre)

1973 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.294 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.629 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.098 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.172 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 2.953 TL iken 2006 yılında erkek teknik öğretimde öğrenci cari birim harcama 2.270 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim cari harcama 2.211 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim cari harcama 1.595 TL, din öğretiminde öğrenci birim cari harcama 2.892 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim cari harcama 7.646 TL olmuştur.

Türkiye'de 1973-2009 Yılları Arası Öğretim Tür Ve Düzeylerine Göre Öğrenci Birim Maliyetleri İle İlgili Sonuçlar (2009 Sabit Fiyatına Göre)

1973 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim maliyeti 2.176 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim maliyeti 14.469 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 15.806 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 17.997 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim maliyeti 6.444 TL, din öğretiminde öğrenci birim maliyeti 10.332 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim maliyeti 17.466 TL'dir.

1983 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim maliyeti 2.680 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim maliyeti 2.490 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 13.181 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 20.734 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim maliyeti 8.687 TL, din öğretiminde öğrenci birim maliyeti 6.685 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim maliyeti 23.450 TL'dir.

1993 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim maliyeti 8.260 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim maliyeti 2.343 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 20.783 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 30.947 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim maliyeti 13.118 TL, din öğretiminde öğrenci birim maliyeti 10.178 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim maliyeti 42.798 TL'dir.

2003 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim maliyeti 8.592 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim maliyeti 3.750 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 9.872 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 8.460 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim maliyeti 6.044 TL, din öğretiminde öğrenci birim maliyeti 14.024 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim maliyeti 17.816 TL'dir.

2009 yılında okul öncesi ve temel eğitimde öğrenci birim maliyeti 12.336 TL, genel ortaöğretimde öğrenci birim maliyeti 7.316 TL, erkek teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 9.716 TL, kız teknik öğretimde öğrenci birim maliyeti 9.184 TL, ticaret turizm öğretiminde öğrenci birim maliyeti 7.868 TL, din öğretiminde öğrenci birim maliyeti 10.136 TL, öğretmen yetiştirme ve eğitiminde öğrenci birim maliyeti 14.144 TL'dir.

OECD Ülkelerinde Eğitim Kademelerine Göre Öğrenci Başına Yapılan Harcama (ABD Doları) İle İlgili Sonuçlar

2009 yılında ilköğretim düzeyinde öğrenci başına yapılan harcama; Amerika'da 9.709 ABD Doları, Norveç'te 9.486 ABD Doları, İzlanda'da 9.299 ABD Doları, Danimarka'da 8.798 ABD Doları, İsviçre'de 8.793 ABD Doları, Avusturya'da 8.516 ABD Doları, İsveç'te 7.699, İtalya'da 7.716 ABD Doları, Belçika'da 7.072 ABD Doları iken Türkiye'de 1.130 ABD Dolarıdır.

2009 yılında ortaöğretim düzeyinde öğrenci başına yapılan harcama; İsviçre'de 13.268 ABD Doları, Norveç'te 11.435 ABD Doları, Amerika'da 10.821 ABD Doları, Avusturya'da 10.577 ABD Doları, Danimarka'da 9.662 ABD Doları, Hollanda'da 9.516 ABD Doları, Fransa'da 9.303 ABD Doları, İrlanda'da 8.991 ABD Doları, Belçika'da 8.601 ABD Doları iken Türkiye'de 1.834 ABD Dolarıdır.

2003 yılında mesleki ve teknik ortaöğretim düzeyinde öğrenci başına yapılan harcama; Lüksemburg'da 17.172 ABD Doları, İsviçre'de 16.840 ABD Doları. Almanya'da 12.744 ABD Doları, Avusturya'da 9.172 ABD Doları, İsveç'te 8.632 ABD Doları, Avustralya'da 7.265 ABD Doları, Finlandiya'da 7.729 ABD Doları, Hollanda'da 6.709 ABD Doları iken Türkiye'de 1.811 ABD Dolarıdır.

2004 yılında mesleki ve teknik ortaöğretim düzeyinde öğrenci başına yapılan harcama; Lüksemburg'da 17.468 ABD Doları, İsviçre'de 17.207 ABD Doları, Almanya'da 13.022 ABD Doları, Avusturya'da 9.642 ABD Doları, İsveç'te 9.092 ABD Doları, Avustralya'da 7.884 ABD Doları, Hollanda'da 7.463 ABD Doları, Finlandiya'da 7.314 ABD Doları iken Türkiye'de 2.430 ABD Dolarıdır.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına dayanarak aşağıdaki öneriler ortaya konabilir:

- Türkiye'de okulöncesi ve temel eğitime, genel orta öğretime mesleki ve teknik ortaöğretime yapılan cari, yatırım ve transfer harcamaları artırılmalıdır. Türkiye'de tüm öğretim tür ve düzeylerinde niteliğin artırılmasını sağlamak için öğrenci birim cari harcamaların ve eğitim sürelerine bağlı olarak öğrenci birim maliyetlerinin OECD ortalamasına yükseltilmesi gerekmektedir.

- Türkiye'de eğitim bütçeleri hazırlanırken bir önceki eğitim bütçesine belli bir oranda artış yapılması yerine bütçeler hazırlanırken eğitim tür ve düzeylerinin öğrenci sayıları, ihtiyaçları ve öğrenci maliyetleri dikkate alınmalıdır.

- Türkiye'de ileriye dönük bütçe tasarıları hazırlanmalı ve eğitim harcamalarında geçmiş öğrenci sayıları kullanılarak gelecekteki öğrenci sayıları kestirilmelidir.

- Milli gelirden kamu eğitimine ayrılan pay ve MEB bütçesinden yatırıma ayrılan pay artırılmalıdır.

- Eğitime ayrılan kaynakların artırılması için yeni finansal kaynaklar bulunmalı ve yeni modeller gündeme gelmelidir.

- Eğitim hizmetlerinde yatırım ödenekleri gerçekçi bir şekilde tespit edilmeli ve bu ödenekler için tasarruf tedbirleri alınmamalıdır.

- Uzun vadeli ve gerçekçi bir eğitim planlamasıyla ihtiyaç duyulan yetersiz görülen alanlara yönelik yeni finansman politikaları oluşturulmalıdır.

- Eğitim bütçesi hazırlanırken çağ nüfusu ve bilgileri, okul düzey ve türleri arasında geçiş oranları, farklı öğrenim dallarına geçiş oranları, toplumsal talebe ilişkin bilgiler kullanılmalıdır.

- Eğitim hizmetinin gerçekleştirmek üzere kullanılan girdilerin ekonomik değerini çözümlemeye yönelik yeni araştırmalar yapılmalıdır.
- Farklı seçenekler göz önünde bulundurularak öğrenci maliyetlerini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Âdem, Mahmut. (1977). *Eğitim planlaması, Kavramlar*, *İlkeler, Yöntemler.* Ankara: Bilim Matbaası.

Âdem, Mahmut. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı.* Ankara**:** Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.

Âdem, Mahmut. (1997). *Eğitim Planlaması.* (3. Basım). Ankara: Şafak Yayınları.

Âdem, Mahmut. (1976). *Türkiye'de Yüksek Öğretim Harcamalarının Çözümlenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 8, 24-84.

Akalın, Güneri. (2000). *Kamu Ekonomisi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Akyüz, Emine. (2000). *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayını.

Altuğ, Figen. (1990). *Yükseköğretimde Özel Maliyetler*. İstanbul: Maliyet Araştırma Merkezi Konferansları.

Ataç, Engin. (1980). *Türkiye'de Eğitim Hizmetlerinin Kamu Harcamaları Açısından Analizi.* Eskişehir: İktisadi Ve İdari Bilimler Akademisi Yayınları.

Başaran, İbrahim Ethem. (1982). *Temel Eğitim Ve Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.

Batırel, Ömer Faruk. (1990). *Kamu Maliyesi*. İstanbul: Sevinç Matbaası.

Baykal, Özgür. (2006). *1980 Sonrası Türkiye'de Kamusal Eğitim Harcamalarının Analizi (1980-2003).* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Benson, Carolyn. (1987). *Educatıonal Financing*. Oxford: Pergamon Press.

Benson, Carolyn. (1994). *Eğitim Ekonomisi-Seçilmiş Yazılar.* (Çev. Kavak Burgaz B.), Ankara: Personel Geliştirme Merkezi Yayınları.

Bircan, İsmail. (1988). *Eğitimde Maliyet ve Harcamalar-Kavramlar Yöntemler.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Blaug, Mark. (1972). *An Introduction To The Economics Of Education.* England: Penguın Books.

Bottomley, J.A. (1972). *Cost and Potential Economies*. Paris: OECD

Bulmuş, İsmail. (1998). *Mikro İktisat*. Ankara: Cantekin Matbaası.

Bülbül, Sudi. (1988). *Dünya Eğitim Bunalımı Ve Eğitimin Finansman Sorunu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt 21.

Chapman, Paul. (1993). *The Economics Of Training*. Exeter BPCC Whetons Ltd: LSE Handbooks In Economics Series.

Cullıs, J. Ve Jones, P. (1992). *Public Finance And Public Choice, Analytical Perspectives*. London: Mc Graw- Hill Company.

Ekinci, Ergin. (2009). *Türkiye'de Yükseköğretimde Öğrenci Harcama ve Maliyetleri*. Eğitim Bilim Dergisi, Cilt 34, 125-130.

Ergen, Hüseyin. (1999). *Türkiye'de Eğitim Harcamalarının Analizi Ve Yükseköğretimde Maliyetler.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ertek, Tümay. (2005). *Mikroekonomiye Giriş.* İstanbul: Beta Basım Yayım.

Hallak, Jacgues. (1974). *Eğitimde Maliyet ve Harcamalar.* (Çev. Âdem, Mahmut), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Herekman, Aykut. (1996). *Kamu Maliyesi, Devlet Faaliyetleri Ve Finansman Teknikleri*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Hesapçıoğlu, Muhsin. (1994). *İnsan Kaynakları Yönetimi Ve Ekonomisi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Karakütük, Kasım. (1999). *Karşılaştırmalı Eğitim Finansmanı*. 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumunda Sunuldu, Ankara

Karakütük, Kasım. (2001) *Cumhuriyetin Kurulusundan Plânlı Döneme Kadar Eğitimin Finansmanı* (1923–1960). Millî Eğitim Dergisi. Sayı:149.

Karakütük, Kasım*. (2003). Eğitimin Ekonomik Temelleri Öğretmenlik Mesleğine Giriş.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Karakütük, Kasım. ve dig. (2006). *Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi (METEM) Olarak Yapılandırılan Ortaöğretim Kurumlarının Değerlendirilmesi Araştırması***.** Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

Karakütük, Kasım. (1992). *Mesleki-Teknik Ortaöğretimin Verimliliği.* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 24, 803-809.

Karasar, Niyazi. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* (20. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Kavak, Y., Ekinci, E., Gökçe, F. (1997). *İlköğretimde Kaynak Arayışları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını.

Koç, Hakan. (1996). *Muhtelif Anayasa ve Anayasa Tasarılarında Meclislerin Bilgi Edinme ve Denetim Yolları.* Ankara: Gazi Üniversitesi E.S.E.F.

Koçer, Hasan Ali. (1980). *Eğitim Tarihi.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.

Kurt, Ali İlker. Aksoy, Hasan Hüseyin.(2009). *Eğitimde Maliyet: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Sürdürülen Eğitimin Maliyeti Üzerine Bir Araştırma.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dregisi.

Kurul Tural, Nejla. (2002). *Eğitim Finansmanı.* (1. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kurul Tural, Nejla. (1996). *Öğrencilerin Ortaöğrenimden Beklediği Yararlar Ve Bireysel Öğrenim Maliyeti.* Yayınlanmamış Araştırma. Ankara.

Levin, M. Henry. (1987). *Financing Recurrent Educational*. California: Sage Publication İnc.

Little, A, Lewın. K, Colclougho. C. (1982). *Adj Usting To The 1980's; Taking Stock Of Educational Expenditure, Financial Educational Development. Proceedings Of An International Seminary Held In Mont Saint Marie,* Canada, 19-21, 13-38.

Mıngat, A. Ve Tan, J. D. (1988). *Analitical Tools For Sector Work İn Education*, Word Bank Publications, Johns Hopkins University Press, Baltımore.

Musgrave, R. Ve Musgrave, P. (1989). *Public Finance İn Theory And Practice,* Mc Graw- Hill International Editions, Finance Series, 1989 Sıngapore.

Martı, Muzaffer. (1997). *Planlı Dönemde Ulusal Eğitimimizin Temel Hedefleri ve Finansman Kaynakları (1963-1992).* Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *2009 Malî Yılı Bütçesine İlişkin Rapor*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.

Milli Eğitim Bakanlığı (2009). *2010 Yılı Bütçe Raporu.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

Mutluer, M. K, Öner, E., Kesik, A. (2006). *Bütçe Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Okçabol, Rıfat. (1997). *Geçmişten Günümüze Eğitim Felsefesi.* İktisat Dergisi, Sayı: 364, 31.

Özcan, Kenan. (2009). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Finansman, Harcamalar ve Maliyet.* Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özsoy, Seçkin. (2002). *Yükseköğretimde Hakkaniyet ve Eşitlik Sorunsalı: Türkiye'deki Finansal Yapıyla İlgili Bir Çözümleme.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Psacharopoulos, George. (1990). *Priorities İn The Financing Of Education*. *International Journal Of Educational Development*. Volume 10, Issues 2-3, 157-162.

Serin, Necdet. (1979). *Eğitim Ekonomisi.* (5. Basım). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Soydan, Tarık. Vd. (2006). *Eğitim Hakkı Alt Grubu Hazırlık Raporu.* Yayımlanmamış Çalıştay Metni, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Şener, Orhan. (1996). *Kamu Ekonomisi*. (5. Basım). İstanbul: Beta Yayınları.

Tezcan, Keramettin. (2005). *Kamu Dışı Eğitim Harcamalarında Vergi Avantajları.* İstanbul: Arakına Maatbası.

Türkay, Orhan. (1996). *Mikroiktisat Teorisi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Türkmen, Fatih. (2002). *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*. Ankara: DPT Yayınları.

Uluatam, Özhan. (1988). *İstihdamın Büyümesi Yatırımlardaki Artışın Bir Sonucudur.* İşveren Dergisi, Cilt 26, 30-31.

Ulubağ, Hikmet. (1998). *Türkiye'de Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim*. Ankara: Hacettepe Taş Yayıncılık.

Ünal, Işıl. (1996). *Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi.* (1. Basım). Ankara: Epar Yayınları.

Üstünel, Besim. (1988). *Ekonominin Temelleri* (5. Basım). Ankara.

Yesilbağ, Yüksel. (2005). *Türk Yüksek Öğretim Sisteminde Eğitimin Getirileri: Ampirik Bir Uygulama.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yiğitbaşı, Şehabettin. (1996). *Mikro İktisat*. Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa.

Yolcu, Hüseyin. (2007). *Türkiye'de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Vaizey, John. (1974). *Eğitim Planlarının Maliyetlerinin Hesaplanması*. Ankara: Talim Ve Terbiye Dairesi Yayınları.

Verry, D.W. (1987). *Educational Cost Functions.* (Akt. Nejla Kurul Tural). Oxford: Pergamon Press.

Woodhall, Maureen. (1987). *Cost Analysis İn Education*. Oxford: Pergamon Press.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2009). 1960 Sonrası Dönemde Planlama Ve Devlet Planlama Teşkilatı. Web: http://www2.dpt.gov.tr/. 01.10.2010 tarihinde alınmıştır.

T.C. Kalkınma bakanlığı. Kalkınma planları. Web: http://www.dpt.gov.tr/. 02.10.2010 tarihinde alınmıştır.

Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü (OECD). (2009). Education at a Glance, OECD Indicators. Web: http://wwwoecd.org/ . 08.10.2010 tarihinde alınmıştır.

Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü (OECD). (2006). Education at a Glance, OECD Indicators. Web: http://wwwoecd.org/ . 10.10.2010 tarihinde alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu. Eğitim İstatistik Göstergeleri. Web: http://www.tuik.gov.tr. 12.10.2010 tarihinde alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu. Milli Eğitim İstatistikleri. Web: http://www.tuik.gov.tr. 15.10.2010 tarihinde alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu. 2002 Yılı Eğitim Kademelerine Göre Harcamalar ve Öğrenci Başına Harcama. Web: http://www.tuik.gov.tr. 26.02.2011 tarihinde alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Mevzuatlar. Web: http://www.meb.gov.tr. 09.11.2010 tarihinde alınmıştır.

Yüksek Öğretim Kurulu. Eğitim Bütçeleri Üzerine Araştırma. Web: http://www.yok.gov.tr. 05.02.2011 tarihinde alınmıştır.

Eğitim Ve Bilim Emekçileri Sendikası. 2011 Yılı Eğitim Ve Yükseköğretim Bütçeleri Üzerine. Web: http://www.egitimsen.org.tr/. 14.03.2011 tarihinde alınmıştır.

Eğitim Ve Bilim Emekçileri Sendikası. 2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı Başında Eğitimin Durumu. Web: http://www.egitimsen.org.tr/. 15.03.2011 tarihinde alınmıştır.

EKLER

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1973 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	241.031.411	0,0002	6726637	
Okulöncesi ve Temeleğitim	4.423.647.674	0,0002	5300693	435186882
Genel ve MTO Öğretim	3.226.850.082	0,0002	1425944	
.Yönetim Hizmetleri	790.669.196	0,0002		
.Genel Ortaöğretim	1.462.274.893	0,0002	161459	4823476772
.Erkek Teknik Öğretim	286.959.794	0,0002	73091	2258191292
.Kız Teknik Öğretim	193.632.866	0,0002	42538	2571159029
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	79.050.565	0,0002	50765	1073753487
.Din Öğretimi	81.427.968	0,0002	34482	1475891822
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	332.834.800	0,0002	63609	2911415877

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1974 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	298.785.142	0,0002	6909130	
Okulöncesi ve Temeleğitim	5.817.801.121	0,0002	5355308	564803301
Genel ve MTO Öğretim	4.361.873.550	0,0002	1553822	
.Yönetim Hizmetleri	1.075.553.339	0,0002		
.Genel Ortaöğretim	1.990.857.267	0,0002	1261662	1156703783
.Erkek Teknik Öğretim	376.969.163	0,0002	77698	2793583193
.Kız Teknik Öğretim	210.009.152	0,0002	45473	2676884909
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	115.961.393	0,0002	61351	1312786983
.Din Öğretimi	122.504.607	0,0002	48900	1620325107
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	470.291.631	0,0002	58738	4371021422

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1975 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	405.918.709	0,0002	7169932	
Okulöncesi ve Temeleğitim	9.312.737.720	0,0002	5442490	883865564
Genel ve MTO Öğretim	6.216.641.210	0,0002	1727442	
.Yönetim Hizmetleri	1.573.088.432	0,0002		
.Genel Ortaöğretim	2.839.422.215	0,0002	1361865	1526105750
.Erkek Teknik Öğretim	527.072.117	0,0002	97775	3178961812
.Kız Teknik Öğretim	403.984.185	0,0002	51638	4395324823
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	219.432.757	0,0002	83364	1799742309
.Din Öğretimi	191.406.227	0,0002	77638	1716314003
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	462.235.277	0,0002	55162	4673428117

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1976 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	471.829.518	0,0003	7351752	
Okulöncesi ve Temeleğitim	10.022.735.159	0,0003	5476828	631401580
Genel ve MTO Öğretim	7.281.454.788	0,0003	1874924	
.Yönetim Hizmetleri	1.829.400.957	0,0003		
.Genel Ortaöğretim	3.269.054.092	0,0003	1462067	1091937299
.Erkek Teknik Öğretim	597.045.766	0,0003	109940	2156850070
.Kız Teknik Öğretim	430.651.382	0,0003	56101	2905419214
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	242.043.332	0,0003	95810	1188727967
.Din Öğretimi	239.346.858	0,0003	110693	1067385851
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	673.912.401	0,0003	40313	5918966252

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1977 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	764.249.723	0,0003	7402563	
Okulöncesi ve Temeleğitim	15.415.904.211	0,0003	5433343	980173056
Genel ve MTO Öğretim	8.399.633.719	0,0003	1969220	
.Yönetim Hizmetleri	15.697.124	0,0003		
.Genel Ortaöğretim	5.125.797.342	0,0003	1524598	1157759106
.Erkek Teknik Öğretim	893.195.544	0,0003	116723	2587826442
.Kız Teknik Öğretim	633.964.893	0,0003	56990	3745118393
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	372.416.569	0,0003	104025	1230426809
.Din Öğretimi	484.120.174	0,0003	134517	1236721361
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	874.442.073	0,0003	32367	9042560705

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1978 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1.036.250.000	0,0005	7559025	
Okulöncesi ve Temeleğitim	24.807.977.822	0,0005	5550025	921394713
Genel ve MTO Öğretim	13.527.779.765	0,0005	2009540	
.Yönetim Hizmetleri	24.394.987	0,0005		
.Genel Ortaöğretim	8.304.112.645	0,0005	1554035	1098561771
.Erkek Teknik Öğretim	1.364.932.814	0,0005	118459	2334326880
.Kız Teknik Öğretim	980.810.162	0,0005	58417	3387806897
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	621.248.549	0,0005	105874	1203407537
.Din Öğretimi	870.039.654	0,0005	148690	1200118733
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	1.362.240.954	0,0005	24065	11351191446

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1979 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1.670.596.268	0,0008	7761350	
Okulöncesi ve Temeleğitim	40.379.071.875	0,0008	5602226	927866134
Genel ve MTO Öğretim	20.609.596.928	0,0008	2159124	
.Yönetim Hizmetleri	1.233.979	0,0008		
.Genel Ortaöğretim	13.737.667.170	0,0008	1673733	1052952246
.Erkek Teknik Öğretim	1.048.478.179	0,0008	121612	1104664967
.Kız Teknik Öğretim	1.635.605.726	0,0008	60968	3380387381
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	1.050.883.332	0,0008	106989	1254770803
.Din Öğretimi	1.468.763.711	0,0008	178013	1058337003
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	1.666.964.831	0,0008	17809	11727274957

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1980 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	2.694.377.673	0,0017	7811092	
Okulöncesi ve Temeleğitim	64.839.538.386	0,0017	5674285	692461854
Genel ve MTO Öğretim	39.785.593.678	0,0017	2136807	
.Yönetim Hizmetleri	62.084.480	0,0017		
.Genel Ortaöğretim	25.751.080.688	0,0017	1644322	943212020
.Erkek Teknik Öğretim	4.179.855.535	0,0017	116348	2135262252
.Kız Teknik Öğretim	2.941.154.633	0,0017	61659	2827901592
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	1.965.004.789	0,0017	97689	1205229447
.Din Öğretimi	2.903.333.939	0,0017	201004	871656312
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	1.983.079.614	0,0017	15785	7412037345

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1981 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	3.615.839.292	0,0023	8089779	
Okulöncesi ve Temeleğitim	78.252.246.235	0,0023	5843421	601672894
Genel ve MTO Öğretim	51.580.273.203	0,0023	2246358	
.Yönetim Hizmetleri	134.546.833	0,0023		
.Genel Ortaöğretim	33.004.422.843	0,0023	1742796	845412511
.Erkek Teknik Öğretim	5.763.105.190	0,0023	117183	2160315026
.Kız Teknik Öğretim	3.693.478.273	0,0023	60865	2660434014
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	2.485.607.915	0,0023	92874	1185655919
.Din Öğretimi	4.175.721.518	0,0023	216864	859212323
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	2.323.390.631	0,0023	15776	6425243754

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1982 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	3.895.913.181	0,0029	8351002	
Okulöncesi ve Temeleğitim	88.008.731.124	0,0029	6022863	519964193
Genel ve MTO Öğretim	63.153.058.289	0,0029	2328139	
.Yönetim Hizmetleri	134.357.803	0,0029		
.Genel Ortaöğretim	41.261.274.667	0,0029	1812641	803010387
.Erkek Teknik Öğretim	6.702.486.513	0,0029	124604	1872914849
.Kız Teknik Öğretim	4.474.895.270	0,0029	59399	2615877115
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	2.870.583.610	0,0029	94740	1062890539
.Din Öğretimi	5.103.211.971	0,0029	219931	818204359
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	2.606.248.455	0,0029	16824	5359888408

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1983 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	6.380.127.153	0,0038	9019289	
Okulöncesi ve Temeleğitim	128.806.462.992	0,0038	6548651	536224914
Genel ve MTO Öğretim	90.935.875.390	0,0038	2470638	
.Yönetim Hizmetleri	734.803.963	0,0038		
.Genel Ortaöğretim	59.181.947.628	0,0038	1937347	830335138
.Erkek Teknik Öğretim	10.225.683.432	0,0038	144939	1883064122
.Kız Teknik Öğretim	6.589.598.048	0,0038	59066	2962318539
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	4.188.655.085	0,0038	90750	1241073171
.Din Öğretimi	7.799.459.306	0,0038	220991	955208156
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	2.215.727.928	0,0038	17545	3349818020

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1984 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	9.384.951.890	0,0056	9273233	
Okulöncesi ve Temeleğitim	193.170.560.610	0,0056	6583215	542052474
Genel ve MTO Öğretim	97.389.514.722	0,0056	2690018	
.Yönetim Hizmetleri	304.132.995	0,0056		
.Genel Ortaöğretim	54.646.651.822	0,0056	2120464	480289096
.Erkek Teknik Öğretim	14.394.049.232	0,0056	166920	1559970146
.Kız Teknik Öğretim	8.633.521.106	0,0056	63054	2465138617
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	5.633.512.147	0,0056	91207	1123059518
.Din Öğretimi	11.013.059.765	0,0056	228973	878977540
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	2.734.587.655	0,0056	19400	2537200604

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1985 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	16.325.487.883	0,0082	9556789	
Okulöncesi ve Temeleğitim	268.589.479.741	0,0082	6705260	509326774
Genel ve MTO Öğretim	125.626.788.889	0,0082	2851529	
.Yönetim Hizmetleri	2.549.442.503	0,0082		
.Genel Ortaöğretim	67.214.787.518	0,0082	2244132	396996029
.Erkek Teknik Öğretim	20.873.645.115	0,0082	187414	1389994081
.Kız Teknik Öğretim	12.022.496.850	0,0082	67404	2206915379
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	7.854.586.012	0,0082	95484	1034915588
.Din Öğretimi	15.111.830.891	0,0082	237924	806313321
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi		0,0082	19171	31735639

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1986 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	25.149.876.774	0,0110	9790875	
Okulöncesi ve Temeleğitim	368.841.152.372	0,0110	6770420	518609385
Genel ve MTO Öğretim	177.682.417.338	0,0110	3020455	
.Yönetim Hizmetleri	3.881.815.423	0,0110		
.Genel Ortaöğretim	93.913.809.020	0,0110	2366774	395763391
.Erkek Teknik Öğretim	30.450.881.602	0,0110	206090	1378264925
.Kız Teknik Öğretim	17.183.276.148	0,0110	73654	2155919438
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	11.093.415.169	0,0110	106075	985770415
.Din Öğretimi	21.159.219.976	0,0110	249667	805487710
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi		0,0110	18195	35035286

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1987 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	44.203.460.284	0,0153	10135084	
Okulöncesi ve Temeleğitim	613.691.658.461	0,0153	6940292	606443807
Genel ve MTO Öğretim	285.916.266.824	0,0153	3194792	
.Yönetim Hizmetleri	6.525.423.587	0,0153		
.Genel Ortaöğretim	149.519.679.640	0,0153	2488240	434604490
.Erkek Teknik Öğretim	50.998.722.624	0,0153	225834	1517829311
.Kız Teknik Öğretim	27.284.330.961	0,0153	77205	2351666906
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	17.837.312.896	0,0153	127564	955779432
.Din Öğretimi	33.750.797.116	0,0153	258028	896776448
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi		0,0153	17921	41855877

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1988 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	73.926.773.080	0,0266	10234064	
Okulöncesi ve Temeleğitim	1.037.345.717.200	0,0266	6826208	598453940
Genel ve MTO Öğretim	478.377.696.455	0,0266	3407859	
.Yönetim Hizmetleri	10.488.976.810	0,0266		
.Genel Ortaöğretim	249.705.636.902	0,0266	2648663	393148815
.Erkek Teknik Öğretim	86.277.563.658	0,0266	244903	1363136383
.Kız Teknik Öğretim	44.812.988.467	0,0266	80201	2139323131
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	29.966.347.478	0,0266	147203	804034056
.Din Öğretimi	57.126.183.140	0,0266	267478	841634840
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi		0,0266	19408	38727359

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1989 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	164.098.457.368	0,0434	10421672	
Okulöncesi ve Temeleğitim	2.625.525.415.171	0,0434	6909666	911807638
Genel ve MTO Öğretim	1.125.875.455.246	0,0434	3512006	
.Yönetim Hizmetleri	14.455.363.028	0,0434		
.Genel Ortaöğretim	598.863.266.697	0,0434	2693018	558152371
.Erkek Teknik Öğretim	195.784.129.676	0,0434	270538	1713240250
.Kız Teknik Öğretim	107.809.633.894	0,0434	81700	3086270122
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	72.303.177.302	0,0434	161711	1075980203
.Din Öğretimi	136.659.884.649	0,0434	285761	1147680359
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi		0,0434	19278	45764679

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1990 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	350.129.769.178	0,0622	10606976	
Okulöncesi ve Temeleğitim	5.586.782.512.398	0,0622	6930365	1349100403
Genel ve MTO Öğretim	2.403.194.000.373	0,0622	3676611	
.Yönetim Hizmetleri	5.335.696.837	0,0622		
.Genel Ortaöğretim	1.257.650.413.742	0,0622	2804438	776383777
.Erkek Teknik Öğretim	429.117.394.120	0,0622	288689	2445169620
.Kız Teknik Öğretim	234.643.530.390	0,0622	85758	4454297553
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	157.704.380.792	0,0622	170164	1545400964
.Din Öğretimi	288.867.631.925	0,0622	310215	1552485352
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	29.874.952.567	0,0622	17347	2824208537

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1991 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	628.463.657.700	0,1154	10804198	
Okulöncesi ve Temeleğitim	9.919.424.752.800	0,1154	6961143	1285215910
Genel ve MTO Öğretim	4.326.104.563.900	0,1154	3843055	
.Yönetim Hizmetleri	10.881.166.500	0,1154		
.Genel Ortaöğretim	2.211.218.671.700	0,1154	2904122	712657541
.Erkek Teknik Öğretim	803.701.574.500	0,1154	306700	2323640401
.Kız Teknik Öğretim	412.662.328.900	0,1154	90555	4001763539
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	291.300.664.300	0,1154	178254	1468967511
.Din Öğretimi	517.265.188.800	0,1154	347276	1343581373
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	79.074.969.200	0,1154	16148	4296264473

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1992 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1.169.187.981.000	0,1963	10940459	
Okulöncesi ve Temeleğitim	19.266.010.120.000	0,1963	6794174	1498998755
Genel ve MTO Öğretim	8.587.369.298.000	0,1963	4146285	
.Yönetim Hizmetleri	20.976.311.000	0,1963		
.Genel Ortaöğretim	4.277.200.694.000	0,1963	3125557	754145514
.Erkek Teknik Öğretim	1.624.518.032.000	0,1963	322221	2625345973
.Kız Teknik Öğretim	807.234.892.000	0,1963	96637	4312377333
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	581.979.818.000	0,1963	188354	1631047683
.Din Öğretimi	1.063.012.375.000	0,1963	395895	1424867028
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	212.447.176.000	0,1963	17621	6198881325

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1993 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	2.037.130.755.000	0,3261	10977151	
Okulöncesi ve Temeleğitim	34.426.705.078.000	0,3261	6617304	1652286581
Genel ve MTO Öğretim	15.888.271.411.000	0,3261	4359847	
.Yönetim Hizmetleri	35.929.876.000	0,3261		
.Genel Ortaöğretim	7.701.464.138.000	0,3261	3271516	781329869
.Erkek Teknik Öğretim	3.160.415.966.000	0,3261	333135	2968633202
.Kız Teknik Öğretim	1.478.063.187.000	0,3261	103927	4420714242
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	1.111.561.497.000	0,3261	187810	1874382991
.Din Öğretimi	2.022.787.173.000	0,3261	444691	1454329345
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	370.557.399.000	0,3261	18768	6114053116

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1994 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	3.148.369.697.000	0,6726	11123914	
Okulöncesi ve Temeleğitim	50.873.879.504.000	0,6726	6559354	1195205989
Genel ve MTO Öğretim	23.376.856.676.000	0,6726	4564560	
.Yönetim Hizmetleri	56.442.884.000	0,6726		
.Genel Ortaöğretim	11.092.089.905.000	0,6726	3365389	533946417
.Erkek Teknik Öğretim	4.725.586.521.000	0,6726	381937	1883449075
.Kız Teknik Öğretim	2.176.012.020.000	0,6726	117864	2788797316
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	1.653.929.510.000	0,6726	206931	1232241223
.Din Öğretimi	3.086.354.630.000	0,6726	473301	1013426343
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	586.441.206.000	0,6726	19138	4599785313

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1995 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	15.248.441.869.000	1,2646	11139648	
Okulöncesi ve Temeleğitim	79.550.547.704.000	1,2646	6498137	1076300704
Genel ve MTO Öğretim	37.610.127.306.000	1,2646	4641511	
.Yönetim Hizmetleri	96.595.310.000	1,2646		
.Genel Ortaöğretim	17.551.406.680.000	1,2646	3380770	520417246
.Erkek Teknik Öğretim	7.658.806.325.000	1,2646	399658	1625261414
.Kız Teknik Öğretim	3.565.075.861.000	1,2646	124097	2381606380
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	2.620.077.969.000	1,2646	221580	1044929547
.Din Öğretimi	5.160.959.995.000	1,2646	495580	933388810
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	957.205.166.000	1,2646	19826	3927720402

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1996 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	27.664.482.629.000	2,2809	11074644	
Okulöncesi ve Temeleğitim	157.855.255.169.000	2,2809	6485913	1176560668
Genel ve MTO Öğretim	77.306.570.849.000	2,2809	4588731	
.Yönetim Hizmetleri	196.473.896.000	2,2809		
.Genel Ortaöğretim	35.810.868.181.000	2,2809	3305245	586407841
.Erkek Teknik Öğretim	15.742.978.977.000	2,2809	396206	1853441454
.Kız Teknik Öğretim	7.384.927.895.000	2,2809	122305	2758650591
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	5.452.106.707.000	2,2809	232746	1138408286
.Din Öğretimi	10.991.741.340.000	2,2809	510831	1054767501
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	1.727.473.853.000	2,2809	21398	3650815062

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1997 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	60.832.590.872.000	4,2363	11124873	
Okulöncesi ve Temeleğitim	336.250.335.637.000	4,2363	9096116	1001688373
Genel ve MTO Öğretim	161.089.009.945.000	4,2363	2028757	
.Yönetim Hizmetleri	408.850.439.000	4,2363		
.Genel Ortaöğretim	73.776.086.281.000	4,2363	1109735	1703149026
.Erkek Teknik Öğretim	32.660.945.337.000	4,2363	371256	2210510978
.Kız Teknik Öğretim	14.990.882.213.000	4,2363	103504	3552711854
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	11.741.895.679.000	4,2363	237876	1299036940
.Din Öğretimi	23.813.757.050.000	4,2363	183085	3204189817
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	3.696.592.946.000	4,2363	23301	3878737035

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1998 YILI KESİN HESABI (TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	120.017.863.631.000	7,8228	11823184	
Okulöncesi ve Temeleğitim	693.739.122.828.000	7,8228	9634867	1050187142
Genel ve MTO Öğretim	333.238.964.775.000	7,8228	2188317	
.Yönetim Hizmetleri	722.804.266.000	7,8228		
.Genel Ortaöğretim	150.207.438.955.000	7,8228	1224351	1702263604
.Erkek Teknik Öğretim	70.308.164.382.000	7,8228	381491	2489897725
.Kız Teknik Öğretim	30.625.025.520.000	7,8228	104779	3870269680
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	25.413.656.348.000	7,8228	258693	1389784130
.Din Öğretimi	47.548.460.590.000	7,8228	192610	3289682563
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	8.413.414.714.000	7,8228	26393	4208925671

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 1999 YILI KESİN HESABI (TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	211.359.446.680.000	12,8972	12285029	
Okulöncesi ve Temeleğitim	1.246.202.643.772.000	12,8972	10052293	1094629945
Genel ve MTO Öğretim	548.812.059.660.000	12,8972	2232736	
.Yönetim Hizmetleri	1.258.163.464.000	12,8972		
.Genel Ortaöğretim	250.016.770.980.000	12,8972	1344582	1579505675
.Erkek Teknik Öğretim	116.525.122.509.000	12,8972	362339	2631265607
.Kız Teknik Öğretim	50.763.210.272.000	12,8972	102311	3984848309
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	43.893.818.793.000	12,8972	259161	1450989854
.Din Öğretimi	71.338.181.380.000	12,8972	133778	4272447416
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	15.016.792.262.000	12,8972	30565	3947174119

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2000 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	307.029.176.240.000	19,9802	12795825	
Okulöncesi ve Temeleğitim	1.785.322.497.620.000	19,9802	10506121	970591549
Genel ve MTO Öğretim	749.252.601.760.000	19,9802	2289704	
.Yönetim Hizmetleri	1.678.855.460.000	19,9802		
.Genel Ortaöğretim	347.054.652.060.000	19,9802	1431534	1337139738
.Erkek Teknik Öğretim	167.230.750.710.000	19,9802	365027	2416693783
.Kız Teknik Öğretim	66.743.128.750.000	19,9802	104811	3310891665
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	62.646.295.630.000	19,9802	260162	1328940430
.Din Öğretimi	80.752.321.530.000	19,9802	95211	4368666841
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	23.146.597.620.000	19,9802	32959	3638663700

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2001 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	498.911.626.800.000	30,8494	13036373	
Okulöncesi ve Temeleğitim	2.710.786.126.380.000	30,8494	10541372	957644554
Genel ve MTO Öğretim	1.106.626.496.860.000	30,8494	2495001	
.Yönetim Hizmetleri	2.290.443.020.000	30,8494		
.Genel Ortaöğretim	534.415.675.140.000	30,8494	1600174	1209625565
.Erkek Teknik Öğretim	250.998.531.090.000	30,8494	382676	2253179188
.Kız Teknik Öğretim	93.934.855.390.000	30,8494	139000	2317643385
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	95.457.976.910.000	30,8494	261336	1311072161
.Din Öğretimi	96.509.749.550.000	30,8494	79016	4086250559
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	33.019.265.760.000	30,8494	32799	3390355650

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2002 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	808.920.568.740.000	44,7316	13312521	
Okulöncesi ve Temeleğitim	4.226.679.926.820.000	44,7316	10449184	1040120306
Genel ve MTO Öğretim	1.748.632.807.970.000	44,7316	2863337	
.Yönetim Hizmetleri	3.642.198.190.000	44,7316		
.Genel Ortaöğretim	851.971.787.080.000	44,7316	1986097	1097666450
.Erkek Teknik Öğretim	406.914.575.180.000	44,7316	382582	2516424280
.Kız Teknik Öğretim	150.742.359.950.000	44,7316	146188	2443887615
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	149.208.287.620.000	44,7316	252609	1459158250
.Din Öğretimi	130.929.225.780.000	44,7316	64503	4676452372
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	55.224.374.170.000	44,7316	31358	4075708305

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2003 YILI KESİN HESABI (BİN TL)				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1.040.273.301.850.000	56,0478	13511148	
Okulöncesi ve Temeleğitim	5.582.318.899.700.000	56,0478	10637039	1073715258
Genel ve MTO Öğretim	2.370.114.607.650.000	56,0478	2874109	
.Yönetim Hizmetleri	4.599.595.150.000	56,0478		
.Genel Ortaöğretim	1.178.434.710.050.000	56,0478	1894699	1249929759
.Erkek Teknik Öğretim	550.635.806.700.000	56,0478	422007	2468244249
.Kız Teknik Öğretim	200.667.952.700.000	56,0478	181301	2115009246
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	199.725.047.750.000	56,0478	259821	1511739158
.Din Öğretimi	160.175.014.300.000	56,0478	84898	3506417738
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	75.876.481.000.000	56,0478	31383	4453968708

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2004 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	475.724.296	60,8679	13690339	
Okulöncesi ve Temeleğitim	7.132.381.346	60,8679	10790187	1143
Genel ve MTO Öğretim	3.093.620.133	60,8679	2900152	
.Yönetim Hizmetleri		60,8679		
.Genel Ortaöğretim	1.451.409.440	60,8679	1866892	1334
.Erkek Teknik Öğretim	7.325.604.792	60,8679	448642	26883
.Kız Teknik Öğretim	313.319.264	60,8679	194264	2707
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	300.050.155	60,8679	261633	1941
.Din Öğretimi	201.758.517	60,8679	96851	3480
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	94.522.277	60,8679	31870	4930

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2005 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	527.030.324	65,8464	14074454	
Okulöncesi ve Temeleğitim	7.939.420.860	65,8464	10962596	1157
Genel ve MTO Öğretim	3.522.097.759	65,8464	3111858	
.Yönetim Hizmetleri		65,8464		
.Genel Ortaöğretim	1.658.825.146	65,8464	1999924	1317
.Erkek Teknik Öğretim	8.254.832.217	65,8464	474715	26465
.Kız Teknik Öğretim	356.686.458	65,8464	208288	2658
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	341.915.748	65,8464	279993	1911
.Din Öğretimi	229.876.215	65,8464	108064	3287
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	109.310.971	65,8464	40874	4118

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2006 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	781.990.708	72,1676	13879373	
Okulöncesi ve Temeleğitim	9.512.791.550	72,1676	10926845	1284
Genel ve MTO Öğretim	4.252.898.259	72,1676	2952528	
.Yönetim Hizmetleri		72,1676		
.Genel Ortaöğretim	2.009.751.544	72,1676	1775244	1647
.Erkek Teknik Öğretim	987.022.071	72,1676	498269	2823
.Kız Teknik Öğretim	424.914.370	72,1676	222787	2721
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	411.929.445	72,1676	288662	2055
.Din Öğretimi	288.340.302	72,1676	120668	1582
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	130.940.526	72,1676	46898	8597

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2007 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	934.789.941	78,5184	13787717	
Okulöncesi ve Temeleğitim	11.227.613.453	78,5184	10966746	1390
Genel ve MTO Öğretim	4.917.431.739	78,5184	2820971	
.Yönetim Hizmetleri		78,5184		
.Genel Ortaöğretim	2.362.567.135	78,5184	1641130	1920
.Erkek Teknik Öğretim	1.118.942.510	78,5184	498983	2942
.Kız Teknik Öğretim	473.443.789	78,5184	224970	2767
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	459.644.187	78,5184	273719	2225
.Din Öğretimi	341.037.076	78,5184	129274	1680
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	161.797.041	78,5184	52895	8298

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2008 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1.037.943.181	86,6843	14060866	
Okulöncesi ve Temeleğitim	12.776.403.460	86,6843	10841986	1445
Genel ve MTO Öğretim	5.510.916.336	86,6843	3218880	
.Yönetim Hizmetleri		86,6843		
.Genel Ortaöğretim	2.620.116.814	86,6843	1799122	1765
.Erkek Teknik Öğretim	1.262.958.284	86,6843	608414	2480
.Kız Teknik Öğretim	542.478.220	86,6843	283166	2295
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	525.373.807	86,6843	324655	1952
.Din Öğretimi	369.480.640	86,6843	143637	3053
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	190.508.571	86,6843	59886	3755

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI 2009 YILI KESİN HESABI				BİRİM HARCAMA
	A 1	Endeks (2010=100)	Öğrenci Sayısı	
Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri	1.243.462.819	92,1080	14678535	
Okulöncesi ve Temeleğitim	14.901.219.208	92,1080	11158767	1542
Genel ve MTO Öğretim	6.432.088.161	92,1080	3519768	
.Yönetim Hizmetleri		92,1080		
.Genel Ortaöğretim	3.011.294.412	92,1080	1882426	1829
.Erkek Teknik Öğretim	1.477.939.864	92,1080	686502	2429
.Kız Teknik Öğretim	659.728.476	92,1080	325034	2296
.Ticaret ve Turizm Öğretimi	625.610.820	92,1080	362175	1967
.Din Öğretimi	446.679.124	92,1080	198581	2534
.Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi	210.835.464	92,1080	65050	3611